

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
CENTRUL DE CERCETĂRI FINANCIARE
ȘI MONETARE "VICTOR SLĂVESCU"

Studii
FINANCIARE

FINANCIAL
Studies

Anul XV - Serie Noua - Vol. 3 (53) 2011

**CENTRUL DE CERCETĂRI FINANCIARE ȘI MONETARE
„VICTOR SLĂVESCU”**

STUDII FINANCIARE

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI
ECONOMICE „COSTIN C. KIRIȚESCU”
CENTRUL DE CERCETĂRI FINANCIARE
ȘI MONETARE „VICTOR SLĂVESCU”

STUDII FINANCIARE

Anul XV – Serie nouă – Vol. 3 (53)/2011

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE „COSTIN C. KIRIȚESCU”
CENTRUL DE CERCETĂRI FINANCIARE ȘI MONETARE „VICTOR SLĂVESCU”
Revistă trimestrială de studii financiare și monetare

Colegiul editorial

- Valeriu IOAN-FRANC (*Director*)
- Adina CRISTE (*Redactor-șef*)
- Dorina Amalia BARAC (*Secretar de redacție*)
- Alina Georgeta AILINCĂ, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare „Victor Slăvescu”, Academia Română
- Tudor CIUMARA, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare „Victor Slăvescu”, Academia Română
- Mihail DIMITRIU, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare „Victor Slăvescu”, Academia Română
- Barry HARRISON, Nottingham Business School, Marea Britanie
- Emmanuel HAVEN, University of Essex, Marea Britanie
- Mugur Constantin ISĂRESCU, academician, Academia Română
- Iulia LUPU, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare „Victor Slăvescu”, Academia Română
- Gheorghe MANOLESCU, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare „Victor Slăvescu”, Academia Română
- George Daniel MATEESCU, Institutul de Prognoză Economică, Academia Română
- Nicoleta MIHĂILĂ, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare „Victor Slăvescu”, Academia Română
- Camelia MILEA, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare „Victor Slăvescu”, Academia Română
- Elena PĂDUREAN, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare „Victor Slăvescu”, Academia Română
- Gabriela Cornelia PICIU, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare „Victor Slăvescu”, Academia Română
- Napoleon POP, Institutul Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirîțescu”, Academia Română
- Corina SĂMAN, Institutul de Prognoză Economică, Academia Română
- Iulian VĂCĂREL, academician, Academia Română
- Katharina WICK, University of Natural Resources and Applied Life Sciences, Viena, Austria

Versiunea în limba engleză: Mihai Ioan ROMAN

Vol. 3/2011 (53, Anul XV)

ISSN 1582-8654

ROMANIAN ACADEMY
NATIONAL INSTITUTE OF ECONOMIC RESEARCH "COSTIN C. KIRIȚESCU"
CENTRE OF FINANCIAL AND MONETARY RESEARCH "VICTOR SLĂVESCU"
Quarterly journal of financial and monetary studies

Editorial Board

- Valeriu IOAN-FRANC (*Director*)
- Adina CRISTE (*Editor-in-Chief*)
- Dorina Amalia BARAC (*Editorial Secretary*)
- Alina Georgeta AILINCĂ, Centre of Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu", Romanian Academy
- Tudor CIUMARA, Centre of Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu", Romanian Academy
- Mihail DIMITRIU, Centre of Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu", Romanian Academy
- Barry HARRISON, Nottingham Business School, United Kingdom
- Emmanuel HAVEN, University of Essex, United Kingdom
- Mugur Constantin ISĂRESCU, Academician, Romanian Academy
- Iulia LUPU, Centre of Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu", Romanian Academy
- Gheorghe MANOLESCU, Centre of Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu", Romanian Academy
- George Daniel MATEESCU, Institute for Economic Forecasting, Romanian Academy
- Nicoleta MIHĂILĂ, Centre of Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu", Romanian Academy
- Camelia MILEA, Centre of Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu", Romanian Academy
- Elena PĂDUREAN, Centre of Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu", Romanian Academy
- Gabriela Cornelia PICIU, Centre of Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu", Romanian Academy
- Napoleon POP, National Institute of Economic Research "Costin C. Kirîțescu", Romanian Academy
- Corina SÂMAN, Institute for Economic Forecasting, Romanian Academy
- Iulian VĂCĂREL, Academician, Romanian Academy
- Katharina WICK, University of Natural Resources and Applied Life Sciences, Vienna, Austria

English version: Mihai Ioan ROMAN

Vol. 3/2011 (53, Anul XV)

ISSN 1582-8654

CUPRINS

STUDII FINANCIARE

CRIZA ECONOMICĂ ȘI EVOLUȚIA ACTIVITĂȚII
ECONOMICO-FINANCIARE A IMM 8
drd. Nicoleta MIHĂILĂ
Silvia ISACHI

COMERCIALIZAREA COTELOR DE EMISIE. PRINCIPII ȘI PRACTICI..... 19
dr. Gabriela Cornelia PICIU

PROTECȚIA MEDIULUI ÎNTRE SPECIALIZARE ȘI
MULTIDISCIPLINARITATE 31
Florin Răzvan BĂLĂȘESCU
Cătălin DRĂGOI
Dorina Amalia BARAC

STUDII MONETARE

ASPECTE ALE MANAGEMENTULUI POLITICILOR MACROECONOMICE
ÎN CONTEXTUL INTERNATIONAL ACTUAL.
CAZUL POLITICII MONETARE 39
dr. Silviu-Marius ȘEITAN

MICROECONOMIE

APETITUL PENTRU RISC AL BĂNCII (II) 62
dr. Gheorghe MANOLESCU

SCURTĂ ANALIZĂ A UNOR SURSE DE INOVARE MANAGERIALĂ 78
dr. Tudor CIUMARA

CONTENTS

FINANCIAL STUDIES

THE ECONOMIC CRISIS AND THE EVOLUTION
OF THE ECONOMIC AND FINANCIAL ACTIVITY OF THE SME 88
Nicoleta MIHĂILĂ, PhD Candidate
Silvia ISACHI

PRINCIPLES AND PRACTICES FOR TRADING EMISSION..... 98
Gabriela Cornelia PICIU, PhD

ENVIRONMENTAL PROTECTION BETWEEN SPECIALIZATION AND
MULTIDISCIPLINARY APPROACHES 109
Florin Răzvan BĂLĂȘESCU
Cătălin DRĂGOI
Dorina Amalia BARAC

MONETARY STUDIES

ASPECTS OF THE MACROECONOMIC POLICIES MANAGEMENT
WITHIN THE CURRENT INTERNATIONAL CONTEXT. CASE OF THE
MONETARY POLICY 117
Silviu-Marius ȘEITAN, PhD

MICROECONOMICS

APPETITE FOR RISK OF THE BANK (II) 140
Gheorghe MANOLESCU, PhD

BRIEF ANALYSIS OF SOME SOURCES OF MANAGERIAL
INNOVATION..... 156
Tudor CIUMARA, PhD

CRIZA ECONOMICĂ ȘI EVOLUȚIA ACTIVITĂȚII ECONOMICO-FINANCIARE A IMM

*drd. Nicoleta MIHĂLĂⁱ
Silvia ISACHIⁱⁱ*

Rezumat

Efectele principale ale crizei economice asupra IMM sunt: îngreunarea finanțării (accesibilitatea redusă la credite „omooară” afaceri viabile); scăderea exporturilor; diminuarea cererii interne; blocajele financiare create de stat, pe de o parte, prin datoriile către sectorul privat, și de alte companii care înregistrează dificultăți financiare, pe de altă parte; diminuarea investițiilor; efectul psihologic („sindromul crizei” se manifestă în plan psihologic prin inhibarea investițiilor derulate de către IMM).

Criza nu trebuie văzută ca o catastrofă, ci ca o mișcare amplă de schimbare la nivel global, cu efecte nu doar la nivel economic, ci și în plan social și politic. Pare tot mai evident că aceasta este mai mult decât o simplă criză economică: este semnalul unei schimbări majore de sistem.

Abstract

The main effects of the economic crisis on the SMEs are a more difficult financing (the low accessibility of credits “smoothers” viable businesses); lower exports; lower domestic demand; financial blockage created by the state, on the one hand, by the duties towards the private sector, and by other companies experiencing financial difficulties, on the other hand; decrease of investments; the

ⁱ Cercetător științific, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare - “Victor Slăvescu”, Academia Română.

ⁱⁱ Asistent de cercetare științifică, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare - “Victor Slăvescu”, Academia Română.

psychological effect (“crisis syndrome” which acts at the psychological level by inhibiting the investments run by SMEs).

The crisis must not be seen as a catastrophe, rather as a broad movement of global change, whose effects are not just economic, but also social and political. It is increasingly obvious that this is more than just an economic crisis: it is the signal for a major change in the system.

Cuvinte-cheie: IMM, criză economică, activitate economică, IMM, obstacole IMM

Clasificare JEL: H25, H32, K34

1. Retrospective macroeconomice

Fiscalitatea este unul dintre domeniile care a suferit cele mai multe transformări în ultimele două decenii în țara noastră. Aceste transformări au fost fie prea dese, fie prea lente, fie prea bruște, astfel încât mediul fiscal românesc este perceput de către toți contribuabilii ca fiind un factor de instabilitate în dezvoltarea economiei românești.

Plata impozitelor și presiunea fiscală suferită este de cele mai multe ori sufocantă. Când impozitele depășesc anumite limite ale suportabilității, se produc fenomene care aduc grave deservicii capacității statului de a colecta aceste venituri, respectiv scăderea numărului de contribuabili, scăderea materiei și a bazei impozabile și ineficiența politicilor macroeconomice în domeniu.

Ponderea veniturilor fiscale în PIB s-a diminuat la nivelul Uniunii Europene în ultimii ani de criza economică severă, cu toate că aproximativ jumătate dintre statele membre au recurs la creșterea TVA, între 2008 și 2011. Totuși, povara fiscală europeană rămâne ridicată, comparativ cu SUA și Japonia, conform ultimului raport publicat de Eurostat.

În anul 2009, ponderea veniturilor fiscale în PIB s-a diminuat în Uniunea Europeană până la nivelul de 38,4%, față de 39,3% în anul 2008. În mare parte, evoluția a fost determinată de recesiunea economică.

La nivelul statelor membre ale UE, povara fiscală variază de la valori reduse, sub 30%, până la valori de peste 45%. Cele mai reduse valori ale poverii fiscale se înregistrează în Letonia (26,6%) și

România (27%), iar cele mai ridicate valori, în Danemarca (48,1%) și Suedia (46,9%).

De la începutul crizei economice, valoarea medie a cotei standard de TVA a cunoscut o creștere cu 1,3% în UE-27 (de la 19,4% în anul 2008, la 20,7% în anul 2011). În anul 2011, cotele standard de TVA variază între 15% în Cipru și Luxemburg și 25% în Danemarca, Suedia și Ungaria. Cele mai mari creșteri de TVA au fost aplicate în Ungaria (5 puncte procentuale), România (5 puncte procentuale), Grecia (4 puncte procentuale) și Letonia (4 puncte procentuale).

Impozitarea veniturilor persoanelor fizice a scăzut, la nivel european, de la 37,6% în anul 2010 la 37,1% în anul 2011. În 2011, cele mai mari rate de impozitare se găsesc în: Suedia (56,4%), Belgia (53,7%), Olanda (52%) și Danemarca (51,5%), iar cele mai reduse, în: Bulgaria (10%), Cehia (15%), Lituania (15%) și România (16%). România are a patra cea mai mică rată de impozitare a veniturilor persoanelor fizice din UE-27 în anul 2011.

Impozitarea companiilor și-a continuat trendul descrescător în anul 2011. În 2011, cele mai mari rate ale impozitării se înregistrează în: Malta (35%), Franța (34,4%) și Belgia (34%), iar cele mai reduse, în: Bulgaria (10%), Cipru (10%) și Irlanda (12,5%). România are a șasea cea mai mică rată de impozitare a companiilor din UE-27, în anul 2011.

Rata implicită de impozitare a muncii continuă să scadă la nivel european. În anul 2009, aceasta s-a diminuat până la 32,9%, de la 33,8% în anul 2008. Cele mai mici rate implicite de impozitare a muncii au variat în anul 2009 între 20,2% și 41%. Malta (20,2%), Portugalia (23,1%), România (24,3%) și UK (25,1%) au avut cele mai mici rate implicite de impozitare a muncii. Italia (42,6%), Belgia (41,5%), Franța (41,1%) și Ungaria (41%) au avut cele mai ridicate rate implicite de impozitare a muncii.

2. Impactul crizei economice asupra activității IMM în România

2.1. Situația activității IMM în perioada octombrie 2008 – martie 2011

Criza economică mondială declanșată în 2008 s-a resimțit din plin și în România. O bună parte a specialiștilor opinează că este vorba despre o criză economică internațională de anvergură, cu multiple efecte negative asupra economiilor lumii.

O parte considerabilă din întreprinderile mici și mijlocii românești s-au confruntat cu mari probleme, din cauza declinului economic accentuat. Ca și în alte țări din lume și din UE, acestea au făcut cu greu față crizei economice, situație ce se explică prin faptul că IMM sunt în general mai vulnerabile la turbulențele contextuale decât firmele mari.

Luând în considerare **anul înființării firmelor**, se constată că unitățile economice care au sub cinci ani vechime dețin ponderi mai ridicate ale companiilor care funcționează la aceiași parametri (48,16%) și care au avut o evoluție ascendentă (17,71%), iar IMM în vârstă de 5 și 10 ani consemnează o proporție mai mare a entităților care și-au redus activitatea în perioada analizată (51,39%).

Tabel nr.1

Dinamica activității IMM investigate în perioada octombrie 2008 - martie 2011, în funcție de vârsta acestora

Nr. crt.	Dinamica activității IMM	Vârsta IMM			
		Sub 5 ani	5-10 ani	10-15 ani	Peste 15 ani
1.	IMM care și-au redus activitatea	34,13%	51,39%	46,88%	49,11%
2.	IMM care funcționează la aceiași parametri	48,16%	35,52%	44,27%	42,75%
3.	IMM care și-au amplificat activitatea	17,71%	13,10%	8,85%	8,14%

Analiza IMM în funcție de **apartenența regională** relevă următoarele aspecte mai importante:

- companiile din regiunea de sud-vest (SV) înregistrează o proporție mai ridicată de întreprinderi care au avut o evoluție descendentă (56,74%);
- regiunea centrală (C) deține ponderea cea mai mare de IMM care și-au menținut afacerile la același nivel (50,88%) și consemnează cel mai redus nivel al întreprinderilor aflate în recesiune (35,67%);
- dacă sunt vizate organizațiile care s-au dezvoltat în perioada octombrie 2008 - martie 2011, firmele din sud-est (SE) dețin o pondere mai scăzută (7,61%), iar unitățile din nord-vest (NV) înregistrează un nivel mai ridicat (22,67%).

Tabel nr.2

Dinamica activității IMM investigate în perioada octombrie 2008 - martie 2011, în funcție de regiunile de dezvoltare de care aparțin

Nr. crt.	Dinamica activității firmelor	IMM grupate pe regiuni de dezvoltare							
		NE	SE	Sud	SV	Vest	NV	C	Bucuresti - Ilfov
1.	IMM care și-au redus activitatea	42,25%	48,73%	47,08%	56,74%	47,06%	37,79%	35,67%	39,20%
2.	IMM care funcționează la aceiași parametri	38,73%	43,65%	43,30%	32,58%	42,65%	39,53%	50,88%	48,74%
3.	IMM care și-au amplificat activitatea	19,01%	7,61%	9,62%	10,67%	10,29%	22,67%	13,45%	12,06%

Examinarea agenților economici în funcție de **domeniul în care activează** reliefează în principal următoarele elemente:

- întreprinderile din construcții consemnează cele mai reduse proporții ale organizațiilor care funcționează la aceiași parametri (31,94%) și IMM în ascensiune (8,33%) și un procentaj mai ridicat de firme ce și-au restrâns activitatea (59,72%), din cauza declinului drastic din ultima perioadă a acestui sector, pe fondul scăderii puterii de cumpărare a populației și a restricțiilor de creditare;
- IMM din domeniul transporturilor înregistrează o pondere mai ridicată de firme care și-au menținut volumul de activitate (51,18%);
- unitățile industriale dețin procentul cel mai mare de IMM care și-au amplificat activitatea (19,34%), iar entitățile din turism ies în evidență prin ponderea mai scăzută de agenți economici care și-au diminuat activitatea (35,29%).

Tabel nr.3

Dinamica activității IMM-urilor investigate în perioada octombrie 2008 - martie 2011, în funcție de ramurile de activitate

Nr. crt.	Dinamica activității IMM	IMM pe ramuri de activitate					
		Industrie	Construcții	Comerț	Transport	Turism	Servicii
1.	IMM care și-au redus activitatea	41,04%	59,72%	47,13%	39,37%	35,29%	41,34%
2.	IMM care funcționează la aceiași parametri	39,62%	31,94%	42,89%	51,18%	48,04%	40,94%
3.	IMM care și-au amplificat activitatea	19,34%	8,33%	9,98%	9,45%	16,67%	17,72%

Notă: Studiul a fost realizat de către Consiliul Național al Întreprinderilor Private Mici și Mijlocii din România (CNIPMMR) pe un eșantion de 1723 de IMM.

2.2. Obstacole în dezvoltarea activității IMM

În urma anchetei realizate de Consiliul Național al Întreprinderilor Private Mici și Mijlocii din România (CNIPMMR), întreprinzătorii (managerii) respondenți au indicat că în perioada actuală se confruntă cu următoarele dificultăți: scăderea cererii interne (semnalată în 67,77% din IMM); fiscalitatea excesivă; inflația; birocrăția; corupția; controalele excesive; costurile ridicate ale creditelor; întârzierile la încasarea contravalorii facturilor de la firmele private; accesul dificil la credite; angajarea, pregătirea și menținerea personalului; instabilitatea relativă a monedei naționale; creșterea nivelului cheltuielilor salariale; calitatea slabă a infrastructurii (15,86%); concurența produselor din import; neplata facturilor de către instituțiile statului; scăderea cererii la export; obținerea consultanței și *trainingului* necesare firmei; cunoașterea și adoptarea *acquis*-ului comunitar. Firmele mici și mijlocii identificate au menționat de asemenea și alte dificultăți, cum ar fi: concurența nelocală, costul foarte ridicat al chiriilor spațiilor comerciale, criza economică, prețurile mari ale materiilor prime, scăderea nivelului de trai al populației care se reflectă în numărul din ce în ce mai redus de clienți, neîndreptățirea firmelor mici în raport cu organizațiile mari de către organele fiscale, slaba pregătire a funcționarilor statului etc. (a se vedea graficul 1).

În ceea ce privește **intensitatea manifestării acestor dificultăți**, se constată că, pe o scară de la 1 la 5, pe primul loc se situează scăderea cererii interne cu o medie de 4,29, urmată de concurența produselor din import, inflația, costurile mari ale creditelor, neplata facturilor de către instituțiile statului, reducerea cererii la export, întârzierile la încasarea facturilor de la întreprinderile private, alte dificultăți, angajarea, pregătirea și menținerea personalului, corupția, accesul dificil la credite, obținerea consultanței și *trainingului* necesare firmei, cunoașterea și adoptarea *acquis*-ului comunitar, controalele excesive, calitatea scăzută a infrastructurii, fiscalitatea excesivă, birocrăția, creșterea nivelului cheltuielilor salariale, instabilitatea relativă a monedei naționale (a se vedea graficul 2).

Grafic nr.1

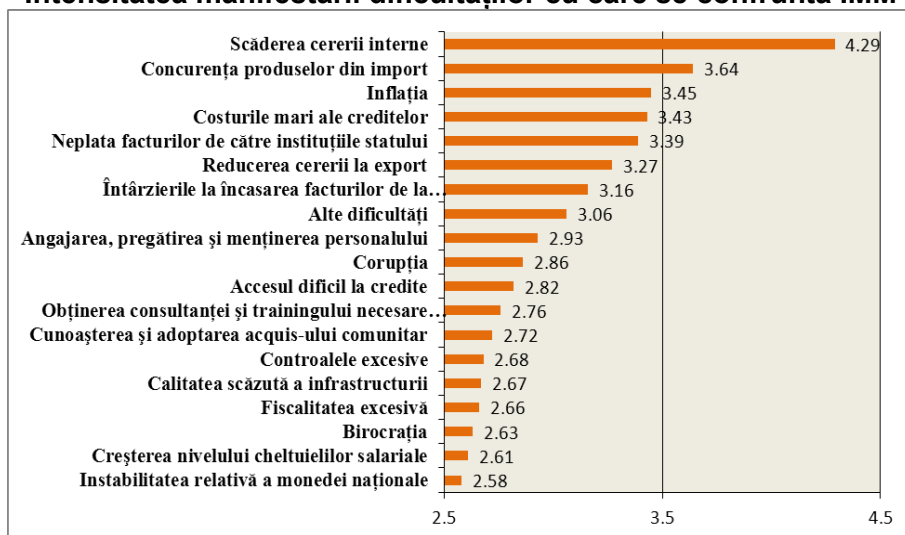
Frecvența dificultăților majore cu care se confruntă IMM

Sursa: Cartă Albă a României, 2011.

Grafic nr.2

Intensitatea manifestării dificultăților cu care se confruntă IMM

Sursa: Cartă Albă a României, 2011

În funcție de **apartența regională a IMM**, se constată anumite diferențieri interesante:

- proporțiile IMM pentru care diminuarea cererii interne constituie o problemă majoră sunt mai ridicate în regiunea nord-vest și mai scăzute în vest (53,95%);
- fiscalitatea excesivă este semnalată ca una dintre principalele dificultăți la 56,58% dintre întreprinderile din vest și la 42,80% dintre IMM regiunii sud-vest;
- în București-Ilfov sunt cele mai multe organizații care reclamă nivelul ridicat al corupției (47,11%), amploarea birocrăției (50,83%), controalele excesive (40,08%) și dificultățile întâmpinate în obținerea consultanței și *training*-ului necesar firmei (6,61%);
- întârzierile la încasarea facturilor de la companiile private sunt resimțite cel mai frecvent în organizațiile din vest (36,84%) și mai rar în firmele din regiunea nord-vest (10,38%);
- ponderea IMM afectate de costurile ridicate ale creditelor este mai ridicată în regiunea vest (36,84%) și mai scăzută în nord-vest (15,85%);
- cele mai numeroase unități economice care se confruntă cu problema inflației sunt în regiunea nord-vest (71,04%), iar cele mai puține în regiunea sud-vest (29,22%);
- creșterea nivelului cheltuielilor salariale este mai des indicată în firmele din centru (28,93%) și mai rar întâlnită în rândul companiilor din regiunea de sud-vest (15,64%).

3. Posibile soluții pentru un sistem fiscal mai eficient

Sunt necesare măsuri de reformă fiscală, care să vină atât în ajutorul contribuabilului, cât și al statului, în vederea creării unui sistem fiscal previzibil, „prietenos” și mai ales competitiv.

În prezent, România nu are un model fiscal; domeniul fiscal este reprezentat de o serie de acte normative care se schimbă haotic, în funcție de cine este la guvernare și, ce e mai trist, nu există nicio viziune pe termen lung cu privire la strategia fiscală pe care țara noastră ar trebui să o implementeze astfel încât să putem vorbi cu adevărat de acea „relansare economică” demult promisă. Legislația fiscală din România este reglementată de Codul Fiscal – Legea 571/2003, Normele Metodologice de aplicare a Codului Fiscal – HG

44/2004, Codul de Procedură Fiscală – OG 92/2003 și cel puțin alte 200 de norme incidente.

Reformarea legislativă reprezintă un proces complex, derulat pe termen mediu, având la bază principii și obiective concentrate pe modernizare și eficiență. În acest context este nevoie de **simplificare** – legea fiscală trebuie să fie simplă și ușor de aplicat; **previzibilitate**, cel puțin la nivelul unui exercițiu fiscal și de consistență dinamică (fond legislativ structurat și universal aplicabil), **consecventă**, prin eliminarea excepțiilor, **raționalitatea**, prin cunoașterea rațiunilor de impunere fiscală către contribuabili și **echitabilitatea**, un tratament egal al tuturor contribuabililor.

Obiectivele pe care o reformă fiscală adevărată ar trebui să le aibă sunt: reducerea numărului de taxe fiscale și parafiscale¹ lărgirea bazei de impozitare (baza de impozitare măsurabilă și observabilă), eliminarea excepțiilor și a privilegiilor, reducerea evaziunii fiscale, unificarea bazei de impunere a contribuțiilor sociale sau adoptarea de măsuri fiscale simplificate și extinderea domeniilor de aplicabilitate a acestora.

Principii specifice (legi imuabile) ce-ar determina îmbunătățirea relației stat-contribuabil

1. Înainte de a fi „bună” sau „rea”, Legea Fiscală trebuie să fie „egală pentru toți”;
2. Taxele de natură socială nu sunt obligație fiscală, ci „angajament de solidaritate”;
3. Impunerea taxelor fiscale este un exercițiu de „raționalitate” recunoscută de contribuabili;
4. Strategiile fiscale se află în interdependență cu politicile bugetare, însă obiectivul lor suprem rămâne „stimularea afacerilor”;
5. Legea Fiscală este promotorul „capitalismului moral” (adoptarea unor standarde etice care să sporească valoarea și reputația administrării fiscale, să fidelizeze contribuabilii);
6. Legea Fiscală nu va conține „excepții” și „privilegii”;
7. Legea Fiscală nu va „discrimina” contribuabilii în relația cu Statul;
8. Nicio normă de aplicare „nu va excede” Legii Fiscale;

¹ In perioada 30 iunie 2009 - 31 mai 2011 au fost aprobate actele normative prin care a fost redus numărul de taxe/tarife cu caracter nefiscal, de la **491** identificate inițial, la **254** existente la sfârșitul lunii mai 2011.

9. „Controlul fiscal” va fi mai întâi „indicativ” și „corectiv”, iar în ultimă instanță „coercitiv” și „punitiv”;

10 „Eroarea” în formularea Legii Fiscale reprezintă „atac la siguranța națională” (Legea trebuie elaborată cu responsabilitate, competență și deplină armonizare cu obiectivele politicilor bugetare).

Alte propuneri de reforme fiscale:

- Introducerea unor „cote diferențiate” pentru impunerea profitului (10%) și a veniturilor de orice natură (15%), inclusiv a tuturor pensiilor și alocațiilor de stat plătite din bugete specifice;

- O cotă mobilă de TVA: între 0%, un nivel redus (5% pentru produse și servicii de bază), unul mediu (cel mult 22%) și unul ridicat (cel puțin 30%, cu deducere limitată, pentru produsele a căror calitate și valoare reală nu pot fi în mod corect estimate);

- Introducerea normelor simplificate la TVA pentru toate produsele accizabile și pentru produsele/valorile fără mișcare fizică și tranzacționare instantanee (certIFICATE VERZI);

- Introducerea legislației *holdingurilor*, cu obiective concentrate pe consolidarea fiscală, concentrare a afacerilor și capitalurilor, dezvoltarea serviciilor de administrare a *holdingurilor* și a celor financiare etc.;

- Reducerea impozitului pe dividendele persoanelor fizice la 5% și neimpunerea dividendelor companiilor;

- Introducerea declarației anuale pe avere la toți contribuabilii persoane fizice (definirea „averii” din punct de vedere fiscal); monitorizarea dinamicii acesteia pentru a evalua și surprinde în timp real fraudele fiscale;

- Neimpozitarea profitului reinvestit și a celui utilizat pentru autofinanțarea ciclurilor de producție;

- Neimpozitarea profitului realizat din exploatarea unor capacități noi de producție (în primii trei ani, în orice domeniu) și a unor capacități modernizate (în primul an, pentru modernizări ce depășesc un milion de euro, exclusiv TVA);

- Definirea unui moment „zero” privind introducerea unei amnistieri fiscale generale, având ca obiective principale: introducerea unei discipline și rigori fiscale fără precedent dublate de măsuri coercitive dure pentru neconformare fiscală voluntară, taxarea cu 5% a veniturilor repatriate, taxarea cu 5% pe termen mediu a averilor fără justificare fiscală.

Bibliografie

1. Comisia Europeană (2009), "*Taxation trends in the European Union Data for the EU Member States and Norway*", Bruxelles.
2. CNIPMMR (2009), „Impactul crizei asupra IMM-urilor din România”, Studiu sociologic, Consiliul Național al Întreprinderilor Private Mici și Mijlocii din România.
3. CNIPMMR (2010), „Carta Albă a României”, Consiliul Național al Întreprinderilor Private Mici și Mijlocii din România.
4. Forumul Economic Mondial (2010), „Raportul Global al Competitivității 2009-2010”.
5. PricewaterhouseCoopers (2011), „Fiscalitatea în România – ediție de buzunar”.

COMERCIALIZAREA COTELOR DE EMISIE. PRINCIPII ȘI PRACTICI

dr. Gabriela Cornelia PICIUⁱ

Rezumat

După anul 2000, problematica referitoare la comercializarea cotelor de emisii a prezentat interes pentru studiu și cercetare, de puțin timp în urmă, ca o consecință a observării efectelor negative pe care poluarea mediului le manifestă asupra omului, economiei, societății, naturii.

În ultima perioadă, o parte însemnată a specialiștilor din domeniul protecției mediului a încercat să găsească răspuns la întrebarea: „de ce comercializarea cotelor de emisii a devenit o componentă cheie în reforma politicii de mediu?” Pentru a răspunde la această întrebare, dar și pentru a oferi o bază consistentă de evaluare cu succes a reformelor ambientale, trebuie definite unele noțiuni cu privire la alocările optime ale controlului responsabilității. Teoria pe care se bazează rentabilitatea costurilor – principala bază pentru reglementările actuale – este dezvoltată și utilizată ca una dintre principalele căi de măsurare și apreciere a sistemelor existente.

Abstract

After 2000, the topic regarding the emissions trading system was of interest for study and recently for research, as a consequence of the adverse effects which the environmental pollution has on man, economy, society and nature.

Lately, a significant part of the environmental protection specialists tried to find an answer to the question: “why is the emissions trading

ⁱ Cercetător științific III, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare “Victor Slăvescu”, Academia Română.

system a key-component of the environmental policy reform?" To answer this question, and to provide a consistent basis of successful evaluation of the environmental reforms, we need to give definitions to some notions regarding the optimal allocations of responsibility control. The underlying theory of cost profitability – the main basis for the current regulations – is developed and used as one of the main ways to measure and evaluate the existing systems

Cuvinte-cheie: cote de emisii, rentabilitate, internalizarea externalităților

Clasificare JEL: Q52, Q56

În procesul de reglementare a nivelului de poluare a aerului se manifestă două tipuri principale de participanți, care se dovedesc a fi esențiale în acest proces complex. În timp ce autoritățile de reglementare au responsabilitatea statutară pentru asigurarea calității acceptabile a aerului, gestionarea surselor de poluare (ca industria, automobilele, centralele electrice etc.) trebuie – ca ultimatum – să acționeze astfel încât să reducă poluarea la un nivel suficient pentru a atinge obiectivele specifice protejării mediului. Cheia către succesul aplicării acestor reglementări este crearea programelor de armonizare a eforturilor acestor două grupuri.

Principala responsabilitate a reglementatorului în materie de mediu este să decidă modul de alocare a responsabilității controlului între surse, să proiecteze modurile de implementare a acestor decizii, să monitorizeze conformitatea cu rezultatele reglementărilor și să stabilească acțiuni de sancționare și/sau constrângere dacă acestea nu sunt respectate.

Problema fundamentală în abordarea comenzii și controlului este nepotrivirea între capabilități și responsabilități. Acestea, împreună cu stimularea alocării responsabilității controlului în ce privește rentabilitatea costului (controlul autorităților) au prea puține informații valabile pentru realizarea obiectivelor. Deși pot exista cele mai bune informații referitoare la stabilirea rentabilității costurilor, managerii întreprinderilor nu sunt stimulați să accepte în mod voluntar responsabilitatea costurilor lor efective sau să transmită în mod imparțial informațiile legate de costuri către autoritățile responsabile. În aceste condiții, ei pot să-și asume doar costurile efective. În plus,

managerii de întreprinderi sunt stimulați să accepte la un nivel redus responsabilitatea controlului, dacă există posibilitatea de a-și menține sau a-și consolida o poziție competitivă.

În acest tip de politica de mediu, nu pare surprinzător dacă alocarea comenzii și controlului nu este, și prin ea însăși nu poate deveni, o formă de rentabilitate a costului efectiv. Ceea ce poate cu adevărat să surprindă, în lumina complexității temei, este faptul că această formă de rentabilitate a costului nu reprezintă un obiectiv irațional pentru alte demersuri.

În esență, această problematică se reduce la analiza, de ordin strategic și tactic, a măsurilor necesare a fi implementate în lume în vederea reducerii nivelului de poluare, cu luarea în considerare, diferențiat, a gradului de poluare produs de statele lumii.

Există unele țări în care aspectele referitoare la cotele de emisii, la comercializarea acestora și la principiile și practicile de aplicare reprezintă un domeniu de studiu și de analiză deja experimentat, care a determinat numeroase controverse, cu scopul de a clarifica aspectele financiar-monetare ale problemelor ambientale.

În mod tradițional, autoritățile de reglementare din SUA urmăresc ca prin mandatul lor să stabilească standarde de emisie pentru fiecare punct de descărcare al surselor majore de poluare. Referitor la acest subiect, literatura de specialitate arată că aceste mijloace de distribuire a responsabilității controlului din punctele de descărcare vor fi numite, de acum înainte, demersuri de comandă și control. În timp ce fiecare unitate industrială, în mod normal, deține puncte de descărcare a câtorva poluanți, fiecare cu propriile emisii unice standard, nivelul de informații de care autoritățile de control au nevoie ca să definească rentabilitatea costurilor standard este impresionantă. În mod normal, nivelul informațiilor valabile pentru autoritățile de reglementare în condițiile în care alocările sunt deja realizate este insuficient.

În unele cazuri, managerii întreprinderilor care emit poluanți se află exact într-o poziție opusă. În condițiile în care fiecare manager de întreprindere dorește să afle (sau să știe cum să afle) care sunt dispozitivele de control tehnic al emisiilor poluante care sunt cele mai potrivite pentru propria unitate sau pentru operațiunile desfășurate în întreprinderea sa, precum și care sunt costurile asociate și siguranța acestor tehnici, considerăm că abordarea calității informațiilor la acest nivel – de luare a deciziilor – este foarte oportună. În general,

managerii de întreprinderi au un excelent simț al controlului tehnologic, care poate produce cel mai rentabil cost, inclusiv în privința reducerii emisiilor poluante în propriile întreprinderi.

Din păcate, însă, managerilor de întreprinderi le lipsește un element extrem de semnificativ: stimulentele pentru a acționa cu privire la aceste informații, în așa fel încât să contribuie la reducerea costurilor de emisie. Din moment ce creșterea unilaterală a costurilor este suportată în mod individual de întreprinderea aflată în competiție, fiecare dintre „rivalii” existenți sau potențiali ar putea să-i afecteze și să-i slăbească poziția competitivă, motiv pentru care întreprinderile vor căuta să-și minimizeze costurile utilizând orice mijloc pe care-l au la dispoziție. Astfel, între posibilele mijloace practicate sunt incluse: exagerarea costurilor la controlul autorităților în speranța de a fi alocate standarde reduse sau să caute o scutire ori dispensă de la instanțele judecătorești din motive precum lipsa de accesibilitate sau de tehnologie nefezabilă.

Noțiunea și ideea de permise negociabile se bazează, în principiu, pe alocarea costurilor efective de producție. Motivul pentru care permisele de poluare au devenit transmisibile (negociabile), deci pot fi comercializate, este unul destul de simplu: de obicei, fabricile au niveluri foarte diferite ale costurilor de control al emisiilor poluante. În condițiile în care permisele pot fi transferabile, fabricile care-și pot controla cel mai simplu și mai avantajos emisiile produse de propriile activități, consideră ca fiind în interesul lor direct să controleze – într-un procent ridicat – nivelul emisiilor, deoarece vor putea să-și vândă permisele în exces. În ceea ce îi privește pe cumpărători, aceștia pot fi găsiți ori de câte ori se consideră că le este mai convenabil să cumpere permise pentru utilizarea ulterioară a acestora într-o fabrică particulară care instalează mai multe echipamente de control. Aceasta este o formă de alocare a responsabilității în controlul emisiilor. Dacă alocarea responsabilității controlului emisiilor nu se dovedește a fi rentabilă, există și alte oportunități de comercializare. În momentul în care toate aceste oportunități au fost pe deplin exploatare, se consideră că alocarea este rentabilă.

Evaluarea eficacității politicilor permiselor negociabile este un proces inexact și în curs de desfășurare. Cu toate acestea, este esențial în cazul în care programul de proiectare al permiselor negociabile se va îmbunătăți în viitor. Analiza politicilor permiselor

negociabile este nuanțată în programul de proiectare și subliniază faptul că succesul programului depinde, printre altele, pe de reglementare programelor existente, structura costurilor industriile implicate, interacțiunile cu alte piețe, precum și programul de design. Se consideră că programele de comercializare a permiselor comercializabile, în general, au dus la reducerea emisiilor și la costuri mai mici. În urma acestor evaluări s-a constatat că nu a existat o variație mare de economii de la un program la altul, iar tăierea costurilor dovedește că prețul permiselor negociabile este foarte sensibil la industria implicată.

În principiu, permisele comercializate rezolvă problemele informării și stimulării care sunt reprezentate de comandă și control, abordate astfel încât să poată permite fiecărui participant să joace rolul care i se potrivește cel mai bine. Autoritățile de reglementare conferă siguranța că aceste surse beneficiază de stimulente adecvate prin stabilirea obiectivelor de poluare și impunerea respectării lor. Prin exploatarea caracteristicii de flexibilitate inerentă a problematicii comercializării permiselor de poluare, în sensul obținerii celor mai mici costuri, ale căror limite sunt stabilite prin controlul autorităților responsabile, sursele colective de poluare determină costuri totale inferioare față de toate sursele de poluare. În principiu, stimulentele determinate de propriul interes sunt compatibile, în acest caz, cu eficacitatea costurilor.

Deși principiul de funcționare a permiselor negociabile este general valabil pentru toate categoriile de poluatori, o parte dintre detaliile de implementare (cum ar fi proiectarea permiselor transmisibile) depinde, în principal, de tipul poluantului care urmează a fi reglementat. Astfel, pot fi luate în considerare trei clase diferite de poluanți. Definirea rentabilității permiselor negociabile, precum și proiectarea sistemului de comercializare care să fie compatibil cu alocarea lor variază în funcție de aceste clase de poluanți. Caracteristica ce diferențiază o clasă de alta este relația dintre sursele individuale de emisie a poluanților și ținta poluării.

Programul de comercializare a cotelor de emisii are doua forme:

- tranzacționarea de credit;
- comercializarea cotelor.

Tranzacționarea de credit necesită certificarea tranzacțiilor pentru a cuantifica reducerile de emisii. Totuși, în cazul în care

tranzacționarea de credit este asociată cu unele acorduri voluntare sau negociate, aceste mecanisme pot intra în vigoare.

Principiile care stau la baza Sistemul Comunitar de Comercializare a Emisiilor (SCE) în UE sunt:

- sistemul este unul de „plafonare și comercializare” a emisiilor;
- sistemul presupune participarea obligatorie a întreprinderilor din sectoarele pertinente;
- sistemul conține un cadru de conformitate solid;
- sistemul se aplică pieței UE, dar permite valorificarea oportunităților de reducere a emisiilor și în alte țări.

Aplicarea în practică a sistemului are loc în mai multe etape numite și „perioade de comercializare”.

• **Etapa 1** (1 ianuarie 2005 - 31 decembrie 2007) a fost o fază pilot ce a presupus „învățare practică” și a pregătit faza 2.

Activitățile reprezentative ale acestei etape sunt:

- stabilirea prețurilor pentru emisiile de carbon;
- comercializarea liberă a cotelor de emisii în toată Uniunea Europeană;
- infrastructura necesară pentru monitorizarea, raportarea și verificarea emisiilor reale rezultate de la întreprinderile vizate;
- crearea unei baze de date privind emisiile anuale.

• **Etapa 2** (1 ianuarie 2008 - 31 decembrie 2012) coincide cu perioada de angajare a Protocolului de la Kyoto. Cel mai important rezultat obținut până în prezent în această etapă este reducerea volumului cotelor de emisii permise cu 6,5 % față de anul 2005.

• **Etapa 3**, viitoare (1 ianuarie 2013 - 31 decembrie 2020). Pentru această etapă s-a propus:

- încurajarea investițiilor pe termen lung în domeniul de reducere a emisiilor;
- extinderea și consolidarea sistemului UE SCE.

Protocolul de la Kyoto privind Convenția - cadru a Națiunilor Unite cu referire la schimbările climatice permite abordarea a trei mecanisme flexibile (numite mecanismele de la Kyoto):

- ✓ comercializarea emisiilor,
- ✓ implementarea comuna,
- ✓ dezvoltarea „curată”.

La nivel european a fost propus sistemul comunitar de comercializare a emisiilor (UE SCE) bazat pe recunoașterea faptului că atribuirea unui preț emisiilor de carbon reprezintă cel mai rentabil

mod de a reduce semnificativ emisiile globale de gaze cu efect de seră. „Moneda de schimb” care stă la baza sistemului UE SCE este *cota de emisii*. În esență, această cotă permite emiterea unei tone de CO₂. Astfel, întreprinderile care-și mențin emisiile sub nivelul cotelor alocate, își pot vinde cotele neutilizate la un preț stabilit de cererea și oferta din momentul vânzării.

Pentru ca un sistem de comercializare a emisiilor să aibă succes, trebuie să îndeplinească anumite criterii, bazate pe:

- Justificarea de mediu: sistemul de comercializare trebuie să fie acceptat de către toate părțile participante, pentru a se atinge obiective de mediu viabile;

- Justificarea economică: sistemul de comercializare trebuie să fie flexibil și rentabil, comparativ cu alte modalități de a atinge obiective de mediu;

- Credibilitate: sistemul trebuie să fie credibil, deoarece doar aceste sisteme pot avea succes; de aceea, procedurile administrative trebuie să fie adecvate, astfel încât să asigure conformitatea cu obiectivele privind schimbările climatice;

- Simplitate: acesta este considerat un aspect esențial, iar abaterile de la acest criteriu ar putea avea loc doar dacă se demonstrează că este neapărat necesar;

- Echitate: presupune cunoașterea perfectă a sistemului pentru că, în prima etapă, nu se pot obține beneficii pentru toată lumea;

- Transparență: sistemul trebuie să fie transparent, astfel încât să determine încrederea; un sistem imperfect, dar cu o bună transparență, ajunge să fie preferat față de orice sistem cu lipsa de transparență.

Asimilarea uniformă a poluanților amestecați

În prima formă și în modul cel mai simplu, clasa poluanților care pot fi controlați în mod convențional este numită clasa „poluanților micști uniform asimilabili”. În cazul poluanților care pot fi asimilați, capacitatea mediului de a-i absorbi este destul de permisivă cu privire la rata lor de emisie, astfel încât nivelul de poluare din fiecare an este independent de nivelul emis în anii precedenți. Pur și simplu, poluanții asimilabili nu se acumulează în timp.

În cazul asimilării uniformizate a poluanților micști, concentrația lor medie depinde de nivelul total al emisiilor, și nu de distribuția acestor emisii din surse variate. Pentru această clasă a poluanților, toate

distribuțiile posibile ale controlului responsabilității într-un mediu flexibil, cu aceleași nivel total al emisiilor, vor produce aproximativ același efect al țintei de poluare. Gazele cu efect de seră reprezintă un exemplu de tip de poluanți care se potrivește aceste situații.

Unele proiecții, în cifre,¹ ale emisiilor din surse variate de poluare sunt:

- autoturismele produc circa 12% din emisiile de bioxid de carbon în UE;
- UE a redus emisiile cu efect de seră cu aproximativ 5% în perioada 1990-2004;
- emisiile provenite din transportul rutier au crescut cu 26%, în aceeași perioadă;
- pentru autoturismele noi se vor stabili reguli armonizate care să limiteze, din 2012, media emisiilor de CO₂ pentru autoturismele noi la 120gr/km (față de nivelul actual de 160 gr/km);
- reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră de către producătorii de combustibil, cu 10% până în 2020.

Gazele cu efect de seră sunt un exemplu de tip de poluare care se potrivește extrem de bine pentru descrierea din acest studiu, iar contribuția lor la schimbările climatice actuale nu prezintă nici o intenție în sensul de sensibilizare la efectele pe care le determină în cazul în care sunt emise în atmosferă.

Fiecare din aceste caracteristici (asimilarea și amestecul uniform) limitează complexitatea pe care o presupune eficiența costului sistemului de permise transmisibile. Prima caracteristică permite procesul de control pentru ignorarea problemei dificile a acumulării de poluanți, în timp ce ulterioarele contribuie la eliminarea nevoilor specifice de îngrijorare cu privire la localizarea surselor în proiectarea politicilor de control – care se constituie într-un avantaj semnificativ.

În mod simbolic, legătura între sursa de emisie și ținta de poluare pentru uniformizarea poluanților asimilabili micști poate fi scrisă ca:

¹ Biroul de Informare al Parlamentului European în România, www.europarl.ro

$$A = a + b \sum_{j=1}^J (\bar{e}_j - r_j)$$

unde:

A - este nivelul de stadiu staționar (steady-state) al poluării în anul a ;

\bar{e}_j - este stadiul staționar al ratei de emisie a sursei j care poate fi prelevată dacă sursa eșuează în controlul oricărui tip de poluare pentru toate situațiile (acestea din urmă fac referire la ratele de emisie necontrolate);

r_j - este ritmul de creștere a reducerii emisiilor produse de sursa j ;

J - este numărul total al surselor;

a și b - sunt parametri.

În mod normal, parametrul a este utilizat pentru a reprezenta fondul poluării (de la o sursă naturală sau surse care dintr-un motiv sau altul nu sunt reglementate); parametrul b este, pur și simplu, o constantă de proporționalitate.

În acest context, eficiența costului este definită ca fiind cea alocare a nivelului de emisii între care sursa J este cea care stabilește ținta de poluare (proiectată, \bar{A}) la costul minim. A face din $C_j(r_j)$ un cost de funcționare continuu este un deziderat deoarece acesta reprezintă costul minim la sursa de realizare a oricărui nivel de reducere a emisiilor (r_j). În general, pentru ca r_j să determine creșterea costului marginal de control a poluării poate reprezenta, de asemenea, o presupunere/ipoteză de creștere.

Din punct de vedere matematic, alocarea eficienței costurilor este soluția la următoarea problemă de minimizare:

$$\min_{r_j} \sum_{j=1}^J C_j(r_j)$$

care face obiectul relațiilor

$$a + b \sum_{j=1}^J (\bar{e}_j - r_j) \leq \bar{A}$$

$$\text{și } r_j \geq 0, \quad j=1, \dots, J$$

Condițiile necesare și suficiente (denumite condițiile Kuhn-Tucker) pentru o alocare a controlului responsabilității între surse (unde J este un vector dimensional) pentru a fi un cost eficient pot fi tratate separat într-o altă lucrare.

Internalizarea externalităților la nivel global

Prin intermediul modelelor cibernetice, prin indicarea subsistemelor componente, a legăturilor dintre acestea și a buclor de reglare care apar, se poate face analiza ecosistemelor în interdependența lor cu sistemele economice.

Astfel, nu mai putem vorbi astăzi despre o dezvoltare armonioasă, durabilă, fără intervenția statului, a autorității publice, ca sistem regulator în relația dintre economie și mediul ambiant.

În literatura de specialitate se întâlnesc astfel de modele, unul dintre acestea fiind cel elaborat de R. Mendelsohn în 1980 și publicat în *Journal of Environmental Economies and Management*, nr. 7/1980.

Prin acest model, Mendelsohn încearcă să facă un studiu specific de estimare a impactului asupra sănătății și asupra mediului ale diversilor poluanți din aer, precum și costul micșorării acestora.

Prin intermediul acestui model se pot estima costurile pe care le are asupra mediului diverși poluanți și mai departe, poate fi adoptat de la industria energetică - pentru care a fost conceput - la orice tip de firmă producătoare de externalități.

Odată calculate aceste costuri, acestea trebuie defalcate pentru cei care au contribuit la poluare, cu alte cuvinte să se internalizeze costurile externalităților.

În această lucrare ne propunem să evidențiem legăturile care există între producători și mediul ambiant prin intermediul unui model cibernetic. Acesta va fi structurat la două nivele, respectiv la nivel microeconomic, al producătorului, precum și la nivel agregat, regional.

În modelul pe care îl vom prezenta în continuare se încearcă modelarea celei de-a doua etape și anume defalcarea „costurilor” pentru cei „vinovați” în așa fel încât să se maximizeze bunăstarea socială.

Acest termen de „bunăstare socială” derivă din definiția optimului Pareto pentru o economie, și anume acea situație în care toți agenții

economici sunt maxim satisfăcuți în raport cu modelul în care acționează cei din jur.

Cu alte cuvinte, un guvern al „bunăstării sociale” trebuie să urmărească maximizarea satisfacției tuturor agenților implicați, deci atât cea a firmelor cât și cea a consumatorilor în condițiile unor restricții de natură economică – în special – dar uneori și politică, care trebuie să fie respectate.

În această funcție de „utilitate socială” se poate menționa distinct calitatea mediului și sănătatea umană datorită importanței lor deosebite în viața socială.

Odată cu tendința de epuizare a resurselor și cu influențele negative ale activității umane – poluarea în special – mediul în care trăim a devenit „bolnav”, și dacă nu este atât de vizibil efectul deteriorării mediului în momentul de față, sau pe termen scurt, pe termen lung aceasta poate conduce la pierderi uriașe atât pentru activitatea economică viitoare dar chiar și pentru sănătatea generațiilor viitoare.

Cu alte cuvinte necesitatea refacerii și protecției mediului ambiant distrus este imediată, în interesul prezent dar mai ales în cel al generațiilor viitoare, pentru viitorul Pământului ca planetă.

În acest context pare mai rațional să se ducă o politică de maximizare a bunăstării sociale, care va consta în maximizarea satisfacției tuturor agenților economici (firme sau consumatori) dar și satisfacerea restricțiilor legate de protecția mediului.

Bibliografie

1. Dimitriu M., Oprișănescu G. și colectiv (2001), *Structuri și instrumente financiare utilizate la nivel microeconomic pentru promovarea protecției mediului și a dezvoltării ecologice a economiei*, proiect de cercetare, CCFM „Victor Slăvescu”, București
2. Lafferty W.M., Hovden E. (2001), *Environmental Policy Integration: Towards an Analytical Framework*, Environmental Politics 12/ 2001 p.1-22
3. Nagy B., Elek P. (1995), *Price and Power – A Twentieth Reinterpretation of Interconnected Phenomena*, Akademiai Kiado, Budapesta

4. Negrei C. C. (2000), *Instrumente și metode în managementul mediului*, Editura Economică, București
5. Negrei C. C. (2000), *Aplicarea în România a principiului „Poluatorul plătește”*, Ed. Ars Docenti, București
6. North D. (1990), *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*, Cambridge: Cambridge University Press
7. Oprișănescu G., Manolescu Gh. și colectiv (2002), *Implicațiile financiare ale deteriorării mediului natural. Studii zonale, proiect de cercetare*, CCFM „Victor Slăvescu”
8. Qizilbash M. (2001), *Sustainable Development: Concepts and Rankings*, The Journal of Development Studies 37/2001 p. 134-161
9. Platon V. (1997), *Protecția mediului și dezvoltarea durabilă*, Editura Didactică și Pedagogică, București
10. Vădineanu A., Negrei C. C, Lisievici P. (coordonatori) (2000), *Dezvoltare durabilă – mecanisme și instrumente*, Editura Universității, București.

PROTECȚIA MEDIULUI ÎNTRE SPECIALIZARE ȘI MULTIDISCIPLINARITATE

Florin Răzvan BĂLĂȘESCUⁱ
Cătălin DRĂGOIⁱⁱ
Dorina Amalia BARACⁱⁱⁱ

Rezumat

În cursul istoriei, cercetarea științifică în general, precum și studiile economice privind dezvoltarea durabilă și protecția mediului, în special, au fost, sunt și vor fi influențate de gândirea și de acțiunea omului, individ rațional economic și social, sugerat prin sintagma *homo oeconomicus - zoon politikon*.

Pe scurt vorbind, cele două ipostaze ale omului individ dezvăluie mișcarea continuă dintre specializare și multidisciplinare, dintre individualismul pieței și holismul instituțional științific, între ipoteză și experiment, între optimalitatea externalităților pieței și viabilitatea economică a sistemelor sociale și naturale considerate complexe.

Având în vedere contextul dezvoltării economice durabile precum și dezvoltarea integrat-regenerativă, este de considerat impactul conceptului rețelei clusterelor inteligente inspirat atât din economia

ⁱ Cercetător științific III, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare "Victor Slăvescu", Academia Română.

ⁱⁱ Cercetător științific, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare "Victor Slăvescu", Academia Română.

ⁱⁱⁱ Asistent de cercetare științifică, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare "Victor Slăvescu", Academia Română.

neoclasică, cât și din economia instituțională ecologică – rațiunea umană și inteligența naturii.

În acest cadru se pune problema: protecția mediului este doar o simplă analiză a alocării optime a resurselor economice din perspectiva specializării și multidisciplinarității?

Abstract

In the course of history, both scientific research, as well as economic studies on sustainable development and environmental protection, in particular, have been, are and will be influenced by thought and action of rational-social animal human, suggested by the concepts of *homo oeconomicus* and *zoon politikon*.

Briefly speaking, the two hypostases of human individual-specialization reveals the continuously never-ending movement between specialization and multidisciplinary, modal logic versus entropic-psychological principles, hypothesis versus experiment, optimality versus sustainability of economic, social and natural systems.

Taking into account the principles of abstraction, generalization and anticipation, process of thinking-based on an ordered system of operations for collecting, processing, interpretation and use of the information, in an algorithmic or heuristic way-could manifest as an intelligent cognitive ability in the development of a project by illustrating the human capacity to choose the optimal alternative from the set of initially possible, given the risks and opportunities.

Cuvinte-cheie: protecția mediului, clustere, specializare, multidisciplinaritate

Clasificare JEL: B41, C38, O32, Q5

Așa cum se menționează în literatura de specialitate, managementul proiectelor de mediu este definit ca un proces de analiză, modelare și implementare subiectivă, comparativă și parametrică orientat spre atingerea unui obiectiv, în contextul restricțiilor specifice de natură temporală, financiară, precum și a cantității și calității resurselor materiale și umane.

În acest cadru sunt avute în vedere atât procesul de tranziție de la conceptul clasic al dezvoltării economice durabile la dezvoltarea regenerativă – de la *triple bottom line* la *triple top line* – și prin considerarea conceptului de rețea (o matrice de elemente structurat interconectate), cât și a legăturilor, fluxurilor, interconexiunilor, relațiilor, interdependențelor endogene și exogene manifestate între entitățile mediul natural și actorii socio-economici ai mediului social artificial uman, economic, social, financiar.

Astfel, trebuie luat în considerare impactul conceptului de rețea inteligentă asupra managementului de proiect prin luarea în calcul atât a „inteligenței pieței”, cât și a „inteligenței naturii”, externalitățile informaționale neoclasice tehnico-pecuniare, cât și capacitatea instituțională de regenerare a sistemelor adaptative complexe, în sensul cauzelor materiale, formale, eficiente și finale sau a paradigmei de tip *system thinking*.

Rețeaua inteligentă poate fi definită ca un spațiu geografic, funcțional, productiv și instituțional de *clustere* interconectate care prezintă trăsături contrastante concrete: specializarea *versus* multidisciplinaritate, optimizarea și sustenabilitate, piața și instituțiile, raționalitatea umană și inteligența adaptativă a naturii.

În primul rând, *clusterelor* inteligente ale pieței sunt specializate pentru a genera și disemina informații prin intermediul canalelor de *supply chain* ale pieței aflate în conexiune, ale producătorilor și consumatorilor, în spațiul de producție, social și geografic ilustrat prin externalitățile informaționale, tehnologice și pecuniare specifice prețurilor relative.

Așa cum se știe, prin considerarea distincției dintre valorile private și valorile sociale, externalitățile ilustrează costuri sau beneficii induse de operatorii economici asupra unor terțe persoane fizice sau juridice generând efecte economice și sociale, pozitive sau negative, care influențează deciziile de producție și consum ale consumatorilor și producătorilor, având în vedere relațiile dintre elementele mecanismului (costul privat marginal, costul marginal extern, costul marginal social, beneficiul privat marginal), precum și consecințele ca

diferență dintre valorile sociale și valorile particulare pentru a compensa terțele părți, precum și pentru a determina prin instrumente fiscale și legislative nivelul optim de poluare.

În același timp, literatura economică menționează așa-zisele externalități Marshall ale rețelelor de informații, ilustrate sub conceptul binomului externalități pecuniare – externalități tehnologice.

Prin considerarea structurii prețurilor relative a inputurilor de resurse, precum și a interacțiunilor directe și indirecte dintre agenții economici, în prezența sau absența mecanismului pieței, este ilustrat faptul că mediul poate fi poluat nu numai prin interacțiuni economice și de mediu, dar și prin costurile și beneficiile accesului la utilizarea informației tehnologice ecologice. Astfel, externalitățile de rețea ilustrează trei posibilități de manifestare circumscrise spațiului specific al interacțiunilor microeconomice dintre agenții implicați (tehnic-economici, socio-instituționali, spațiul geografic regional).

În cadrul contextului productiv al eficienței tehnice, economice și ecologice, externalitățile de rețea arată impactul prezenței sau absenței mecanismului prețului, prin considerarea distincției dintre capacitatea spontană de a absorbi beneficiile tehnologiei informației, pe de o parte și costurile suplimentare ale înființării rețelei prețurilor relative necesare absorbirii cunoștințele necesare, pe de altă parte: companiile cumpără inputuri (și vând produse), la prețuri (costuri) care sunt mai mici (mari) decât nivelurile de echilibru datorită unor factori specifici legați de structura de producție. Cu alte cuvinte, este vorba despre costurile pe care firmele le suportă pentru accesarea și exploatarea externalităților informaționale.

Din punctul de vedere social și instituțional, externalitățile informaționale sunt analizate în contextul caracteristicilor bunurilor publice (non-rivalitatea, non-excluziunea, non-divizibilitatea), în vederea implementării strategiilor specifice de absorbție a informațiilor științifice, având în vedere dezvoltarea continuă a pieței bunurilor publice, așa cum a fost inițiată de modelele clasice Arrow-Debreu, Samuelson, Lindahl.

În spațiul regional geografic, externalitățile de rețea ridică problema distincției dintre proximitatea fizică geografică a efectului de *spillover* informațional tehnologic și caracteristicile specializării funcționale ale regiunilor geografice „clusterizate” în contextul dezvoltării regionale: dezvoltarea regională poate însemna schimburi de informații și cunoștințe între diferitele zone, nu pentru că acestea sunt vecine, ci pentru că sunt interesate de o reală interconectare funcțională a celor mai bune practici.

În acest context, sunt de menționat următoarele:

- externalitățile generate de modelele creșterii endogene regionale și proximitățile regionale: externalitățile Arrow-Marshall-Romer (concentrarea industrială într-o singură ramură), externalitățile Jacobs (diversitatea de firme și ramuri industriale într-o regiune dată) și externalitățile Porter (concurența în spațiul local și regional);

- efectul de antrenare a externalităților pecuniare generat de interacțiunile specifice dintre operatorii inovatori și agenții imitatori, conducând la interacțiuni specifice între operatorii regionali interesați de impactul costurilor externe de folosire a informației (căutare, structurare, înțelegere, absorbție, achiziționare de informații de terțe companii).

Caracteristicile contextului în care firmele operează sunt importante pentru externalitățile informaționale în acțiunea de remodelare a modificărilor tehnologice prin reconsiderarea rolului costurilor inputurilor informaționale ale schimbării tehnologice, efectele structurii rețelei prețurilor relative a altor inputuri intermediare și impactul complementar al factorilor endogeni și exogeni specifici mediului tehnico-productiv, socio-instituțional și al regiunii geografice.

În al doilea rând, *clusterelor* inteligente ilustrează o altă formă de manifestare în termenii analizei multidisciplinare a protecției mediului. Astfel, se observă că, în decursul timpului, în cercetarea economică cele două fațete ale omului individ au avut diferite abordări ilustrate prin binomul individualismului pieței versus holismul valorilor sociale, transpuse în practică prin diferite abordări ale managementului riscului protecției mediului, precum:

- punctul de vedere etatist (centrat pe implementarea costurilor mecanismului Kyoto și a directivelor sale);
- abordarea liberală a fluxului riscurilor de mediu la nivel micro (axată pe matricea specifică a rețelei prețurilor relative);
- impactul abordării evoluționist complexă mesoeconomic-integrativă a riscurilor și vulnerabilităților la nivelul comunităților durabile (luând în considerație atât latura tehnico-productivă cât și cea, sociologic instituțională – proiectele EASD și abordările de tip *Natural Step*, *Melbourne Principles* sau *New Urbanism* inspirate din literatura științelor sistemelor complexe multidisciplinare ilustrată sintetic prin triada adaptare – inovare - învățare aplicată sisteme economice, sociale și naturale).

Luând în considerare metabolismul natural entropic, precum și trăsăturile creative, imprevizibile și regenerative ale sistemelor complexe adaptative, rezultă un sistem de gândire bazat pe interacțiunea dintre un managementul adaptiv și un managementul emergent în sfera tehnico-economică și socio-ecologică.

Inteligența naturii lucrează aici ca o sursă de inspirație. Metabolismul său termodinamic entropic și capacitatea non-lineară impredictibilă și adaptiv emergentă de învățare a sistemelor complexe adaptative fiind prezentare de cercetători cum sunt: Nicholas Georgescu Roegen, Jesus Ramos-Martin, C.S. Holling și B. Walker care au analizat mecanismul entropic al procesului economic și trăsăturile dominante ale panarhiilor socio-ecologice aflate în intercomunicare.

Pe scurt, *clustererele* inteligente se manifestă fie în forma *spin off*-urilor, fie în cadrul unui proces interactiv al dezbaterilor de tipul maselor rotunde între economiști, ingineri, psihologi, sociologi, grupuri politice și grupuri de interese aflate în procesul de învățare individuală și socială preocupate de îmbunătățirea activității și coeziunii sociale având în vedere schimburile metabolice de materie, energie și informații dintre mediul natural și cel artificial socio-economic.

Cele două abordări în forma *clusterelor* inteligente specializate sau multidisciplinare relevă diferite riscuri dar și oportunități prin considerarea externalităților, dar și a existenței unui mentor dotat cu capacități intelectuale, financiare și cu experiență, interesat nu numai în „investirea banilor”, ci și în acțiunea mai importantă, aceea de a crea investiții în administrarea portofoliului inteligențelor multiple pentru a minimiza greșelile și a maximiza eficiența cunoștințelor. Cu toate acestea apare totuși o problemă.

Așa cum Fritjof Capra a spus deja în articolul său *”Is there a purpose in nature?”*, putem spune că legile naturii, cele economice și sociale ale lumii, reflectă ordine, cauzalitate și scop, o oglindă de legi cuantice ale cosmogoniei universului care ne fac să ne întrebăm, ce s-a întâmplat cu noi?

În aparență, poate fi vorba despre o problemă de mecanică sau de rutină în sensul a ceva folositor pentru profit sau ceva care reflectă interacțiunea dintre economie, societate și natură în procesul de adaptare la schimbările climatice.

Inteligența umană aplicată unor probleme de mediu poate fi reprezentată sintetic ca interacțiunea dintre *homo oeconomicus* și *zoon politikon*, dintre raționalitatea și praxisul uman.

În viitor, riscurile schimbărilor climaterice ar putea genera noi provocări care pot duce la noi abordări ale problemelor protecției mediului, având în vedere nu numai simplele aspecte ale raționalității economice, dar și cele ale sociologiei economice. Acest lucru înseamnă să avem în vedere și un alt posibil tip de analiză care să includă aspecte cantitative și calitative pentru a ilustra relațiile dintre cele două lumi ale vieții de cercetător: pe de o parte lumea exterioară a praxisului cercetărilor multidisciplinar-inductive, obiectiv-probabilistice, iar pe de altă parte lumea interioară a procesului de gândire, meditație, concepere într-un mod matricial silogistic deductiv.

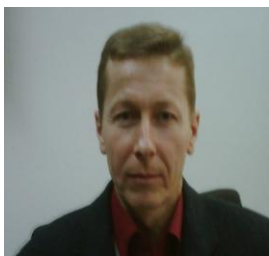
Cu toate acestea, managementul socio-economic este asimptotic imperfect – nu se termină niciodată și ne surprinde de fiecare dată.

De aceea, având în vedere faptul că știința probabilist-experimentală nu trebuie să fie confirmată de fapte, ci trebuie să dea

socoteală de fapte, că realitatea obiectivă a matricii rețelei **conomie-societate-medi** este un aparent trecător și nu se află în afara omului, ci este o condiție a rezonanței meta științifice a rațiunii, sensibilității și conștiinței sufletești, și luând de asemenea în considerare aspectele „optimist-realiste” generate de efectul de fluture (un pas mic făcut acum pentru protecția mediului și durabilitate poate genera, mult mai târziu, un progres imprevizibil, uimitor) există șansa de a valoriza potențialul acestor lumi vizibile și invizibile ale cercetătorilor, spre a medita mai adânc asupra relației dintre informație, date și cunoaștere.

Bibliografie

1. Antonelli C. (2008), *Pecuniary Externalities: The Convergence of Directed Technological Change and the Emergence of Innovation Systems*, Università di Torino.
2. Bălășescu R. (2010), *Management of the Network Regenerative Design of Financing the Environmental Protection*, Studii Financiare (Financial Studies), vol. 14, nr. 2, pag.171 -191.
3. Capello R. (2009), *Spatial Spillovers and Regional Growth: A Cognitive Approach*.
4. Ivancevic V.G.; Ivancevic T.T. (2007), *Computational Mind: A Complex Dynamics Perspective*, Studies in Computational Intelligence, Vol. 60, Springer Verlag Berlin Heidelberg, pag.1-89.
5. Noica C. (1993), *De Caelo*, București: Editura. Humanitas.
6. Olsson P.; Gunderson L.H.; Carpenter S.R.; Ryan P.; Lebel L.; Folke C.; Holling C.S. (2006), *Shooting the rapids-navigating transitions to adaptive governance of social-ecological systems*, Ecology & Society 11.
7. Piciu G.C.; Manolescu Ghe.; Balasescu F.R.; Dragoi C.; Predescu I.; Dobre I.; Trica C.; Clipa R.I.; Paicu C.E. (2011), *Economics and Environment - A Strategic, Integrative and Convergent Approach of Financial Flows for an Industrial Regenerative Economics*, Studii Financiare (Financial Studies), Vol. 15, nr.1, pag. 210-241.
8. Smith A.; Stirling A. (2008), *Social-ecological resilience and sociotechnical transitions: critical issues for sustainability governance*, STEPS Working Paper No.8, Brighton: STEPS Centre.

ASPECTE ALE MANAGEMENTULUI POLITICILOR MACROECONOMICE ÎN CONTEXTUL INTERNATIONAL ACTUAL. CAZUL POLITICII MONETARE

dr. Silviu-Marius ȘEITANⁱ

Rezumat

Prezentul studiu ia în calcul posibilitatea unei crize economice prelungite, această prelungire a fenomenului de criză fiind cauzată de efectele pe termen mediu și lung pe care criza economică le-ar putea avea la nivelul economiei românești, în mod special și internaționale, în general. În acest context, la nivelul României, pe fundalul crizei economice și al ineficienței programelor naționale decurgând din strategiile asociate politicilor macroeconomice, se consideră probabilă reducerea investițiilor directe. Pornind de la aceste aspecte, studiul își propune determinarea principalelor aspecte administrative – caracteristici sistemice și principii de funcționare – ale politicii monetare.

Abstract

This paper analyse rise from the hypothesis of a long term international economic crises, the named crisis dimension being a result of the medium and long term effects of the first stage of the economic crisis either on the Romanian economy of on the international one. In such situation, talking about Romania, as a result of the economic crisis as well as the low level efficiency of the national economic programs associated to the macroeconomic policy strategies, a diminishing of the direct investments level it is quite possible. Towards the elaboration of a complex proposal meant to the solving of this important Romanian economic problem, this paper will

ⁱ Cercetător științific III, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare “Victor Slăvescu”, Academia Română.

focus on the determining of the main administrative aspects – systemic characteristics and functioning principles – of the national monetary policy.

Cuvinte-cheie: criză, riscuri macroeconomice, oportunități, monetar

Clasificare JEL: E 61

Aspecte actuale la nivel internațional

Fenomenul de criză economică internațională s-a dezvoltat ca urmare a devansării accentuate a capacității administrative la nivel macroeconomic (din punct de vedere legislativ, instituțional și metodologic) de către capacitatea de dezvoltare la nivelul microeconomic al economiei reale. Acest dezechilibru major a condus la dezechilibre funcționale grave atât la nivel macroeconomic cât și la nivel microeconomic (generic fiind vorba de diverse variante ale dezechilibrului dintre nevoi și resurse) – dezechilibre care, la rândul lor, amenință funcționarea în continuare a respectivelor sisteme, în esență fiind vorba de amenințarea stării de sustenabilitate a sistemelor macroeconomic și microeconomic, cu consecințe grave în privința costurilor și a termenelor de restabilire a echilibrului.

Într-o astfel de situație, incomparabil mai gravă decât orice situație precedentă din punct de vedere istoric (atât din cauza anvergurii fenomenului de criză cât și din cauza profunzimii impactului și a perpetuării temporale a efectelor), funcționarea sistemului administrativ al politicilor macroeconomice devine elementul-cheie al gestionării fenomenului de criză economică.

În ceea ce privește orientarea conceptuală a sistemului politicilor macroeconomice, în accepțiunea prezentului studiu, având în vedere gradul de dezvoltare atins la nivelul economiei reale, actuala criză economică ar putea fi depășită prin susținerea economiei reale în calitate de principal factor-motor al creșterii economice – susținere ce ar trebui asigurată prin sistemul politicilor macroeconomice care ar trebui să-și asume rolul de coordonator al evoluției economico-sociale în direcția atingerii sustenabile a unui set de obiective strategice.

Evoluții posibile la nivelul trendului macroeconomic în context internațional

Principala problemă referitoare la aspectele evolutive la nivel internațional în domeniul macroeconomic este reprezentată de evoluția fenomenului de criză economică, mai precis de fenomenologia crizei economice actuale, respectiv fiind vorba de identificarea, previzionarea și prevenirea aspectelor evolutive ale crizei economice.

În accepțiunea prezentului studiu, punctul de pornire în direcția stabilirii oricărei strategii anticriză este identificarea următoarelor aspecte:

- modalitățile de evoluție ale fenomenului de criză economică;
- canalele de transmitere ale fenomenului de criză economică;
- riscurile potențiale.

Prezentul studiu susține conceptul conform căruia factorul motor al evoluției economice este economia reală, subsistemele administrative ale politicilor macroeconomice impunându-se a fi organizate în formula unui sistem administrative prin a cărui funcționare eficientă să se asigure suportul legislativ, instituțional și metodologic necesar coordonării evoluției sustenabile sistemului economiei reale în direcția atingerii obiectivelor strategice.

Din punctul de vedere al evoluției oricărui fenomen de criză macroeconomică, sistemul economiei reale este și principalul furnizor de canale de transmitere ale unui astfel de fenomen. În legătură cu acest aspect, formarea canalelor de transmitere a crizei este legată de polarizarea, la nivel internațional, a marilor activități economice, în general fiind vorba de investiții și comerț, pe zone geografice sau domenii de activitate. Această polarizare este determinată de capacitățile sistemelor administrative locale ale politicilor macroeconomice de a asigura sustenabilitatea la nivelul macroeconomic local. În condițiile apariției fenomenului de criză economică internațională, accelerarea acestuia este determinată, în mod direct, de competiția pentru atragerea de plasamente între sistemele administrative locale ale politicilor macroeconomice și în același timp de competiția pentru deținerii de plasamente ale deținătorilor de active economice.

Având în vedere aceste aspecte, se evidențiază ca necesitate principala caracteristică de abordare strategică a sistemului administrative al politicilor macroeconomice, și anume, aceea de

identificare și implementare a strategiei optime pentru înscrierea în competiția internațională pentru atragerea de plasamente într-o variantă sustenabilă.

Abordări necesare în administrarea politicii monetare

Principalele riscuri cu care se confruntă sistemul macroeconomic, din perspectiva administrării politicii monetare, în condițiile evoluției fenomenelor asociate crizei economice sunt următoarele:

- destabilizarea pieței monetare:
 - o *drastic, brusc* – prin reducerea masei monetare în circulație (ca urmare a posibilității de transfer a unor mari sume de bani prin intermediul băncilor străine care lucrează în România, ca urmare a retragerii unor investiții străine directe și indirecte, ca urmare a reorientării geografice a unor investiții etc.);
 - o *drastic, treptat* – prin dezechilibrarea sistemului macroeconomic ca urmare a neîndeplinirii corelației necesare, la un anumit moment, între: masa monetară în circulație, nivelul producției în economie, nivelul prețurilor în economie (ecuația echilibrului macroeconomic a lui Fischer);
- dezechilibrarea balanței de plăți externe, prin:
 - o dezechilibrul dintre volumul exporturilor și volumul importurilor;
 - o dereglarea fluxurilor comerciale regionale;
 - o dezechilibre în cadrul sistemului de prețuri din domeniul tranzacțiilor;
- blocarea circuitului fondurilor prin intermediul bugetului statului, ca urmare atât a reducerii drastice a veniturilor bugetare, cât și ca urmare ineficienței implementării unor programe macroeconomice sustenabile.

În ceea ce privește riscul de destabilizare a pieței monetare, în mod special pentru cazul producerii, în mod *drastic*, a efectului, principalul risc al administrării politicii monetare este insuficiența volumului rezervei monetare față de necesarul de echilibrare a pieței monetare.

În ceea ce privește riscul de dezechilibrare a balanței de plăți externe, principalul risc al administrării politicii monetare este inacceptabilitatea dimensiunii necesare a operațiunilor de echilibrare

a balanței de plăți (dezechilibrul, într-un sens, al contului curent se contracarează, fie și parțial, printr-un dezechilibru invers al contului de capital și financiar, mai puțin postul „active de rezervă”; eventualul rest al acestei operațiuni de contracarare influențează activele de rezervă ale autorității monetare centrale) dat fiind necesarul de angajare a rezervei monetare în operațiuni de echilibrare a pieței monetare – operațiuni ce au prioritate, datorită importanței mai mari, în fața celor de echilibrare a balanței de plăți externe.

În consecință, abordările necesare în administrarea politicii monetare trebuie să includă următoarele obiective strategice:

- consolidarea rezervei monetare conform principiului sustenabilității din perspectiva materializării unor scenarii posibile;
- consolidarea cadrului legislativ și al sistemului de supraveghere pentru asigurarea stabilității pieței monetare;
- asigurarea accesului la instrumente și măsuri de politică monetară în vederea realizării eficiente a reglajului pentru păstrarea condiției de echilibru macroeconomic.

Elemente caracteristice ale comportamentului administrativ la nivelul politicilor monetare publice în contextul actual

Elementele specifice ale comportamentului administrativ reprezintă, de fapt, un ansamblu de componente cu caracter de utilitate, al sistemului administrativ al politicilor monetare publice, concretizate printr-un un ansamblu de instrumente manageriale prin utilizarea cărora se acționează asupra unor subsisteme de coordonare și reglaj cu acțiune directă asupra sistemului administrativ al politicilor monetare publice.

Funcțiile principale ale activităților de coordonare și reglaj, corespunzătoare acestor subsisteme administrative, sunt:

- optimizarea intervențiilor politicilor monetare publice la nivelul economiei reale;
- asigurarea unui timp de reacție al sistemului administrativ al politicilor monetare publice la solicitările economiei reale cât mai apropiat de timpul real de intervenție, respectiv diminuarea la maximum a *gap*-urilor dintre momentul necesar al intervenției, asociat solicitărilor economiei reale și momentul posibil al intervenției, asociat capacității de lucru a sistemului administrativ al politicilor monetare publice.

Conjunctura economică internațională actuală, caracterizată prin iminența unor riscuri economice majore, impune, în accepțiunea prezentului studiu, următoarele elemente caracteristice principale ale comportamentului administrativ la nivelul politicilor monetare publice în contextul actual:

- *realist*: deciziile de politică monetară trebuie să se bazeze pe informații, analize și previziuni realiste;

- *eficient*: este mai mult decât necesar, într-o astfel de conjunctură marcată de riscuri macroeconomice majore la nivel internațional, să se diminueze la maximum posibil producerea riscului operațional la nivelul administrativ al politicilor monetare publice;

- *previzional*: deciziile de politică monetară trebuie să aibă în vedere previziuni, îndeosebi pe termen mediu și lung, dacă este posibil;

- *analitic*: având în vedere gradul redus de predictibilitate al mediului economic corespunzător actualei conjuncturi se recomandă la managementul politicilor monetare publice să se bazeze pe analize-test ale variantelor și scenariilor identificate ca fiind posibile;

- *eficace*: în strânsă legătură cu elementul caracteristic precedent, eficacitatea constă în capacitatea administrativă de a uza de posibilitatea aplicării variantelor alternative de scenarii cu caracter de optimalitate – această optimalitate fiind conectată direct la cerințele pieței a căror modificare trebuie să se asocieze cu modificarea corespunzătoare și în timp real al orientărilor deciziilor de politică monetară;

- *preventiv*: în condițiile în care asigurarea sustenabilității la nivel macroeconomic – ca obiectiv strategic al întregului sistem al politicilor macroeconomice – este amenințată de producerea unui sau a mai multor riscuri majore la nivel economic internațional, caracterul preventiv la nivel administrativ al politicilor monetare publice se regăsește în necesitatea asigurării capacității permanente de apelare la un set concret de instrumente de prevenire, în sensul evitării sau al diminuării efectelor, a producerii riscurilor economice.

Scenarii posibile în administrarea politicii monetare

Date de intrare specifice situației actuale la nivel național

În vederea proiectării unor scenarii posibile în administrarea politicii monetare, se iau în calcul, ca date de intrare, următoarele elemente ale situației macroeconomice:

- perspectiva declinului economic pe baza elementelor de risc menționate;
- lipsa organizării administrației politicilor macroeconomice sub forma unui sistem integrat care să adopte o strategie macroeconomică comună direcționată către un obiectiv strategic comun;
- lipsa unei abordări conceptuale pe baza căreia să fie stabilite și asumate, în variantă sustenabilă, pozițiile de factor-motor și respectiv de factor-stimulator și coordonator ai creșterii economice;
- prioritizarea intereselor economice corespunzătoare obiectivelor de integrare europeană, ceea ce a condus la adoptarea unor soluții rigide ale strategiilor de politici macroeconomice și aici se face referire în mod special la adoptarea strategiei de țintire directă a inflației.

Motivații și argumente în favoarea adoptării unor propuneri de elemente directe la nivelul administrativ al politicii monetare

Având în vedere situația actuală a României, conjunctura internațională și perspectivele evolutive sub aspect economic, prezentul studiu ia în discuție, la nivel de posibilitate, următoarele direcții de stabilire a principalelor caracteristici ale comportamentului administrativ la nivelul politicii monetare:

1. relația cu celelalte politici macroeconomice:

- colaborare ocazională, impusă de obligativitatea participării la programe naționale comune;
- colaborare permanentă în direcția stabilirii unor elemente comune de program macroeconomic;
- colaborare în cadrul unui sistem integrat al politicilor macroeconomice care funcționează pe principiile coordonării strategiilor și al corelării măsurilor specifice în direcția atingerii unor obiective strategice comune;

2. relația cu mediul economiei reale:

- asumarea, de către sistemul administrativ al politicii monetare, a rolului de factor-motor al dezvoltării macroeconomice;
- asumarea, de către sistemul administrativ al politicii monetare, a rolului de factor-coordonator al dezvoltării macroeconomice;

3. înclinația către prioritizarea intereselor economice:

- implementarea, cu prioritate, a programelor impuse de convergența economică regională;

- implementarea, cu prioritate, a programelor impuse de promovarea intereselor naționale.

Scenariile considerate posibile în administrarea politicii monetare

Pentru a enumera scenariile considerate posibile în administrarea politicii monetare, analiza va porni de la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească aceste scenarii, respectiv fiind vorba de:

- capacitatea de gestiune a riscurilor;
- capacitatea de utilizare a oportunităților existente;
- capacitatea de creare de noi oportunități;
- capacitatea de modelare a unei strategii viabile.

Pornind de la aceste considerente, pot fi luate în discuție următoarele grupe și categorii de scenarii:

Scenarii a căror implementare presupune promovarea intereselor asociate convergenței regionale

Aceste scenarii se caracterizează, în mod special, prin monitorizarea întregii evoluții macroeconomice în direcția îndeplinirii unor criterii de convergență.

Scenarii incluse în strategia unui sistem administrativ al politicilor macroeconomice care își asumă rolul de factor-motor al dezvoltării economice

Scenarii în cadrul cărora colaborarea dintre politicile macroeconomice este ocazională, fiind impusă de obligativitatea participării la programe naționale comune

A.

Scenariul în cadrul căruia mediul economiei reale este constrâns prin politicile macroeconomice la o evoluție caracterizată printr-un trend foarte îngust din punctul de vedere al oportunităților de dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create conjunctural și identificate la nivelul managementului microeconomic.

B.

Scenariul în cadrul căruia mediul economiei reale este stimulat prin politicile macroeconomice la o evoluție caracterizată printr-un trend extins din punctul de vedere al oportunităților de dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create conjunctural și identificate

atât la nivelul managementului politicilor macroeconomice, cât și la nivelul managementului microeconomic.

Scenarii în cadrul cărora colaborarea dintre politicile macroeconomice este permanentă în direcția stabilirii unor elemente comune de program macroeconomic

A.

Scenariul în cadrul căruia mediul economiei reale este constrâns prin politicile macroeconomice la o evoluție caracterizată printr-un trend îngust din punctul de vedere al oportunităților de dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create conjunctural și identificate atât la nivelul managementului politicilor macroeconomice cât și la nivelul managementului microeconomic.

B.

Scenariul în cadrul căruia mediul economiei reale este stimulat prin politicile macroeconomice la o evoluție caracterizată printr-un trend mediu-extins din punctul de vedere al oportunităților de dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create conjunctural și identificate atât la nivelul managementului politicilor macroeconomice cât și la nivelul managementului microeconomic.

Scenarii în cadrul cărora colaborarea dintre politicile macroeconomice este permanentă și asociată funcționării politicilor în cadrul unui sistem integrat al politicilor macroeconomice care funcționează pe principiile coordonării strategiilor și al corelării măsurilor specifice în direcția atingerii unor obiective strategice comune

A.

Scenariul în cadrul căruia mediul economiei reale este constrâns prin politicile macroeconomice la o evoluție caracterizată printr-un trend limitat din punctul de vedere al oportunităților de dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create conjunctural și identificate atât la nivelul managementului politicilor macroeconomice cât și la nivelul managementului microeconomic.

B.

Scenariul în cadrul căruia mediul economiei reale este stimulat prin politicile macroeconomice la o evoluție caracterizată printr-un trend mediu-extins din punctul de vedere al oportunităților de dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create conjunctural și

identificate atât la nivelul managementului politicilor macroeconomice cât și la nivelul managementului microeconomic.

Scenarii incluse în strategia unui sistem administrativ al politicilor macroeconomice care își asumă rolul de coordonator al dezvoltării economice

Scenarii în cadrul cărora colaborarea dintre politicile macroeconomice este ocazională, fiind impusă de obligativitatea participării la programe naționale comune

A.

Scenariul în cadrul căruia mediul economiei reale este constrâns prin politicile macroeconomice la o evoluție caracterizată printr-un trend foarte îngust din punctul de vedere al oportunităților de dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create conjunctural și identificate la nivelul managementului macroeconomic.

B.

Scenariul în cadrul căruia mediul economiei reale este stimulat prin politicile macroeconomice la o evoluție caracterizată printr-un trend extins din punctul de vedere al oportunităților de dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create conjunctural și identificate la nivelul managementului politicilor macroeconomice.

Scenarii în cadrul cărora colaborarea dintre politicile macroeconomice este permanentă în direcția stabilirii unor elemente comune de program macroeconomic

A.

Scenariul în cadrul căruia mediul economiei reale este constrâns prin politicile macroeconomice la o evoluție caracterizată printr-un trend de dimensiunea medie din punctul de vedere al oportunităților de dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create conjunctural și identificate la nivelul managementului politicilor macroeconomice.

B.

Scenariul în cadrul căruia mediul economiei reale este stimulat prin politicile macroeconomice la o evoluție caracterizată printr-un trend extins din punctul de vedere al oportunităților de dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create conjunctural și identificate la nivelul managementului politicilor macroeconomice.

Scenarii în cadrul cărora colaborarea dintre politicile macroeconomice este permanentă și asociată funcționării politicilor în cadrul unui sistem integrat al politicilor macroeconomice care funcționează pe principiile coordonării strategiilor și al corelării măsurilor specifice în direcția atingerii unor obiective strategice comune

A.

Scenariul în cadrul căruia mediul economiei reale este constrâns prin politicile macroeconomice la o evoluție caracterizată printr-un trend optim din punctul de vedere al oportunităților de dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create conjunctural și identificate la nivelul managementului politicilor macroeconomice.

B.

Scenariul în cadrul căruia mediul economiei reale este stimulat prin politicile macroeconomice la o evoluție caracterizată printr-un trend foarte extins din punctul de vedere al oportunităților de dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create conjunctural și identificate atât la nivelul managementului politicilor macroeconomice cât și la nivelul managementului microeconomic.

Scenarii a căror implementare presupune promovarea intereselor naționale

Aceste scenarii se caracterizează, în mod special, prin implementarea unor programe sustenabile în direcția protejării valorilor naționale economice și conexe.

Scenarii incluse în strategia unui sistem administrativ al politicilor macroeconomice care își asumă rolul de factor-motor al dezvoltării economice

Scenarii în cadrul cărora colaborarea dintre politicile macroeconomice este ocazională, fiind impusă de obligativitatea participării la programe naționale comune

A.

Scenariul în cadrul căruia mediul economiei reale este stimulat prin politicile macroeconomice la o evoluție caracterizată printr-un trend mediu-extins din punctul de vedere al oportunităților de

dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create la nivelul managementului politicilor macroeconomice.

B.

Scenariul în cadrul căruia mediul economiei reale este stimulat prin politicile macroeconomice la o evoluție caracterizată printr-un trend extins din punctul de vedere al oportunităților de dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create la nivelul managementului politicilor macroeconomice.

Scenarii în cadrul cărora colaborarea dintre politicile macroeconomice este permanentă în direcția stabilirii unor elemente comune de program macroeconomic

A.

Scenariul în cadrul căruia mediul economiei reale este stimulat prin politicile macroeconomice la o evoluție caracterizată printr-un trend extins din punctul de vedere al oportunităților de dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create conjunctural și identificate atât la nivelul managementului politicilor macroeconomice cât și la nivelul managementului microeconomic.

B.

Scenariul în cadrul căruia mediul economiei reale este stimulat prin politicile macroeconomice la o evoluție caracterizată printr-un trend optim-extins din punctul de vedere al oportunităților de dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create conjunctural și identificate atât la nivelul managementului politicilor macroeconomice cât și la nivelul managementului microeconomic.

Scenarii în cadrul cărora colaborarea dintre politicile macroeconomice este permanentă și asociată funcționării politicilor în cadrul unui sistem integrat al politicilor macroeconomice care funcționează pe principiile coordonării strategiilor și al corelării măsurilor specifice în direcția atingerii unor obiective strategice comune

A.

Scenariul în cadrul căruia mediul economiei reale este stimulat prin politicile macroeconomice la o evoluție caracterizată printr-un trend limitat din punctul de vedere al oportunităților de dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create și dezvoltate la nivelul

managementului politicilor macroeconomice în colaborare cu mediul economiei reale.

B.

Scenariul în cadrul căruia mediul economiei reale este stimulat prin politicile macroeconomice la o evoluție caracterizată printr-un trend mediu-extins din punctul de vedere al oportunităților de dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create și dezvoltate la nivelul managementului politicilor macroeconomice în colaborare cu mediul economiei reale.

Scenarii incluse în strategia unui sistem administrativ al politicilor macroeconomice care își asumă rolul de coordonator al dezvoltării economice

Scenarii în cadrul cărora colaborarea dintre politicile macroeconomice este ocazională, fiind impusă de obligativitatea participării la programe naționale comune

A.

Scenariul în cadrul căruia mediul economiei reale este stimulat și coordonat prin politicile macroeconomice la o evoluție caracterizată printr-un trend mediu-extins din punctul de vedere al oportunităților de dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create conjunctural și apoi identificate și dezvoltate la nivelul managementului macroeconomic.

B.

Scenariul în cadrul căruia mediul economiei reale este stimulat și coordonat prin politicile macroeconomice la o evoluție caracterizată printr-un trend extins din punctul de vedere al oportunităților de dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create conjunctural și apoi identificate și dezvoltate la nivelul managementului politicilor macroeconomice

Scenarii în cadrul cărora colaborarea dintre politicile macroeconomice este permanentă în direcția stabilirii unor elemente comune de program macroeconomic

A.

Scenariul în cadrul căruia mediul economiei reale este stimulat și coordonat prin politicile macroeconomice la o evoluție caracterizată printr-un trend optim-extins din punctul de vedere al oportunităților de

dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create conjunctural și apoi identificate și dezvoltate la nivelul managementului politicilor macroeconomice.

B.

Scenariul în cadrul căruia mediul economiei reale este stimulat și coordonat prin politicile macroeconomice la o evoluție caracterizată printr-un trend foarte extins din punctul de vedere al oportunităților de dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create conjunctural și apoi identificate și dezvoltate la nivelul managementului politicilor macroeconomice.

Scenarii în cadrul cărora colaborarea dintre politicile macroeconomice este permanentă și asociată funcționării politicilor în cadrul unui sistem integrat al politicilor macroeconomice care funcționează pe principiile coordonării strategiilor și al corelării măsurilor specifice în direcția atingerii unor obiective strategice comune

A.

Scenariul în cadrul căruia mediul economiei reale este stimulat și coordonat prin politicile macroeconomice la o evoluție caracterizată printr-un trend optim-extins din punctul de vedere al oportunităților de dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create conjunctural și apoi identificate și dezvoltate la nivelul managementului politicilor macroeconomice în colaborare cu nivelul managementului microeconomic.

B.

Scenariul în cadrul căruia mediul economiei reale este stimulat și coordonat prin politicile macroeconomice la o evoluție caracterizată printr-un trend foarte extins din punctul de vedere al oportunităților de dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create conjunctural și apoi identificate și dezvoltate la nivelul managementului politicilor macroeconomice în colaborare cu nivelul managementului microeconomic.

Analiză în vederea alegerii scenariului optim pentru administrarea politicii monetare

Având în vedere principalele riscuri cu care se confruntă sistemul macroeconomic din perspectiva administrării politicii monetare, în condițiile evoluției fenomenelor asociate crizei economice, la nivel

regional, se propune introducerea, în sistemul datelor de intrare, a eventualității modificării calendarului de continuare a procesului de integrare și chiar a unor criterii și direcții strategice ale procesului de convergență, în beneficiul consolidării stării macroeconomice, ca principală sursă de asigurare a sustenabilității atât na nivel național cât și regional.

Din această perspectivă se propune o primă alegere a clasei de scenarii pentru administrarea politicii monetare bazate pe promovarea intereselor naționale.

Cea de-a doua alegere este dedicată selecției uneia dintre următoarele clase de scenarii pentru administrarea politicii monetare:

- asumarea, de către sistemul administrativ al politicilor macroeconomice, a rolului de factor-motor al dezvoltării economice;
- asumarea, de către sistemul administrativ al politicilor macroeconomice, a rolului de factor-coordonator al dezvoltării economice.

Pentru cazul unei economii dezvoltate, soluția optimă este aceea de asumare, de către sistemul administrativ al politicilor macroeconomice, a rolului de factor-coordonator al dezvoltării economice, întrucât piața este deja configurată și are tendințe reale de dezvoltare. Relația dintre principalii indicatori macroeconomici este sintetizată prin ecuația echilibrului macroeconomic a lui Fischer,

$$M \times V = P \times T$$

în care:

- M = masa monetară în circulație;
- V = viteza de rotație a banilor în economie;
- P = nivelul prețurilor în economie;
- T = nivelul producției în economie,

urmând a fi, în anumite limite ale echilibrului macroeconomic, respectată prin însăși funcționarea economiei, rolul coordonator al sistemului administrativ al politicilor macroeconomice urmând a se concretiza în intervenția, prin diverse instrumente specifice cu acțiune direcționată către obiective corespunzătoare situației reale, asupra acestor limite ale echilibrului macroeconomic.

Formula de abordare conform căreia sistemul administrativ al politicilor macroeconomice își asumă rolul de factor-motor al

dezvoltării economice este considerată necorespunzătoare și neperformantă de prezentul studiu întrucât cresc riscurile de comunicare între sistemul administrativ al politicilor macroeconomice și sistemul economiei reale în situația, impusă de altfel de această formulă de abordare, în care se încearcă constrângerea dezvoltării economiei reale într-o anumită direcție.

Cea de-a treia alegere este referitoare la aspectul colaborării între componentele sistemului administrativ al politicilor macroeconomice, iar prezentul studiu optează pentru formula constituirii unui sistem complex și integrat al administrării politicilor macroeconomice, din următorul considerent: modelul economico-matematic al funcționării economiei la momentul actual are un grad mare de complexitate, corespunzător gradului mare de complexitate al relațiilor economice dintre actorii pieței reale. Acest aspect impune, cu necesitate, identificarea unor corespondențe suficiente între relațiile economice și termenii ecuației echilibrului macroeconomic reprezentată de formula economico-matematică a modelului. Acest număr de termeni ai ecuației echilibrului macroeconomic se regăsesc în necesitatea de intervenție asupra economiei reale în condițiile preferării unor intervenții complexe și de profunzime moderată în detrimentul unor intervenții punctuale și de profunzime mare – motivația fiind aceea de asigurare a unei capacități minimum necesare de administrare a riscurilor, respectiv se propune opțiunea pentru următorul scenariu: *scenariul în cadrul căruia mediul economiei reale este stimulat și coordonat, prin politicile macroeconomice, la o evoluție caracterizată printr-un trend optim-extins din punctul de vedere al oportunităților de dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create conjunctural și apoi identificate și dezvoltate la nivelul managementului politicilor macroeconomice în colaborare cu nivelul managementului microeconomic.*

Analiză asupra procesului de alegere a scenariului optim

Pornind discuția de la opțiunea, mai sus exprimată, cu privire la scenariul considerat optim, în accepțiunea prezentului studiu, se pun următoarele întrebări:

- Ar exista posibilitatea opțiunii pentru un alt scenariu în condițiile țintirii obiectivului general strategic ?
- Care sunt diferențele semnificative dintre scenariul ales și altă variantă posibilă ?

- Ce avantaje conferă utilizarea scenariului optim ?
- Ce dezavantaje presupune utilizarea scenariului optim ?

În legătură cu prima problemă, respectiv cu țintirea obiectivului general strategic reprezentat de asigurarea stării de sustenabilitate macroeconomică, aceasta presupune, în situația unei economii naționale dezvoltate și complexe, intervenția, prin măsuri de politică macroeconomică, asupra unui număr suficient de variabile macroeconomice, astfel încât să se poată gestiona un proces evolutiv la nivel economic și social. Din acest punct de vedere, se exprimă opțiunea pentru două categorii de scenarii, și anume:

- scenarii în cadrul cărora colaborarea dintre politicile macroeconomice este permanentă în direcția stabilirii unor elemente comune de program macroeconomic;
- scenarii în cadrul cărora colaborarea dintre politicile macroeconomice este permanentă și asociată funcționării politicilor în cadrul unui sistem integrat al politicilor macroeconomice care funcționează pe principiile coordonării strategiilor și al corelării măsurilor specifice în direcția atingerii unor obiective strategice comune.

Având în vedere stadiul actual al dezvoltării economice la nivel mondial, ceea ce impune, pentru orice sistem macroeconomic național, opțiunea pentru menținerea unui ritm de dezvoltare economico-socială comparabil cu ritmul mediu al zonelor economice cu care acesta este în relații, trebuie avută în vedere aplicarea unor strategii macroeconomice, ceea ce presupune opțiunea pentru atingerea unor obiective strategice comune în cadrul comportamentului administrativ din sistemul politicilor macroeconomice, respectiv se exprimă opțiunea pentru alegerea unor scenarii din cea de-a doua categorie și, pe baza mențiunilor de la subcapitolul precedent, se ajunge, cu necesitate, la validarea scenariului selectat.

În legătură cu cea de a doua problemă, scenariul ales are următoarele valențe:

- permite acțiunea corelată în cadrul unui grup de acțiuni corespunzătoare politicilor macroeconomice specifice, în următoarele variante: asupra unui cumul de variabile macroeconomice; asupra unei variabile macroeconomice. O astfel de abordare conferă atât complexitate, cât și capacitatea de gestiune a profunzimii intervenției ca și de administrare a riscurilor, nivel al performanței pe care alte

categoriile de scenarii nu au capacitatea tehnico-organizatorică de a-l atinge;

- permite acțiunea de sprijin reciproc între componentele sistemului administrative al politicilor macroeconomice;

- asigură o capacitate optimă de gestiune a riscurilor macroeconomice, atât din punctul de vedere al sistemului instrumentelor necesare cât și din punctul de vedere al posibilităților spațio-temporale de acțiune, respectiv este vorba de complexitatea instrumentarului avut la dispoziție și de posibilitatea de acțiune în timp real – aspecte superioare cazului altor scenarii;

- permite o mai bună modelare economico-matematică a evoluției economice ca și o mai bună predictibilitate ca urmare a *feed-back*-ului recepționat de sistemul administrativ al politicilor macroeconomice, ca urmare a acțiunilor în direcția economiei reale, datorită modului performant de organizare a sistemului administrative al politicilor macroeconomice – sistem care, în comparație cu alte cazuri de scenarii, are o complexitate mai mare și funcționează după reguli superioare la nivel tehnico-metodologic;

- reunește, pe domenii complementare și într-o variantă integrată și unitară, capacitățile administrative ale principalelor politici macroeconomice în direcția concretizării și a implementării, în strânsă cooperare cu mediul economiei reale, a unei strategii macroeconomice, având ca principal obiectiv strategic asigurarea stării de sustenabilitate – aspect dificil sau imposibil de atins de alte scenarii din cauza următoarelor elemente lipsă:

1. abordarea integrată și unitară a administrării principalelor politici macroeconomice, în formula dezvoltării unui sistem administrativ al politicilor macroeconomice;

2. conjugarea eforturilor sistemului administrativ al politicilor macroeconomice și a sistemului economiei reale în direcția atingerii aceluiași obiectiv strategic;

- datorită configurării sistemului administrativ al politicilor macroeconomice într-o formulă complexă și datorită comunicării permanente cu mediul economiei reale în sensul implementării programelor de politică macroeconomică, eficiența și eficacitatea acțiunii sistemului administrativ al politicilor macroeconomice este superioară cazului altor scenarii.

În legătură cu cea de a treia problemă, scenariul propus de prezentul studiu conferă următoarele avantaje:

- complexitatea abordării propriie sistemului administrativ al politicilor macroeconomice conferă: o capacitate superioară de gestiune a riscurilor, un nivel mai mare de predictibilitate comparative cu alte variante de scenariu și posibilități sporite de intervenție pentru asigurarea sustenabilității macroeconomice;

- abordarea, din perspectiva rolului de coordonator al evoluției economico-sociale, asumat de către sistemul administrativ al politicilor macroeconomice, a administrării politicilor macroeconomice are la bază un nivel consolidat domeniului legislativ și metodologic superior altor variante de scenariu, ceea ce contribuie în mare măsură la stabilitatea funcționalității pieței economice;

- gradul superior de eficiență și eficacitate asociat funcționării sistemului administrativ al politicilor macroeconomice în varianta scenariului optim ales reprezintă o formulă de abordare a organizării și funcționării activității de management la nivelul politicilor macroeconomice superioară cazurilor altor scenarii, în sensul gradului sporit de utilitate în actuala perioadă de evoluție a economiei mondiale – perioadă marcată, din punct de vedere al proceselor evolutive, printr-o accelerare a fenomenelor de instabilitate.

În legătură cu cea de-a patra problemă ridicată, principalul dezavantaj asociat organizării și funcționării unui sistem administrativ al politicilor macroeconomice de tipul scenariului optim este necesitatea asigurării stabilității la nivel politic – în calitate de principal fundament al asigurării unei stabilități funcționale a sistemului; respectiv, în condițiile unui grad redus de stabilitate la nivel politic (și aici se poate face referire atât la nivelul național, cât și la cel internațional care, prin relațiile economice, creează efecte la nivelul național) organizarea și funcționarea sustenabilă a unui astfel de sistem este imposibilă.

Direcțiile necesare de acțiune se referă la identificarea necesarului de acțiuni pentru asigurarea funcționalității sistemului administrativ al politicilor macroeconomice și sunt structurate pe cele trei niveluri ale organizării unui sistem funcțional administrativ al politicilor macroeconomice, și anume: etapa de pregătire; etapa de organizare; etapa de funcționare.

a. Direcțiile necesare de acțiune din cadrul etapei de pregătire corespund necesarului de implementare a unor programe care trebuie să preceadă, ca necesitate, organizarea și funcționarea sistemului administrativ al politicilor macroeconomice în varianta

selectată pe baza scenariului considerat optim. În acest sens, direcțiile de acțiune din cadrul etapei de pregătire sunt următoarele:

- în plan legislativ: consolidarea sistemului legislativ în următoarele direcții:
 - o elaborarea legislației necesare organizării și funcționării sistemului administrativ al politicilor macroeconomice;
 - o elaborarea legislației necesare pentru asigurarea reglementării și a supravegherii pieței macroeconomice în ansamblul ei;
 - o elaborarea legislației-suport pentru elaborarea și aplicarea metodologiei de lucru din cadrul sistemului administrativ al politicilor macroeconomice;
- în plan instituțional:
 - o restructurarea instituțională la nivelul fiecărei unități administrative de politică macroeconomică;
- în plan metodologic:
 - o consolidarea metodologiei de aplicare la nivelul fiecărei unități administrative de politică macroeconomică;
 - o elaborarea metodologiei de lucru aferentă funcționării sistemului administrativ al politicilor macroeconomice.

b. Direcțiile necesare de acțiune din cadrul etapei de organizare corespund obiectivului de creare a unei baze instituționale care să asigure funcționarea sistemului administrativ al politicilor macroeconomice în următoarele două sensuri:

- organizarea sistemului administrativ al politicilor macroeconomice;
- integrarea sistemului administrativ al politicilor macroeconomice în cadrul funcțional la nivel macroeconomic.

c. Direcțiile necesare de acțiune din cadrul etapei de funcționare corespund consolidării aspectului metodologic necesar funcționării sistemului administrativ al politicilor macroeconomice și cuprind următoarele direcții de acțiune:

- consolidarea cadrului metodologic ce asigură funcționarea fiecărei unități administrative de politică macroeconomică;
- elaborarea cadrului metodologic necesar funcționării sistemului administrativ al politicilor macroeconomice.

Concluzii

În actuala etapă de dezvoltare a României și în actualul context internațional, soluția optimă de administrare macroeconomică este aceea corespunzătoare scenariului optim ales, și anume: *scenariul în cadrul căruia colaborarea dintre politicile macroeconomice este permanentă și asociată funcționării politicilor în cadrul unui sistem integrat al politicilor macroeconomice care funcționează pe principiile coordonării strategiilor și al corelării măsurilor specifice în direcția atingerii unor obiective strategice comune, mediul economiei reale este stimulat și coordonat, prin politicile macroeconomice, la o evoluție caracterizată printr-un trend optim-extins din punctul de vedere al oportunităților de dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create conjunctural și apoi identificate și dezvoltate la nivelul managementului politicilor macroeconomice în colaborare cu nivelul managementului microeconomic.*

Pentru asigurarea funcționalității la nivelul administrativ al politicilor macroeconomice corespunzător scenariului optim sunt necesare implementarea unui set de programe decurgând din direcțiile necesare de acțiune. Analizând activitățile ce se impun a fi întreprinse în vederea implementării unor astfel de programe se ajunge la concluzia că termenul necesar implementării acestor programe poate fi cuprins între un an și doi ani, ceea ce ridică anumite probleme, mai ales avându-se în vedere faptul că fenomenul crizei economice are un ritm mult mai accelerat.

Se propune ca, în paralel cu întreprinderea măsurilor necesare organizării unui sistem administrativ al politicilor macroeconomice în varianta optimă, să se deruleze și un program de tranziție de la actualul sistem administrativ al politicilor macroeconomice către varianta optimă, tranziție care, în accepțiunea prezentului studiu, poate fi caracterizată prin alegerea unor scenarii intermediare, compatibile cu obiectivul de implementare a scenariului optim. Această variantă ar conduce atât la un plus de pregătire în vederea implementării scenariului optim, cât și la diminuarea unor riscuri majore la nivel macroeconomic.

În acest moment, administrarea politicilor macroeconomice în România este corespunzătoare următorului scenariu cu următoarele caracteristici:

- face parte din categoria de scenarii a căror implementare presupune promovarea intereselor asociate convergenței regionale

caracterizate prin monitorizarea întregii evoluții macroeconomice în direcția îndeplinirii unor criterii de convergență;

- este inclus în strategia unui sistem administrativ al politicilor macroeconomice care își asumă rolul de factor-motor al dezvoltării economice;

- colaborarea dintre politicile macroeconomice este ocazională, fiind impusă de obligativitatea participării la programe naționale comune;

- mediul economiei reale este constrâns, prin politicile macroeconomice, la o evoluție caracterizată printr-un trend foarte îngust din punctul de vedere al oportunităților de dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create conjunctural și identificate la nivelul managementului microeconomic.

Având în vedere necesitatea abordării unui proces de tranziție către un grad superior de performanță al administrării politicilor macroeconomice – proces ce trebuie să decurgă controlat și într-un termen optim, se propune varianta de abordare a următoarelor etape:

Etapa I:

- implementarea unor programe specifice promovării intereselor naționale, cu obiectivul general strategic asumat: atingerea și menținerea stării de dezvoltare sustenabilă;

- implementarea de programe specifice situației de acordare a rolului de factor-motor al dezvoltării economice către sistemul economiei reale, administrarea politicilor macroeconomice păstrând rolul de factor-coordonator al dezvoltării

Etapa a II-a:

- mediul economiei reale este stimulat și coordonat prin politicile macroeconomice la o evoluție caracterizată printr-un trend optim-extins din punctul de vedere al oportunităților de dezvoltare la nivel microeconomic – oportunități create conjunctural și apoi identificate și dezvoltate la nivelul managementului politicilor macroeconomice;

- colaborarea dintre politicile macroeconomice este permanentă în direcția stabilirii unor elemente comune de program macroeconomic;

Etapa a III-a:

- colaborarea dintre politicile macroeconomice este permanentă și asociată funcționării politicilor în cadrul unui sistem integrat al politicilor macroeconomice care funcționează pe principiile

coordonării strategiilor și al corelării măsurilor specifice în direcția atingerii unor obiective strategice comune.

Prezentul studiu a urmărit ideea necesității creșterii gradului de performanță la nivelul administrativ al politicilor macroeconomice, în acord cu actuala conjunctură – proces complex a cărui necesitate o presupune și pe aceea a modificării, în consecință, a comportamentului administrativ la nivelul politicilor macroeconomice.

În legătură cu subiectul studiului impus prin titlu, abordarea analizei are un caracter general aplicabil la toate politicile macroeconomice, în abordarea tehnică evitându-se asocierea ideilor cu o anumită politică macroeconomică pentru a nu se înțelege existența vreunei ierarhii în cadrul sistemului administrativ al politicilor macroeconomice. Din acest punct de vedere, prezentul studiu este exprimată opinia asupra necesității de egalitate a importanței între componentele sistemului administrativ al politicilor macroeconomice – sistem a cărui funcționalitate poate deveni obiectul unor viitoare abordări teoretico-metodologice care să continue prezenta analiză.

APETITUL PENTRU RISC AL BĂNCII (II)

dr. Gheorghe MANOLESCUⁱ

Rezumat

Reprezentând „cantitatea” de riscuri pe care o bancă este capabilă și dispusă să o accepte în urmărirea obiectivelor sale astfel încât să echilibreze nevoile tuturor părților interesate, apetitul (înclinația) pentru risc este exprimat atât în termeni cantitativi, cât și calitativi, și acoperă toate riscurile, nu numai pe cele privind aspectele financiare, așa cum s-a înțeles în ultimii ani.

Problematica apetitului pentru risc cuprinde aspecte, precum: contextul manifestării apetitului și relația sa cu aversiunea față de risc; declararea și comunicarea de către bancă, în mod corect și transparent, a apetitului său pentru risc; aplicarea apetitului pentru risc; determinarea, evaluarea și măsurarea apetitului pentru risc al băncii.

Înțelegerea apetitului pentru risc va fi posibilă numai atunci când riscul la nivelul băncii va fi văzut în contextul profitului potențial și al cerințelor de capital, iar perspectivele afacerii băncii vor fi agregate într-o imagine (portofoliu) a strategiei băncii, o abordare consistentă a apetitului pentru risc echivalând cu o abordare a strategiei băncii, fiind necesar ca întreaga conducere de vârf a băncii să se implice.

Apetitul pentru risc este un concept în evoluție, care necesită un efort continuu de cercetare și, deși acesta este încă neclar, el este un instrument util pentru gestionarea riscurilor în cadrul băncii, ca întreg.

ⁱ Prof.univ.dr., Universitatea „Spiru Haret” - București, cercetător științific I, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare “Victor Slăvescu”, Academia Română.

Abstract

Representing the "quantity" of risk that a bank is able and willing to accept in pursuit of its objectives, so as to balance the needs of all interested parties the risk appetite (propensity) is expressed in terms of both quantitative and qualitative, and covers all risks and not just financial risk, as understood in recent years.

Risk appetite problems include issues such as the context and relationship of the risk appetite to the appetite risk aversion, fair and transparent declaration and communication of its risk appetite of the bank, applying risk appetite, determining, assessing and measuring risk appetite bank.

Understanding risk appetite will be possible only when the risk to the bank will be seen in the context of potential profit and capital requirements and business prospects of the bank will be aggregated into a picture (portfolio) of the bank's strategy, a consistent approach to appetite risk equivalent to a bank's approach to strategy, requiring that the entire top leadership of the bank to get involved

Appetite for risk is an evolving concept that requires a continuous effort of research and although the concept is still unclear, the appetite for risk is a useful tool for risk management within the bank as a whole.

Cuvinte-cheie: apetit pentru risc, capacitate pentru risc, managementul riscului băncii, profil de risc, măsurarea apetitului, capital economic, valoare călăuzitoare, factor de discount.

Clasificare JEL: E10, G11, G32

Apetitul pentru risc în contextul managementului strategic al riscului

În timp ce evaluarea apetitului pentru risc conduce la miezul formulării strategiei riscului, aceasta poate deveni periculoasă din perspectiva managementului strategic al riscului dacă evaluarea este incorectă, putând să împingă banca în faliment.

Pentru o determinare adecvată a apetitului pentru risc ar trebui să fie parcurse trei etape: evaluarea capacității de risc, alinierea la obiectivele strategice, punerea în aplicare a cadrului de măsurare și de monitorizare.

➤ **Evaluarea capacității de risc** trebuie să țină seama de faptul că obiectivele strategice ale băncii se extind, referindu-se la cota de piață, rentabilitatea, creșterea valorii acțiunilor, reputație, respectarea reglementarilor, structura capitalului etc. Pentru a atinge aceste obiective, două aspecte trebuie să fie echilibrate – tendința asumării de riscuri și înclinația de a controla riscurile.

În contextul determinării apetitului pentru risc, ca bază a valorii băncii pentru acționari, bazându-se pe ipoteza că valoarea pentru acționari este calculată ca flux de numerar din operațiuni, actualizat cu costul mediu ponderat al capitalului, mai puțin valoarea datoriilor, ar fi posibile următoarele abordări:

- adoptarea deciziilor referitoare la obiectivele strategice și analiza riscurilor, în sensul creșterii și descreșterii, și a impactului calitativ și cantitativ al acestora;

- evaluarea interdependenței dintre diferiții factori care influențează apetitul pentru risc;

- elaborarea unei scheme matriciale a nivelului riscurilor și a impactului, care permite conducerii băncii să fie flexibilă în evaluarea riscurilor separate corespunzător fiecărui obiectiv și a riscului cumulativ pentru bancă, ca entitate.

De exemplu, obiectivul unei bănci ar putea fi acela de creștere a creditelor în proporție de 100%, strategia fiind de a intra pe unele piețe emergente. Reducerea riscurilor poate fi determinată de preferințele clienților, produse bancare mai ieftine, reducerea costurilor de funcționare, iar creșterea riscurilor poate fi determinată de corupția la nivel înalt, distanța geografică care reduce controlul managerial, licența permisă etc. În acest caz, sunt enumerate, clasificate și cuantificate, pe cât posibil, riscurile pentru valorificarea oportunităților și atenuarea amenințărilor, putându-se modifica cifrele pentru a evalua variația diferitelor riscuri, ele putându-se schimba semnificativ sau pot rămâne neschimbate, evaluându-se, totodată, impactul riscurilor care apar asupra valorii acțiunilor. Apoi, printr-o abordare conservatoare, se ia în considerare valoarea amenințărilor fără deducerea posibilităților de evaluare a apetitului pentru risc, considerând nivelul amenințărilor cu varierea creșterii creditelor, pentru a identifica cifra la care managementul este dispus să-și asume riscuri și a impactului acestora asupra valorii acțiunilor, această cifră putând corespunde, ideal, apetitului pentru risc al băncii.

➤ **Alinierea apetitului pentru risc** pornește de la posibilitatea ca toate riscurile operaționale să aibă, în cele din urmă, impact asupra riscurilor strategice și ca riscurile strategice să afecteze riscurile operaționale, nefiind totuși, ușor să se alinieze toate aceste riscuri la același nivel. Un risc strategic poate să apară în timp ce riscurile tactice și operaționale sunt atenuate. De exemplu, riscul politic este un risc strategic extern care poate avea un impact enorm asupra băncii, în condițiile în care riscurile tactice și operaționale (de lichiditate, de solvabilitate etc.) sunt abordate în mod adecvat.

Trebuie avut în vedere faptul că apetitul pentru risc al băncii se modifică continuu, în funcție de diverse evenimente care au loc în interiorul și în afara băncii, marea problemă fiind modul în care se aliniaza apetitul pentru risc la obiectivele strategice și se vizează, apoi, și alte riscuri.

Concepția conform căreia apetitul pentru risc este fixat pentru o bancă, este o concepție greșită. Mai mult, o bancă poate avea o serie de apetituri pentru risc pentru diferite obiective strategice, iar pentru același produs bancar poate avea apetituri pentru risc diferite, în funcție, de exemplu, de zona geografică. Prin urmare, se poate spune că apetitul general pentru risc este un total cumulat al riscurilor strategice, tactice și operaționale, fiind necesară repartizarea apetitului total pentru risc la diferite obiective strategice și planuri. De la obiectivele strategice, apetitul pentru risc se divide în jos, pe obiective tactice și operaționale, urmând această metodă pentru a alinia apetitul pentru risc de la vârful spre baza organizării băncii. Pentru acest scop, sunt necesare criteriile de măsurare pentru monitorizarea modificărilor cerute la fiecare nivel.

➤ **Implementarea cadrului de măsurare și monitorizare** necesită un cadru adecvat pentru măsurarea apetitului pentru risc, dar și a abaterilor și a excepțiilor de la acesta. Ignorarea sau acestui aspect poate duce, uneori, la pierderi de milioane de euro, aplicarea celor mai bune criterii de măsurare a apetitului de risc fiind crucială pentru orice bancă.

Ca prim pas spre realizarea acestui obiectiv, se impune dezvoltarea unui set de indicatori-cheie de risc și de control pentru obiectivele strategiei băncii. Acești indicatori vor măsura tendința de a-și asuma riscuri și de a le controla, fiind în perimetrul parametrilor specificați prin declarația băncii referitoare la apetitul pentru risc. După alinierea riscurilor tactice și operaționale la cele strategice,

orice abatere se va reflecta în întregul lanț, efectele asupra riscurilor interconectate fiind evidente, monitorizarea continuă a lor permițând băncii să actualizeze riscurile în cadrul apetitului pentru risc al băncii, dar să și releve erorile.

Abordarea strategică a apetitului pentru risc, altfel spus, corelarea apetitului pentru risc cu strategia băncii, relevă patru aspecte esențiale, evidente în practica managementului riscului la nivel de bancă.

1. Ambiguitatea rolului consiliului băncii, în sensul că acesta pendulează între gestionarea directă și controlul riscurilor, pe de o parte, și delegarea acestora unor departamente independente, pe de altă parte, el asigurând numai supravegherea. În acest sens, este importantă relația dintre buna guvernare și buna judecată a managementului.

2. Definiția practică a „apetitul pentru risc” este greu de stabilit, dar nevoia de a lega apetitul de risc și strategia este recunoscută unanim în cadrul băncii. Este necesară caracterizarea fiecărei componente constitutive a afacerii băncii și a produselor definitorii în termeni de risc și rentabilitate, de cerințe referitoare la capital, lichiditate și numerar, iar apoi agregarea acestor parametri la nivelul întregului portofoliu. Această abordare generează o „imagine a băncii”, în cadrul acestei abordări apetitul pentru risc constituind piatra de temelie a strategiei băncii.

3. Guvernarea riscului rămâne o provocare pentru bancă, recunoscându-se beneficiile investițiilor recente în tehnicile detaliate de gestionare a riscurilor, dar, totodată, se afirmă că, de multe ori, o judecată corectă oferă elemente mai adecvate pentru gestionarea riscurilor decât știința. Testele de stres și planificarea scenariilor sunt, cu siguranță, instrumente utile pentru a deschide un dialog despre ipotezele-cheie ale managementului performanțelor viitoare.

4. Mediul reglementativ, în continuă evoluție, prezintă atât oportunități, cât și provocări, fiind un amestec de suprapuneri și planuri contradictorii. Ritmul de schimbare, determinat în parte de forțele politice, depășește capacitatea de a măsura impactul agregat al noilor riscuri și costuri. Impactul agregat al unei posibile reforme a guvernării bancare, în particular, a guvernării riscurilor, luând în considerare apetitul pentru risc, ar putea constitui o povară prea mare pentru performanțele băncii.

În concluzie, apetitul pentru risc este un concept esențial, însă fără o definiție comună în rândul băncilor sau autorităților de reglementare, aceasta reclamând un grad de competență tehnică, precum și înțelepciune și judecată. Înțelegerea acestui concept va fi posibilă numai atunci când riscul la nivelul băncii va fi văzut în contextul profitului potențial și al cerințelor de capital, iar perspectivele afacerii băncii vor fi agregate într-o imagine (portofoliu) a strategiei băncii, o abordare consistentă a apetitului pentru risc echivalând cu o abordare a strategiei băncii, fiind necesar ca întreaga conducere de vârf a băncii să se implice.

Elaborarea și formalizarea declarației apetitului pentru risc

Orice bancă are un apetit pentru risc, pe care îl înțelege sau nu, în mod explicit. Atunci când își definesc apetitul pentru risc, băncile trebuie să înceapă cu înțelegerea caracteristicilor asumării, în timp, a riscurilor, apoi să încadreze apetitul lor de risc în contextul strategiei și modelului lor de afaceri. De exemplu, ce riscuri sunt inacceptabile conducerii băncii și managerilor? Ce plafoane există pentru anumite investiții financiare? În ce domenii sunt restricții pentru politicile băncii? Asemenea elemente constituie baza abordării apetitului pentru risc. În acest sens, în declarația apetitului pentru risc ar trebui să ia în considerare următoarele aspecte:

- ❖ Asumarea de către bancă a riscurilor acceptabile sau conforme strategiei, deoarece asumarea este suficient de recompensată, fiind realizată pentru a stimula creșterea băncii. Toleranța la risc este adesea stabilită pentru aceste riscuri (limite de cheltuieli, orizont de timp etc.);

- ❖ Evitarea riscurilor indezirabile în afara strategiei, pentru care toleranțele sunt zero sau minime. Politicile prohibitive sunt stabilite pentru aceste riscuri. De exemplu, restricții pentru utilizarea derivatelor financiare în scopul de a face profit, tipurile de instrumente utilizate și criterii minime pentru contrapărți;

- ❖ Parametrii în cadrul cărora managementul este dispus să-și asume riscurile afacerii băncii, aceștia impact asupra adoptării deciziilor în perioada ciclului de planificare și asupra priorităților strategice, furnizând un cadru în care riscurile pot fi acceptate. Există parametrii strategici, financiari și operaționali.

Declarația apetitului pentru risc deblochează întregul potențial al unei bănci, stabilind oficial valoarea de risc pe care banca este dispusă să și-o asume, sau este pregătită să o accepte în urmărirea

strategiilor și obiectivelor băncii. Acesta oferă conducerii băncii o înțelegere clară a riscurilor majore și mobilizează managementul executiv să urmărească mai agresiv oportunitățile în scopul maximizării performanțelor și să asigure dezvoltarea afacerilor băncii. Pentru a face elaborarea declarațiilor apetitului pentru risc mai puțin complicată, aceasta trebuie să se focalizeze pe încrederea părților-cheie interesate, pe obiectivele și strategiile corporative ale băncii, precum și pe riscurile asociate majore.

În acest sens, se impune respectarea următoarelor cerințe în elaborarea declarațiilor:

- stabilirea unui dialog în ceea ce privește managementul riscurilor între conducerea băncii, managerii executivi și factorii de decizie privind riscurile majore cu care se confruntă banca;
- concertarea acțiunilor conducerii băncii, managerilor executivi și factorilor de decizie vizând riscurile majore pentru a identifica și prioritiza așteptările părților-cheie interesate, obiectivele și strategiile, și legăturile cu riscurile majore,
- definirea limitelor apetitului pentru risc, a măsurătorilor, rapoartelor și tablourilor de bord;
- articularea declarației apetitului pentru risc pe ansamblul și în structura băncii, de sus până jos;
- stabilirea unui dialog referitor la managementul riscurilor între managerii unităților executive, de la centrele cu atribuții critice, la unitățile majore de afaceri, și până la funcții cu vizibilitate înaltă din cadrul băncii;
- stabilirea responsabilităților referitoare la riscurile majore;
- dezvoltarea declarațiilor apetitului pentru risc ale unităților de execuție și ale riscurilor agregate ale acestor unități de afaceri;
- stabilirea bazelor pentru punerea în aplicare de jos în sus și la nivelul băncii a funcției de control a riscurilor de afaceri și management al performanței;
- articularea declarațiilor apetitului pentru risc ale unităților executive pe centre critice de afaceri, unități majore de execuție și funcții cu profil ridicat ale băncii;
- inițierea unor programe pentru transformarea culturii managementului riscurilor, pentru a îmbunătăți conștientizarea angajaților, educația, formarea profesională și abilitățile.

Pe baza riscurilor inerente băncii, conducerea acesteia poate lua în considerare necesitatea definirii apetitului pentru risc în mod

cantitativ și calitativ, precum și schimbarea apetitului atunci când se schimbă semnificativ condițiile sau când apar oportunități imprevizibile.

În cadrul dialogului periodic dintre conducerea băncii și manageri asupra riscurilor acceptabile, aceștia se raportează, după cum am spus, la strategia și obiectivele băncii, încercând să circumscrie apetitul pentru risc acestei strategii, sub următoarele aspecte.

1. **Obiectivele organizaționale strategice ale băncii** pot include: cota de piață; reputația; creșterea câștigurilor; veniturile acționarilor; respectarea reglementărilor; adecvarea capitalurilor etc., fiind importantă înțelegerea orientării pe care o oferă aceste obiective. Obiectivele sunt determinate de o combinație a așteptărilor pe termen scurt ale părților interesate, cum ar fi rentabilitatea, și de obiectivele corporative pe termen lung, cum ar fi cele legate de ratingul datoriei și de creștere. Ca strategie a băncii supusă schimbărilor, apetitul pentru risc trebuie să fie revizuit continuu, pentru a confirma că el poate să contribuie la realizarea obiectivelor băncii. O extindere, o detaliere a obiectivelor strategice ale băncii se regăsește în **planul său de afaceri**, care subliniază modul în care banca intenționează să-și îndeplinească obiectivele și să satisfacă așteptările părților interesate. Multe bănci trebuie să dispună, de asemenea, de **planuri ale managementului referitoare la cerințele de capital**, corespunzătoare pentru atingerea obiectivelor strategice, ambele documente trebuind să reflecte declarația apetitului pentru risc, comunicată părților interesate

2. **Alinierea profilului de risc la planurile de afaceri și de management al capitalului**, ceea ce implică determinarea nivelului de risc pe care și-l poate asuma banca în contextul capacității acesteia de a-și asuma riscuri (de exemplu, capitalul actual și planificat și poziția de afaceri exprimate în planurile respective). Pentru a alinia profilul de risc la planurile de afaceri și de management al capitalului o bancă trebuie să întreprindă următorii pași: identificarea riscurilor potențiale la care este expusă banca, măsurarea profilului de risc agregat și a nivelului pierderilor neașteptate; înțelegerea capacității de a-și asuma riscuri curente; luarea în considerare a volumului de capital disponibil (tampon), între capacitatea de asumare a riscului și profilul de risc agregat, incluzând previzionarea pierderilor neașteptate; identificarea expunerilor la

toleranța zero de risc (de exemplu, încălcări de conformitate sau de siguranță) în scopul apărării reputației.

3. **Determinarea pragurilor de risc.** După ce a fost determinat capitalul disponibil necesar acoperirii riscurilor și nivelul actual de expunere la risc, următorul pas este identificarea intervalelor de toleranță pentru riscurile specifice (pentru a se asigura că apetitul rămâne în limitele planurilor de gestionare a capitalului și, eventual, de afaceri). Pragurile de risc sau toleranțele la risc sunt măsuri tipice de risc utilizate pentru monitorizarea expunerii în raport cu apetitul pentru risc declarat. În practică, ele permit ca apetitul pentru risc de nivel înalt să fie defalcat și comunicat, concretizat în măsuri aplicabile la nivelul unităților organizatorice ale băncii.

4. **Formalizarea și aprobarea declarației privind apetitului pentru risc.** În final, banca trebuie să formalizeze rezultatele procesului referitor la apetitul pentru risc al băncii într-o declarație oficială referitoare la apetitul pentru risc, declarația trebuind apoi aprobată de către consiliu, înainte de comunicarea declarației către părțile interesate.

Componentele-cheie ale unei definiții a apetitului pentru risc sunt: componente cantitative, mărimi esențiale ale riscului; componente calitative – recunoașterea faptului că nu toate riscurile sunt măsurabile, dar pot afecta performanțele băncii; toleranță zero la risc – identificarea categoriilor de riscuri care ar trebui evitate (de exemplu, apetitul pentru nerespectarea reglementărilor).

Ierarhizarea legăturilor apetitului pentru risc cu monitorizarea și raportarea performanței se prezintă în următoarea ordine: obiectivele strategice ale băncii; declarația apetitului pentru risc aprobată de către conducerea băncii; managementul performanței băncii; managementul performanțelor individuale.

Așa cum strategia băncii este legată de managementul performanțelor, tot așa monitorizarea și raportarea riscurilor ar trebui să fie legate de apetitul pentru risc, căci ambele contribuie la calitatea performanțelor băncii.

Un apetit de risc efectiv trebuie să fie integrat în procesul de luare a deciziilor de la toate nivelurile băncii ca întreg. Procesul de luare a deciziilor la toate nivelurile, integrarea în cadrul robust de guvernare și de raportare ar trebui să includă, de asemenea, elaborarea politicilor și procedurilor, extinderea și delegarea matricei autorității și strategiilor adecvate de temperare, în cazul în care limitele de

toleranță sunt depășite. Un rol important al apetitului pentru risc îl are atitudinea față de risc care se instalează în bancă, cultura riscului care se formează, importanța culturii de risc netrebuind subestimată, cele mai multe exemple majore de fraudă și de eșecuri financiare în ultimele decenii fiind legate de cazuri de culturi de risc defectuoase sau ambigue.

O filosofie și o declarație a riscului în mod clar articulate deblochează valoarea, existând avantaje semnificative pentru includerea unei declarații a apetitului pentru risc, bine definită, în cadrul documentației formale de guvernare, apetitul pentru risc trebuind să fie fundamentul unui sistem eficient de gestionare a riscurilor. Un astfel de sistem nu poate genera următoarele avantaje pentru bancă:

- legarea deciziilor băncii de strategia acesteia;
- încurajarea comportamentelor coerente, comunicarea eficientă a apetitului pentru risc;
- creșterea capacității de a asuma riscuri;
- elaborarea unor rapoarte mai clare și mai inteligibile privind riscurile, care să permită utilizarea mai adecvată a indicatorilor de avertizare timpurie și a limitelor de risc;
- asigurarea valorii efective care trebuie realizată, formalizarea și întocmirea declarației apetitului pentru risc aducând beneficii imediate pentru bănci.

În rezumat, apetitul pentru risc interacționează cu următoarele aspecte ale conducerii băncii: **managementul financiar** – induce optimism în creația valorii; **managementul afacerii** – orientează comportamentul; **conformare prudentială** – respectă cerințele prudentiale; **adoptarea deciziilor băncii** – selectează produsele și tranzacțiile; **managementul riscului** – concepe profilul de risc.

Evaluarea apetitului pentru risc este corelată cu problematica managementului capitalului băncii, iar în acest sens distincția dintre capitalul economic și capitalul reglementat are o importanță deosebită.

Se poate defini capitalul economic ca reprezentând volumul de capital estimat de către conducerea băncii, care este necesar să acopere și să protejeze acționarii de pierderile economice potențiale (modificări neașteptate negative în valoarea economică), în cadrul unui nivel de încredere dat, într-un orizont de timp dat, în conformitate

cu un anumit obiectiv sau standard (cum ar fi un rating al datoriei sau un standard de solvabilitate).

Capitalul economic al băncii reclamă un management cu o unitate monetară standardizată, un euro de capital economic, se concentrează în mod direct pe risc, se bazează pe deținerea de capitaluri proprii suficiente, servește pentru a acoperi toate riscurile reale suportate de bancă, trebuie considerat ca o cerință de capital „adevărat”, necesar pentru desfășurarea afacerilor băncii.

Comparativ cu capitalul reglementat, un proces al capitalului economic oferă următoarele deschideri:

- creează o măsură standard, aplicabilă în întreaga bancă (se poate folosi pentru a compara diferite tipuri de risc);
- reflectă realitățile economice ale băncii (măsoară riscurile reale);
- se concentrează pe schimbări în valoarea economică adevărată, corectă, de piață (nu câștiguri sau orice altă mărime fundamentată contabil);
- acoperă toate formele de risc (de credit, de piață și operațional, dar și alte forme);
- se referă strict la un scop sau standard al băncii (cum ar fi nivelul datoriei);
- vizează viitorul, cu un orizont de timp și un nivel de încredere standard;
- are un grad înalt de precizie (adaptat la profilul de risc al băncii unic și la scopurile acesteia).

Măsurarea apetitului pentru risc din perspectiva investițională a băncii

Adesea banca se află în postura de investitor, într-un fel majoritatea activelor sale fiind investiții financiare, mai mult sau mai puțin riscante și, în acest sens, este necesară o metodă de măsurare a apetitului pentru risc de către bancă din perspectiva sa de investitor.

O metodă de măsurare a apetitului pentru risc al investitorului este aceea pe baza variației nivelului de risc neutru raportat la probabilitățile subiective, folosite de către investitori în evaluarea veniturilor viitoare posibile ale unui activ. Această măsură a sensibilității percepției pieței diferențiază apetitul pentru risc de aversiunea față de risc, fiind raportată mai degrabă la niveluri decât la schimbări.

Riscul neutru reprezintă situația în care un investitor ignoră efectiv riscul atunci când adoptă decizii de investiții, luând în considerare numai venitul așteptat din fiecare investiție.

Probabilitatea subiectivă derivă din judecățile investitorului referitoare la posibilitatea realizării unui eveniment, neconținând calcule formale, ea reflectând numai opțiunile subiective și experiența anterioară. În practică s-a evidențiat faptul că percepția pieței este un factor-cheie care determină tendințele generale ale prețurilor activelor.

Gradul la care investitorilor le displace incertitudinea reflectă preferințele care stau la baza alegerilor, deciziilor, aversiunea față de risc fiind o parte din „machiajul” intrinsec al investitorilor, fiind un parametru pe care este puțin probabil ca sugestiile teoretice să-l schimbe semnificativ în timp.

Termenii apetitului pentru risc, aversiunea față de risc și prima de risc sunt frecvent folosiți alternativ pentru a se referi la sensibilitatea pieței activelor financiare.

Apetitul pentru risc se poate schimba periodic, după cum investitorii răspund la episoadele caracterizate prin dificultăți financiare și incertitudini macroeconomice. În circumstanțe nefavorabile, investitorii vor solicita venituri așteptate în exces pentru fiecare unitate de risc deținut și apetitul pentru risc va fi redus, fiind inversul prețului riscului. În cazul în care prețul riscului este luat împreună cu cantitatea de risc inerent unui anumit activ, randamentul așteptat necesar pentru a compensa investitorii pentru deținerea activului reprezintă **prima de risc**.

În demersul de mai jos se va face distincția formală dintre apetitul pentru risc, pe de o parte, și prima de risc și aversiunea față de risc, pe de altă parte.

Conform abordării standard, a teoriei prețurilor activelor, într-o piață eficientă, cu investitori raționali și informați, prețul actual al unui activ, p_t , trebuie să fie egal cu valoarea așteptată actualizată a încasărilor posibile viitoare din deținerea activului, l_{t+1} .

Formal, se poate scrie:

$$p_t = F_t(a_{t+1} \times l_{t+1}), \quad (1)$$

unde: a_{t+1} este factorul de actualizare, discount, adică rata la care investitorul este dispus să substituie consumul la momentul $t + 1$ pentru consum la momentul t .

Presupunând că piața activului este completă, a_{t+1} este un factor de discount stohastic unic pentru prețurile tuturor activelor.

Ecuția de bază a prețurilor activului poate fi, de asemenea, exprimată în termenii venitului brut, V_{t+1} , prin împărțirea ecuației (1), la prețuri curente, astfel:

$$1 = F_t(a_{t+1} \times V_{t+1}) \quad (2)$$

Întrucât atât venitul brut, cât și factorul stohastic de actualizare sunt variabile aleatoare, ecuația (2) poate fi scrisă astfel:

$$1 = F_t(a_{t+1}) \times F_t(V_{t+1}) + \text{cov}_t(a_{t+1}, V_{t+1}), \quad (3)$$

unde partea dreaptă a identității cuprinde componenta riscului neutru (indiferența la risc a investitorilor) și, prin covarianță, ajustarea riscului, datorită aversiunii față de risc.

Știind că rata brută fără risc este dată de $V^f_{t+1} = 1/F_t(a_{t+1})$, se poate rearanja ecuația (3) pentru a obține expresia:

$$F_t(V_{t+1}) - V^f_{t+1} = -V^f_{t+1} \times \text{cov}_t(a_{t+1}, V_{t+1}), \quad (4)$$

Din interpretarea ecuației se poate afirma că, pentru a încuraja investitorii să dețină un activ, randamentul așteptat trebuie să depășească rata fără risc, adică activul trebuie să ofere o primă de risc. Prima de risc, la rândul său, se descompune în cantitatea de risc, k_i , inerentă fiecărui activ, și prețul unitar al riscului, care este comun pentru toate activele, u_i .

În particular,

$$F_t(V_{t+1}) - V^f_{t+1} = \frac{-\text{cov}_t(a_{t+1}, V_{t+1})}{\text{var } a_{t+1}} \times \text{var}(a_{t+1}) \times V^f_{t+1} \quad (5)$$

(k)
 (u)

Apetitul pentru risc – dorința investitorilor de a suporta risc – poate fi, prin urmare, definit ca inversul prețului riscului. Astfel că, atunci

când apetitul pentru risc scade, investitorii aşteaptă venituri mai mari pentru a accepta să deţină active riscante.

Din ecuaţia (5) reiese că apetitul pentru risc reflectă variaţia factorului stohastic de actualizare (*discount*), $\text{var}(a_{t+1})$.

Apetitul pentru risc depinde de atitudinea băncii investitoare faţă de incertitudine, gradul de incertitudine corespunzând aversiunii faţă de risc şi, prin urmare, aversiunea faţă de risc reflectă preferinţele înnăscute privind perspectivele incerte ale consumului viitor, fiind puţin probabil ca acestea să varieze semnificativ în viitor.

Analiza preţurilor activelor a fost formulată în termenii probabilităţilor subiective ale investitorilor, referitoare la diferite situaţii. Însă aversiunea faţă de risc a investitorilor înseamnă că încasările preconizate ale unui activ pot fi, de asemenea, evaluate folosind un set de probabilităţi ajustate. Aceste probabilităţi ajustate sunt riscul neutru, astfel că, prin atribuirea unor ponderi mai mari stărilor nedorite, ele generează aceleaşi utilităţi pentru un investitor indiferent la risc, la fel ca şi pentru un investitor cu aversiune faţă de risc cu probabilităţile originale. Probabilităţile ajustate pot fi deduse din preţurile contractelor de opţiuni pe activele de bază.

Dacă există b stări viitoare posibile, notate prin $b = 1, 2, 3, \dots, B$, atunci venitul aşteptat actualizat al unui activ poate fi exprimat fie ca sumă a veniturilor actualizate ale fiecărei stări, ponderate ca probabilitatea subiectivă a investitorilor în cazul unei stări care apare:

$$1 = F_t(a_{t+1} \times V_{t+1}) = \sum_{b=1}^B a_{t+1}(b) \times V_{t+1}(b) \times \theta_{t+1}(b), \quad (6)$$

fie în termenii probabilităţii riscului neutru, $\theta^*_{t+1}(b)$, actualizat cu rata dobânzii fără risc:

$$1 = F_t(a_{t+1}) \times F^*_t(V_{t+1}) = \sum_{b=1}^B \frac{1}{V^f_{t+1}} \times V_{t+1}(b) \times \theta^*_{t+1}(b), \quad (7)$$

Luată împreună, ecuaţiile (6) şi (7) implică faptul că nivelul riscului neutru raportat la probabilităţi subiective este proporţional cu factorul stohastic de discount (actualizare), în cazul în care constanţa proporţionalităţii este dată de rata brută a venitului fără risc, adică:

$$\frac{\theta_{t+1}^*(b)}{\theta_{t+1}(b)} = a_{t+1}(b) \times V^f_{t+1}, \quad (8)$$

Modul de calcul al apetitului pentru risc, ca variație a nivelului de risc neutru raportat la probabilități subiective, necesită estimarea a două **funcții de densitate a probabilității veniturilor viitoare**, o distribuție a riscului neutru și o distribuție subiectivă.

Valoarea medie a densității riscului neutru este dată de:

$$V^f_{t+1} = 1/F_t(a_{t+1}), \quad (9)$$

În timp ce media densității subiective este dată de ecuația (2).

Diferența dintre cele două medii reprezintă prima de risc.

O creștere a nivelului de risc neutru raportat la probabilități subiective poate reflecta fie o creștere a aversiunii față de risc, fie modificări ale altor variabile de stare, care duc la creșterea utilității marginale consumului.

Așa cum se deduce din cele de mai sus, dorința investitorilor de a plăti pentru a se asigura împotriva unor astfel de stări, adică apetitul pentru risc, depinde de variația factorului stohastic de actualizare (de discount) de la o stare la alta.

Din ecuațiile (5) și (8) rezultă că:

$$u_t = \frac{1}{V^f_{t+1}} \times \text{var} \left(\frac{\theta_{t+1}^*(b)}{\theta_{t+1}(b)} \right), \quad (10)$$

este o **măsură a apetitului pentru risc**, o dată ce ambele densități de probabilitate a veniturilor viitoare sunt derivate.

Există un număr de abordări alternative care au încercat să măsoare sensibilitatea pieței – respectiv apetitul pentru risc, și reversul acesteia – aversiunea pentru risc.

Prima abordare se bazează pe schimbările în veniturile în exces, arătând cum excesul de venituri cerut de investitori pentru a accepta să dețină un activ depinde de nivelul de risc inerent activului și de apetitul pentru risc al investitorilor.

O a doua abordare se concentrează pe o comparație a densităților riscului neutru și probabilităților subiective.

O a treia abordare, care este apropiată de cea prezentată în acest paragraf, compară estimările deviațiilor standard (sau a volatilităților) ale distribuției riscului neutru și ale distribuției subiective, mai degrabă decât ale tuturor distribuțiilor, diferența dintre cele două abateri standard reflectând volatilitatea primei de risc.

O ultimă abordare se bazează pe fluxurile de portofoliu transfrontaliere, care presupune că investitorii au o funcție de utilitate absolut constantă a aversiunii față de risc, arătând că cererea fiecărui investitor pentru un activ riscant va depinde de bogăția investitorului, de varianța veniturilor în exces ale activului riscant, de covarianța acestor venituri în exces cu veniturile în exces ale altor active riscante, precum și de parametrii aversiunii față de risc.

Mărimea sensibilității pieței este diferită de aversiunea față de risc, putând fi utilizată pentru a măsura modul în care apetitul investitorilor pentru risc evoluează în timp. Analiza empirică sugerează faptul că o măsură bazată pe variația nivelului de risc neutru raportat la probabilități subiective, derivată din indicele prețurilor opțiunilor pe acțiuni, pare să genereze rezultate conforme cu intuiția, măsura răspunzând la evenimente financiare majore într-un mod plauzibil. În special, aceasta nu se bazează pe ipoteze restrictive cu privire la preferințele investitorilor și folosește toate informațiile disponibile în distribuțiile de risc neutru și probabilități subiective.

Bibliografie

1. Bouwman H.S., Christa (2009) - *Bank Capital, Monitoring and Bank Performance*, Case Western Reserve University and Wharton Financial Institutions Center
2. Chew D. (2008) - *Corporate Risk Management*, Columbia University Press
3. Cochrane, J.H. (2001) - *Asset Pricing*. Princeton, NJ: Princeton University Press
4. Heffernan S. (2005) - *Modern Banking*, John Wiley & Sons
5. Misina, M. (2003) - *What Does the Risk Appetite Index Measure?* Working Paper nr. 2003-23, Bank of Canada

SCURTĂ ANALIZĂ A UNOR SURSE DE INOVARE MANAGERIALĂ

dr. Tudor CIUMARAⁱ

Rezumat

Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului "Cercetarea științifică economică, suport al bunăstării și dezvoltării umane în context european", cofinanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, contractul de finanțare nr. POSDRU/89/1.5/S/62988". Titlurile și drepturile de proprietate intelectuală și industrială asupra rezultatelor obținute în cadrul stagiului de cercetare postdoctorală aparțin Institutul Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu” al Academiei Române.

În articol sunt prezentate rezultatele unei cercetări ce a pornit de la întrebarea "Cine generează marile schimbări în practicile manageriale?". Am analizat 50 de modele de management apărute în ultimii 70 de ani. Răspunsurile obținute indică faptul că în general noile modele de management sunt dezvoltate de reprezentanți ai mediului academic și de consultanți în management. Se constată o aparentă accelerare a ratei de apariție de noi modele de management.

Abstract

This paper is supported by the Sectorial Operational Programme Human Resources Development (SOP HRD), financed from the European Social Fund and by the Romanian Government under the contract number SOP HRD/89/1.5/S/62988.

ⁱ Cercetător științific III, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare "Victor Slăvescu", Academia Română.

This paper presents results of a research that started with the question "Who generates the major changes in managerial practices?". We analysed 50 management models that emerged in the last 70 years. The responses obtained show that the new management models are generally developed by academics and management consultants. There is an apparent acceleration in the rate of appearance of new management models.

Cuvinte-cheie: inovare managerială, consultanță, modele de management

Clasificare JEL: M10, O31

În cadrul acestui material prezentăm o scurtă analiză a unor surse de inovare managerială. În general, tot ceea ce ține de activitatea firmelor poate fi perfecționat: produsele sau serviciile lor, activitățile de marketing, tehnologiile folosite, felul în care se realizează pregătirea angajaților, relația menținută cu mediul înconjurător și așa mai departe. Inovarea este una dintre căile de obținere a acestor îmbunătățiri. La fel cum toate celelalte aspecte ale activității firmelor, precum produsele realizate, serviciile prestate sau tehnologiile folosite sunt influențate de procesele de inovare, considerăm că și practicile de management sunt supuse abordărilor inovative. În fond, felul în care sunt conduse firmele nu rămâne neschimbat, înregistrându-se modificări – mai mici sau mai mari – de-a lungul timpului.

Inovarea managerială poate fi definită ca reprezentând introducerea de noi practici de management în firmă, cu scopul de a spori performanța acesteia (Birkinshaw și Mol, 2009). O altă perspectivă asupra inovației manageriale este cea a lui Hamel și Breen (2010) care consideră că este o practică de natură să modifice substanțial modul în care se desfășoară activitatea de management sau care schimbă într-un grad semnificativ practicile standard ale unei companii și, ca urmare a acestor modificări, compania respectivă își atinge obiectivele.

Forma concretă pe care o iau inovațiile manageriale poate varia sau poate fi interpretată sau percepută în mod diferit. Spre exemplu, Hamel (2006) prezintă o listă de 12 inovații ce au avut un impact puternic asupra managementului modern. Acestea au fost selectate

de cercetător (împreună cu Birkinshaw și Mol) dintr-un set mult mai extins de inovații în management, luându-se în calcul amploarea inovației, avantajul competitiv conferit firmelor care au adoptat cele dintâi inovația și persistența inovației și în prezent. Astfel, cele mai importate inovații manageriale, conform rezultatului cercetării menționate, sunt:

- Managementul științific;
- Contabilitatea analitică de exploatare;
- Laboratorul comercial de cercetare;
- Analiza rentabilității unei investiții (ROI) și alocarea resurselor de capital;
- Managementul de brand;
- Managementul de proiect de scară largă;
- Divizionizarea;
- Dezvoltarea leadership-ului;
- Consorțiile industriale (structuri colaborative multi-firmă);
- Descentralizarea radicală (auto-organizarea);
- Analiza strategică formalizată;
- Soluționarea problemelor generată de angajați.

Deși elementele precizate mai sus par firești în procesul de management modern, a existat un moment în care ele au fost practic „inventate”. Anterior momentului respectiv aceste instrumente sau tehnici nu erau folosite. Spre exemplu, utilizarea diagramelor Gantt este firească în prezent, însă în urmă cu un secol acest instrument era practic necunoscut. El a fost dezvoltat de consultantul în management Henry Gantt în perioada 1910-1915. Acceptând faptul că cea mai mare parte a instrumentarului managerial folosit în prezent a fost dezvoltată în ultimul secol, credem că ar fi interesant și util de analizat cine sunt cei ce stau la originea inovațiilor manageriale. Deoarece dacă acceptăm ideea că performanțele manageriale sunt o sursă de avantaj competitiv pentru firme și acceptăm și faptul că inovarea poate fi o sursă de creștere a acestor performanțe, rezultă că descoperind sursele inovării manageriale putem controla mai bine un motor al dezvoltării firmelor.

Punctul de plecare al cercetării ce a stat la baza acestui articol l-a reprezentat întrebarea „Cine generează marile schimbări în practicile manageriale?” Pentru a da un răspuns acestei întrebări am analizat o

serie de modele de management cu scopul de a vedea care sunt sursele ce au dus la apariția acestora.

Pentru a clarifica noțiunea de „model de management” folosim explicația dată de Birkinshaw [2009(2)]. Prin analogie cu noțiunea de „model de afaceri”, care reprezintă în fond felul în care firma obține profit, conceptul de model de management are un rol complementar, referindu-se la alegerile pe care firmele le fac cu privire la ceea ce se întâmplă înăuntrul organizației, la felul cum se desfășoară activitatea conducerii și cum este adăugată valoarea în organizație. Modelele de management se referă la felul în care conducerea superioară a firmei își definește obiectivele, motivează efortul, coordonează activitățile și alocă resursele.

Pornim de la premisa că felul în care sunt conduse firmele, tehnicile și instrumentele folosite de managementul firmelor au un ciclu de viață care începe odată cu apariția propriu-zisă a modelului, tehnicii sau instrumentului de management iar după un proces de evoluție și transformare, care poate fi mai scurt sau mai lung, apare și momentul înlocuirii sale.

La baza cercetării realizate pentru a da un răspuns întrebării formulate mai devreme a stat lucrarea *Modele de succes pentru managementul firmelor* (Ten Have, Steven et al., 2008), care a constituit baza de selecție a modelelor analizate. Autorii cărții prezintă în lucrare 50 de modele de management cu impact important asupra firmelor. Nu putem neglija faptul că procesul de selecție a modelelor de management are o importantă latură subiectivă, dar acest element a fost integrat în conceptul studiului, rezultatele obținute urmând a fi validate de dezvoltările viitoare din domeniu.

Demersul nostru a fost să culegem date care să ne permită analiza modelelor în ceea ce privește originea lor. Astfel, am căutat să determinăm anul care poate fi considerat anul lansării modelului, persoana sau organizația căreia îi poate fi atribuit fiecare dintre aceste modele, precum și profilul profesional al autorului modelului. În vreme ce pentru unele dintre modele elementele căutate au fost găsite fără dificultăți, în alte cazuri au apărut obstacole. Probabil cea mai evidentă piedică a reprezentat-o faptul că multe modele de management au evoluat în timp, fiind dificil de determinat precis cine este autorul modelului și în ce an au fost lansate fiecare. O altă dificultate a fost aceea de a determina exact care era statutul profesional al autorilor la momentul apariției modelului de

management. Sunt frecvente cazurile în care autorii respectivi aveau activități profesionale mixte, iar în unele situații am preferat să reținem acest statut al lor.

În cele din urmă am obținut datele căutate pentru toate cele 50 de modele de management. Deși sunt posibile interpretări diferite asupra aspectelor menționate anterior, dintre care esențiale sunt determinarea originii modelului și selectarea celor 50 de cazuri din multitudinea de modele de management existente, considerăm că analiza realizată este validă și relevantă pentru scopul acesteia. Datele obținute nu au relevanță statistică și nici nu a existat această intenție. Ele oferă însă lămuriri cu privire la întrebarea inițială „Cine generează marile schimbări în practicile manageriale?”.

Numele modelelor de management luate în calcul, anul lansării lor, numele autorilor și statutul profesional al acestora sunt prezentate la finalul acestui articol. În tabelul de mai jos este prezentată o sinteză a datelor obținute.

Statut autor	Perioada							Total	Procent din total modele
	1940-1949	1950-1959	1960-1969	1970-1979	1980-1989	1990-1999	2000-2009		
Consultanță			1		5	7		13	26%
Mediul academic	1	1	2	4	5	4	1	18	36%
Mediul academic și consultanță		2		3	2	4		11	22%
Management	1			1	1			3	6%
Administrația de stat					1			1	2%
Fundații nonprofit						1		1	2%
Inginerie						1		1	2%
Armata	1	1						2	4%
Total modele management	3	4	3	8	14	17	1	50	100%
Procent din total	6%	8%	6%	16%	28%	34%	2%	100%	

Două elemente ies în evidență din tabelul prezentat anterior: peste trei sferturi dintre modelele de management studiate au apărut în intervalul 1970-1999 și tot peste trei sferturi dintre ele au avut autori din domeniul consultanței și din mediul academic. Acestea sunt practic elementele definitorii ale cercetării realizate. Pe de o parte, se

constată faptul că procesul de apariție de noi modele de management se accelerează¹. Pe de cealaltă parte, observăm rolul foarte important jucat de consultanți și reprezentanți ai mediului academic în apariția noilor modele de management.

Poate fi surprinzător faptul că doar 3 dintre modelele de management utilizate au ca autori conducători de firme. Realitatea este că probabil majoritatea modelelor reprezintă sinteza multor experimente manageriale reale, doar că reprezentanții mediului academic și consultanții în management au fost cei mai în măsură să extragă esența acestor experimente. În fond, mare parte a muncii consultanților, spre exemplu, se desfășoară în mai multe firme, ei având ocazia de a observa și testa diverse idei și practici. Sunt astfel bine poziționați pentru a fi în măsură să creeze un model de management cu aplicabilitate largă. În mod relativ similar, profesorii de management sunt expuși la cele mai noi teorii și cercetări, fiind și ei pregătiți să contureze un model clar. Managerii firmelor, pe de cealaltă parte, sunt mai preocupați de detaliile ce privesc activitatea propriei firme și sunt mai puțin interesați de generarea unor teorii cu aplicabilitate mai largă. Deseori probabil, managerii sunt interesați chiar să nu popularizeze unele instrumente sau modele de succes care conferă un avantaj competitiv firmei lor, pentru a nu-și sprijini în acest fel concurenții.

Din analiza realizată rezultă faptul că reprezentanții mediului academic au avut în timp cea mai consistentă și constantă contribuție. Influența experienței militare era relativ importantă în perioada postbelică, cedând apoi locul specializării manageriale. Ultimele decenii par să ateste importanța din ce în ce mai mare pe care o au consultanții în management în lumea afacerilor. Nu putem ignora faptul că de multe ori există o legătură foarte strânsă între consultanță și mediul academic; mulți profesori aleg să-și valorifice cunoștințele și pe cont propriu, prin activități de consultanță, în vreme ce mulți consultanți își folosesc experiența predând sau realizând cercetări cu caracter științific.

Analiza realizată a dat un răspuns întrebării „Cine generează marile schimbări în practicile manageriale?”. Acest răspuns nu este

¹ Intervalul 2000-2009 este foarte slab reprezentat deoarece ediția originală a lucrării din care am selectat modelele de management a fost publicată în anul 2003.

complet și final, dat fiind faptul că numărul de modele studiate este totuși limitat. Considerăm însă că răspunsul este relevant în această etapă a cercetării.

Mai important încă, datele obținute ne-au condus la o nouă întrebare: „Cum apar marile schimbări în practicile manageriale?”. O judecată inițială sugerează faptul că între modul în care un consultant în management și un profesor de management dezvoltă un model nou poate exista o diferență fundamentală: consultantul în management extrage multe informații din experiența de lucru în firme diferite și caută să dea un răspuns pragmatic la problemele manageriale ce apar. Apoi, pentru a-și eficientiza munca, încearcă să creeze un cadru, o rețetă managerială pe care să o aplice în mod repetat în diversele firme pe care le consultă. Profesorul de management, pe de cealaltă parte poate realiza studii de caz pentru a vedea cum au fost rezolvate diferite probleme în diferite firme, iar atunci când observă similitudini poate extrage acele informații care să fundamenteze un model. Din această perspectivă, activitatea profesorului de management poate avea un caracter reactiv mai pronunțat decât cea a consultantului. Acestea sunt însă elemente ce pot fi mai bine analizate în cercetări ulterioare.

Considerăm că analiza acestei tematici este de mare importanță într-un moment în care inovației tehnologice și de produs pare a i se acorda o atenție mult mai mare decât inovației manageriale. Inovație managerială există, acest fapt constituind chiar baza articolului de față. Cu toate acestea, există și riscul ca, dacă aceasta nu este generată în cantitatea și la calitatea necesare pentru stabilirea unor echilibre în interiorul organizațiilor, să apară decalaje nedorite între felul în care sunt conduse organizațiile și rolul pe care societatea se așteaptă ca acestea să îl joace.

Bibliografie

1. Mol M., Birkinshaw J. (2009), *The sources of management innovation: When firms introduce new management practices*, Journal of Business Research, nr. 62/2009
2. Birkinshaw J. (2009), *Model management*, Strategy magazine, ed. 21, septembrie
3. Hamel G., Breen B. (2010), *Viitorul managementului*, Editura Publica, București

4. Hamel G. (2006), *The why, what and how management innovation*, Harvard Business Review, februarie
5. Ten Have S., Ten Have W., Frans S, Van der Elst M. (2008), *Modele de succes pentru managementul firmelor*, Andreco Educational Grup, București.

Nr. crt.	Modelul de management	Anul lansării	Autor	Statut autor
1	Kaizen	1940	Taiichi Ohno	management
2	Gestionarea eficientă a timpului - metoda Eisenhower	1940	Dwight D. Eisenhower	armată
3	Maslow	1943	Abraham Maslow	mediul academic
4	Planificarea scenariilor (Shell)	1950	Herman Kahn	armată
5	Ciclul lui Deming	1950	Edwards Deming	mediul academic, consultanță
6	Mixul de marketing	1953	Neil Borden	mediul academic
7	Matricea produs / piața lui Ansoff	1957	Igor Ansoff	mediul academic, consultanță
8	Analiza SWOT	1960	Albert Humphrey	mediul academic
9	Tipuri de conformitate	1965	Amitai Etzioni	mediul academic
10	Matricea BCG	1968	Boston Consulting Group	consultanță
11	Just in time	1970	Taiichi Ohno	management
12	Dezvoltarea organizațională - Modelul lui Greiner	1972	Larry Greiner	mediul academic, consultanță
13	Rolurile managementului - Modelul lui Mintzberg	1973	Henry Mintzberg	mediul academic
14	Fazele de dezvoltare IT - Modelul lui Nolan	1973	Richard Nolan	mediul academic
15	Zei managementului	1978	Charles Handy	mediul academic
16	Roluri de management - Modelul lui Adizes (PAEI)	1979	Ichak Adizes	mediul academic
17	Analiza concurențială - Modelul celor cinci forțe ale lui Porter	1979	Michael E. Porter	mediul academic, consultanță
18	Strategii concurențiale generale	1979	Michael Porter	mediul academic, consultanță
19	Modelul 7 S	1980	Tom Peters, Robert Waterman	consultanță
20	Managementul bazat pe valoare	1981	Jack Welch	management
21	Rolurile echipelor- Modelul lui Beblin	1981	Meredith Belbin	mediul academic
22	Dimensiuni culturale - Modelul lui Hofstede	1981	Geert Hofstede	mediul academic
23	Valoarea economică adăugată	1982	Joel Stern	consultanță
24	Modele de aprovizionare - Modelul lui Kraljic	1983	Peter Kraljic	consultanță
25	Valori competiționale ale eficacității organizaționale	1983	Robert Quinn, John Rohrbaugh	mediul academic

26	Organizația nevrotică	1984	Manfred Kets de Vries, Danny Miller	mediul academic, consultanță
27	Lațul valorii	1985	Michael Porter	mediul academic, consultanță
28	Premiul Malcom Baldrige	1987	US Congress	administrația de stat
29	Stabilirea costurilor pe baza activităților	1987	Robert Kaplan, Robin Cooper	mediul academic
30	Cele șapte deprinderi ale oamenilor eficienți - Modelul lui Covey	1989	Stephen Covey	consultanță
31	Organizația sociotehnică	1989	Eric Trist, Ken Bamforth, Fred Emery	consultanță
32	Puncte de reper	1989	Robert C.Camp	mediul academic
33	Modelul haosului	1990	Robert Zuijderhoudt	consultanță
34	Cea de a cincea disciplină	1990	Peter Senge	mediul academic
35	Cele opt etape ale schimbării - Modelul lui Kotter	1990	John Paul Kotter	mediul academic
36	Structuri organizatorice - Modelul lui Mintzberg	1990	Henry Mintzberg	mediul academic
37	Redefinirea proceselor de business	1990	Thomas Davenport, J. Short	mediul academic, consultanță
38	Competențe de bază	1990	Gary Hamel, Coimbatore Krishnarao Prahalad	mediul academic, consultanță
39	Modelul celor șapte forțe	1991	Berenschot	consultanță
40	Modelul EFQM	1991	EFQM	fundatie nonprofit
41	Cadrane de bază	1992	Daniel Ofman	consultanță
42	Fișa de armonizare	1992	Robert Kaplan, David Norton	mediul academic, consultanță
43	Modelul valorii	1993	Michael Treacy, Fred Wiersema	consultanță
44	Procese funcționale	1993	Watts Humphrey	inginerie
45	Capacități distincte - Modelul lui Kay	1993	John Kay	mediul academic, consultanță
46	Avantajele companiilor mamă	1994	Michael Goold, Andrew Campbell, Marcus Alexander	consultanță
47	Mecanisme de control	1995	Robert Simons	mediul academic
48	Modelul lui Berenschot de management al proiectului	1998	Berenschot	consultanță
49	Cadranele schimbării	1999	Berenschot	consultanță
50	Școli ale sintezelor strategice	2001	Tom Elfrig, Henk Volberda	mediul academic

THE ECONOMIC CRISIS AND THE EVOLUTION OF THE ECONOMIC AND FINANCIAL ACTIVITY OF THE SME

**Nicoleta MIHĂILĂ, *PhD Candidate*ⁱ
Silvia ISACHIⁱⁱ**

Rezumat

Efectele principale ale crizei economice asupra IMM sunt: îngreunarea finanțării (accesibilitatea redusă la credite „omooară” afaceri viabile); scăderea exporturilor; diminuarea cererii interne; blocajele financiare create de stat, pe de o parte, prin datoriile către sectorul privat, și de alte companii care înregistrează dificultăți financiare, pe de altă parte; diminuarea investițiilor; efectul psihologic („sindromul crizei” se manifestă în plan psihologic prin inhibarea investițiilor derulate de către IMM).

Criza nu trebuie văzută ca o catastrofă, ci ca o mișcare amplă de schimbare la nivel global, cu efecte nu doar la nivel economic, ci și în plan social și politic. Pare tot mai evident că aceasta este mai mult decât o simplă criză economică: este semnalul unei schimbări majore de sistem.

Abstract

The main effects of the economic crisis on the SMEs are a more difficult financing (the low accessibility of credits “smoothers” viable businesses); lower exports; lower domestic demand; financial blockage created by the state, on the one hand, by the duties towards the private sector, and by other companies experiencing financial

ⁱ *Scientific Researcher, Centre for Financial and Monetary Research - “Victor Slăvescu”, Romanian Academy.*

ⁱⁱ *Research Assistant, Centre for Financial and Monetary Research “Victor Slăvescu”, Romanian Academy.*

difficulties, on the other hand; decrease of investments; the psychological effect (“crisis syndrome” which acts at the psychological level by inhibiting the investments run by SMEs).

The crisis must not be seen as a catastrophe, rather as a broad movement of global change, whose effects are not just economic, but also social and political. It is increasingly obvious that this is more than just an economic crisis: it is the signal for a major change in the system.

Keywords: SMEs, economic crisis, economic activity, obstacles to then SMEs

JEL classification: H25, H32, K34

1. Macroeconomic retrospectives

Fiscality is one of the areas which underwent multiple transformations over the past two decades in Romania. These transformations were either too often, or too slow, or too sudden, so that the Romanian fiscal environment is perceived by all taxpayers as a factor of instability for the development of the Romanian economy.

Tax paying and the fiscal burden are often smothering. When the taxes exceed specific limits of tolerability, various phenomena occur which affect dramatically the capacity of the state to collect these revenues: decrease of the taxpayers number, shrinking taxable matter and basis, inefficiency of the related macroeconomic policies.

The proportion of the fiscal revenues within the GDP decreased throughout the EU over the recent years of severe economic crisis, although about half of the member states increased the VAT between 2008 and 2011. The fiscal burden remains high, compared to the USA and Japan, according to the most recent report by Eurostat.

In 2009, the proportion of the fiscal revenues within the GDP decreased in the EU to 38.4%, from 39.3% in 2008. Most of this evolution was determined by the economic recession.

At the level of the EU member states, the fiscal burden varies from lower values, below 30%, to more than 45%. The lowest values of the fiscal burden are in Latvia (26.6%) and Romania (27%), while the highest values are in Denmark (48.1%) and Sweden (46.9%).

From the beginning of the economic crisis, the average value of the standard VAT rate increased by 1.3% in EU-27 (from 19.4% in

2008, to 20.7% in 2011). In 2011, the standard VAT rates varied between 15% in Cyprus and Luxemburg and 25% in Denmark, Sweden and Hungary. The highest increase of VAT rate was noticed in Hungary (5 percent points), Romania (5 percent points), Greece (4 percent points) and Latvia (4 percent points).

The taxation of the natural person's income decreased, at EU level, from 37.6% in 2010 to 37.1% in 2011. In 2011, the highest taxation rates were in: Sweden (56.4%), Belgium (53.7%), the Netherlands (52%) and Denmark (51.5%), while the lowest were in Bulgaria (10%), Czech Republic (15%), Lithuania (15%) and Romania (16%). Romania has the fourth lowest taxation rate of the natural person's income in EU-27 in 2011.

The taxation of companies continued to decrease in 2011. In 2011, the highest taxation rates were in: Malta (35%), France (34.4%) and Belgium (34%), while the lowest were in: Bulgaria (10%), Cyprus (10%) and Ireland (12.5%). Romania has the sixth lowest taxation rate for the companies, of EU-27, in 2011.

The implicit labour taxation rate continued to decrease at the European level. In 2009, it decreased to 32.9%, from 33.8% in 2008. The lowest implicit labour taxation rates varied in 2009 between 20.2% and 41%. Malta (20.2%), Portugal (23.1%), Romania (24.3%) and the UK (25.1%) had the lowest implicit labour taxation rates. Italy (42.6%), Belgium (41.5%), France (41.1%) and Hungary (41%) had the highest implicit labour taxation rates.

2. Impact of the economic crisis on SMEs activity in Romania

2.1. SMEs activity from October 2008 to March 2011

The world economic crisis which started in 2008 was felt at full rate in Romania too. Many specialists consider that this is a large international economic crisis, with many adverse effects on the world economies.

Many of the Romanian small and medium enterprises were confronted with huge problems because of the strong economic depression. As in other parts of the world and in the EU, they coped with much difficulty with the economic crisis because the SMEs generally are more vulnerable than the larger companies to the contextual disturbances.

If we consider the **year of organisation**, we will notice that many of the companies younger than 5 years run within the same

parameters (48.16%) while some even increased in value (17.71%). Meanwhile the SMEs of 5-10 years hold a significant proportion of the companies which reduced their activity during the analysed period (51.39%).

Table 1
Dynamics of SMEs activity from October 2008 to March 2011, by company age

Dynamics o SME activity	SME age			
	Below 5	5-10 years	10-15 years	Over 15 years
1. SMEs which decreased their activity	34.13%	51.39%	46.88%	49.11%
2. SMEs running at the same parameters	48.16%	35.52%	44.27%	42.75%
3. SMEs expanding their activity	17.71%	13.10%	8.85%	8.14%

SMEs analysis according to the **regional affiliation** reveals the following relevant aspects:

- The companies from south-west region (SV) reported a higher proportion of enterprises which decreased in activity (56.74%);
- The central region (C) holds the highest proportion of SMEs running at the same speed (50.88%) and the lowest proportion of enterprises which decreased in activity (35.67%);
- If we consider the organisations which developed from October 2008 to March 2011, the south-east (SE) companies hold a lower proportion (7.61%), while the north-west (NV) units reported the highest level (22.67%).

Table 2
Dynamics of SMEs from October 2008 to March 2011, by region of development where they are located

Dynamics o SME activity	SMEs grouped by regions of development							
	NE	SE	South	SV	West	NV	C	Bucharest - Ilfov
1. SMEs which decreased their activity	42.25%	48.73%	47.08%	56.74%	47.06%	37.79%	35.67%	39.20%
2. SMEs running at the same parameters	38.73%	43.65%	43.30%	32.58%	42.65%	39.53%	50.88%	48.74%
3. SMEs expanding their activity	19.01%	7.61%	9.62%	10.67%	10.29%	22.67%	13.45%	12.06%

The examination of the economic agents by their **area of activity** reveals the following elements:

- The construction enterprises record the lowest proportions of organisations functioning at the same parameters (31.94%) and of expanding SMEs (8.33%), as well as a higher proportion of companies which reduced their activity (59.72%), because of the drastic decline of this sector during the recent period, following the lower purchasing power of the population and the limitation of credit;
- The SMEs from transportation recorded a higher proportion of companies which preserved their volume of activity (51.18%);
- The industrial units recorded the highest proportion of SMEs which expanded their activity (19.34%), while the enterprises engaged in tourism have a lower proportion of economic agents which decreased their activity (35.29%).

Table 3

**Dynamics of SMEs from October 2008 to March 2011, by
branch of activity**

	Dynamics o SME activity	SMEs by branch of activity					
		Industry	Constructions	Trade	Transport	Tourism	Services
1.	SMEs which decreased their activity	41.04%	59.72%	47.13%	39.37%	35.29%	41.34%
2.	SMEs running at the same parameters	39.62%	31.94%	42.89%	51.18%	48.04%	40.94%
3.	SMEs expanding their activity	19.34%	8.33%	9.98%	9.45%	16.67%	17.72%

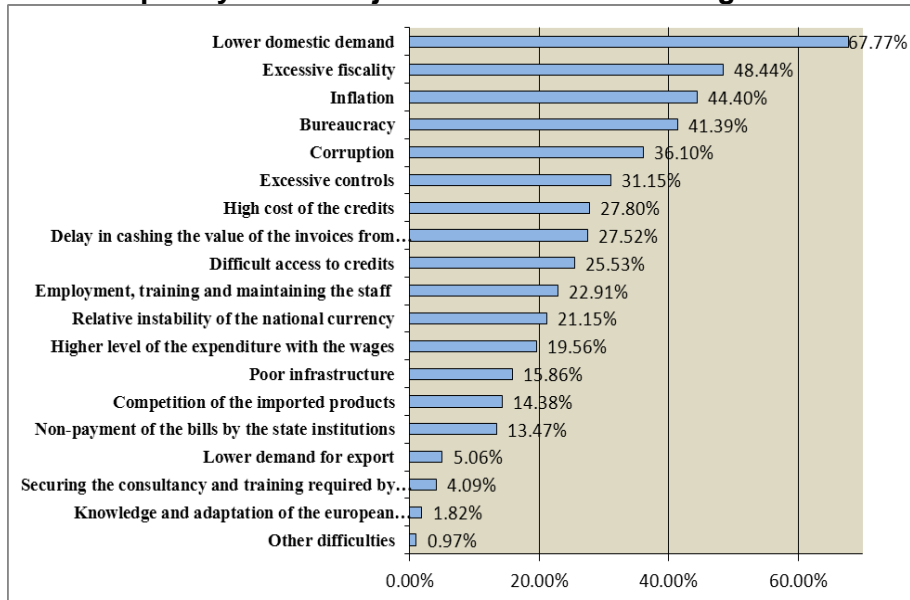
Note: The study was conducted by the Romanian National Council of the Small and Medium Enterprises (CNIPMMR) on a sample of 1723 SMEs.

2.2. Obstacles to the development of SMEs activity

The survey conducted by the Romanian National Council of the Small and Medium Enterprises (CNIPMMR), reported the following difficulties mentioned by the SMEs managers for the current period: lower domestic demand (mentioned by 67.77% of the SMEs); excessive fiscality; inflation; bureaucracy; corruption; excessive controls; high cost of the credits; delay in cashing the value of the invoices from private companies; difficult access to credits; employing, training and maintaining the staff; relative instability of the national currency; higher expenditure with the wages; poor infrastructure; competition of the imported products; non-payment of the bills by the state institutions; lower demand for export; securing the consultancy and training necessary for the company; knowledge

and adaptation of the European community *acquis*. The small and medium enterprises have also mentioned other difficulties, such as: unlawful competition, very high cost of the commercial areas, economic crisis, high cost of the raw materials, lower standard of living of the population which reflects in the decreasing number of customers, discrimination, by the fiscal organisations, of the smaller companies in relation with the bigger companies, poor training of the state officials etc (see Chart 1).

Chart 1
Frequency of the major difficulties confronting the SMEs

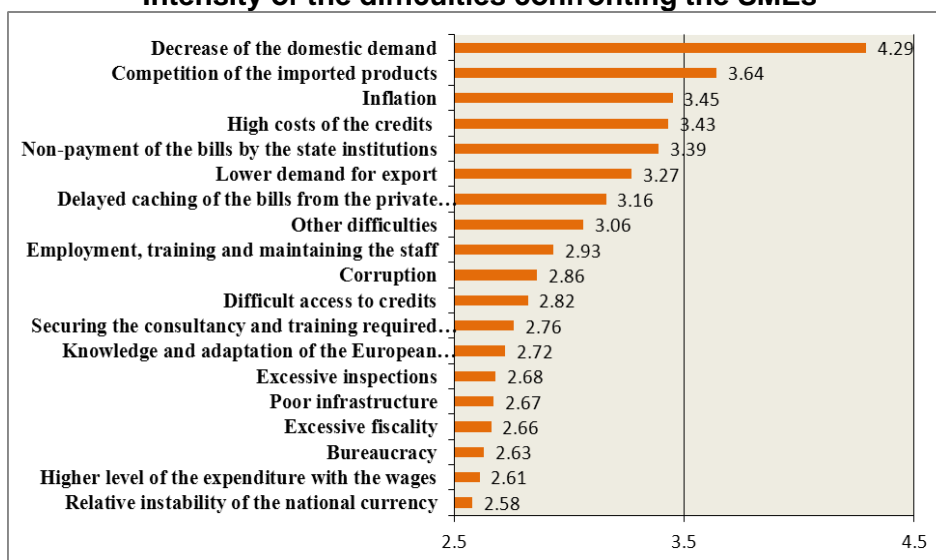
Source: White Chart of Romania, 2011.

In terms of the ***intensity of manifestation of these difficulties***, on a scale from 1 to 5, the top position is taken by the decrease of the domestic demand with an average of 4.29, followed by the competition of the imported products, inflation, high costs of the credits, non-payment of the bills by the state institutions, lower demand for export, delayed caching of the bills from the private enterprises, other difficulties, employment, training and maintaining the staff, corruption, difficult access to credits, securing the consultancy and training required by the company, knowledge and

adaptation of The European Community acquis, excessive inspections, poor infrastructure, excessive fiscality, bureaucracy, higher level of the expenditure with the wages, relative instability of the national currency (see Chart 2).

Chart 2

Intensity of the difficulties confronting the SMEs

Source: White Chart of Romania, 2011

Depending on the **regional location of the SMEs**, some interesting differentiations may be noticed:

- The proportion of SMEs for which the lower domestic demand is a major problem is higher in north-west and lower in west (53.95%);
- The excessive fiscality is mentioned as one of the main difficulties by 56.58% of the enterprises from west and 42.80% of the SMEs from south-west;
- Bucharest-Ilfov has the highest number of organisations claiming the high level of corruption (47.11%), the extent of bureaucracy (50.83%), the excessive inspections (40.08%) the difficulties in securing the consultancy and training for the company (6.61%);
- The delays in cashing the invoices from the private companies are mentioned most often in west (36.84%) and more rarely in north-west (10.38%);

- The proportion of the SMEs affected by the high costs of the credits is higher in west (36.84%) and lower in north-west (15.85%);
- The largest number of economic units confronted with inflation is in north-west (71.04%), and the fewest in south-west (29.22%);
- This higher level of the expenditure with the wages was more often mentioned by the companies from the central area (28.93%) and more rarely mentioned by the companies from south-west (15.64%).

3. Possible solutions for a more efficient fiscal system

Measures of fiscal reform are necessary in order to assist both the taxpayer and the state, by creating a predictable, “friendly” and competitive fiscal system.

In present, Romania doesn't have a fiscal model; the fiscal domain is represented by several acts of legislation which change in a chaotic manner, depending on who is governing and, which is sad, there is no long-term perspective on the fiscal strategy which Romania should implement so that we can really talk of a long overdue “economic fresh start”. The fiscal legislation in Romania is regulated by the fiscal Code – Law 571/2003, the Methodological Norms for the application of the Fiscal Code – HG 44/2004, the Code for Fiscal Procedure – OG 92/2003 and other 200 acts of legislation.

The legislative reform is a complex process, on the medium term, relying on principles and objective focusing on modernization and efficiency. Within this context, we need **simplification** – the fiscal law must be simple and easy to enforce; **predictability**, at least at the level of one fiscal year and with a dynamic consistency (legislative body properly structured and universally applicable); **consistency**, by removing the exceptions; **rationality**, by knowing the reasons for taxation; and **equitable**, equal treatment for all taxpayers.

The **objectives** which a true fiscal reform should have are: lower number of fiscal and parafiscal¹ taxes; enlargement of the taxation basis (measurable and observable), elimination of exceptions and privileges, lower tax evasion, unification of the taxation basis and of

¹ Between 30 June 2009 - 31 May 2011 several legislative acts have been approved, by which the number of non-fiscal taxes/fees was reduced from 491 identified initially, to 254 by the end of May 2011.

the social contributions or simplified fiscal measures and expanding their area of applicability.

Specific principles (immutable laws) which would improve the state-taxpayer relation

1. Before being “good” or “bad”, the Fiscal Law must be “equal for all”;
2. The social taxes are not fiscal duty, rather “commitment of solidarity”;
3. Taxation is an exercise of “rationality” acknowledged by the taxpayers;
4. The fiscal strategies are interdependent with the budgetary policies, but their ultimate goal is to “stimulate the business”;
5. The Fiscal Law is the promoter of the “moral capitalism” (adoption of ethic standards which increase the value and reputation of the fiscal administration, make the taxpayer law-abiding);
6. The Fiscal Law will have no „exceptions” and „privileges”;
7. The Fiscal Law will not „discriminate” the taxpayers in their relation with the state;
8. No norm of application „will exceed” the Fiscal Law;
9. The „fiscal inspection” will first be „indicative” and „corrective”, and only ultimately „coercive” and „punitive”;
10. The „error” in formulating the Fiscal Law is an „attack to the national safety” (The law must be elaborated with responsibility, competence and in full harmony with the objectives of the budgetary policies).

Other proposal of fiscal reforms:

- Introduction of „differentiated quotas” for profit taxation (10%) and of the income of any kind (15%), including the pensions and state allocations paid from specific budgets;
- A mobile VAT rate: between 0%, a low level (5% for basic products and services), a medium rate (no more than 22%) and a high rate (at least 30%, with limited deduction for the products whose real quality and value cannot be estimated correctly);
- Introduction of the simplified VAT norms for all products with excise and for the products/values without physical movement and instant transaction (green certificates);
- Introduce the legislation of the *holdings*, with objectives focusing on fiscal consolidation, business and capital concentration,

development of the services for holding administration, of the financial services etc.;

- Reduction of the dividend taxation for the natural persons to 5% and no tax on company dividends;

- Introduction of the annual statement of wealth for all taxpayers natural persons (definition of the "wealth" in fiscal terms); monitoring the evolution of the wealth in order to catch in good time the fiscal frauds;

- No taxation on the reinvested profit and of the profit used to self-finance the production cycles;

- No taxation on the profit from the exploitation of a new facilities (during the first three years, in any field) and of the modernized facilities (first year, for modernizations in excess of one million euro, VAT included);

- Define the „zero" moment for the introduction of a general fiscal amnesty with the following main objectives: introduction of an unprecedented fiscal discipline and rigour, doubled by tough coercion measures for non-voluntary fiscal contribution, taxation by 5% of the repatriated incomes, taxation by 5% on the medium term of the wealth with no fiscal justification.

References

1. European Commission (2009), *Taxation trends in the European Union Data for the EU Member States and Norway*, Brussels.
2. CNIPMMR (2009), *Impact of the crisis on the SMEs from Romania*, Sociologic Study, National Council of the Small and Medium Enterprises in Romania.
3. CNIPMMR (2010), *White Chart of Romania*, National Council of the Small and Medium Enterprises in Romania.
4. World Economic Forum (2010), *Global Report of Competitiveness 2009-2010*.
5. PricewaterhouseCoopers (2011), *Fiscality in Romania – Pocket Edition*.

PRINCIPLES AND PRACTICES FOR TRADING EMISSION

Gabriela Cornelia PICIU, PhDⁱ

Rezumat

După anul 2000, problematica referitoare la comercializarea cotelor de emisii a prezentat interes pentru studiu și cercetare, de puțin timp în urmă, ca o consecință a observării efectelor negative pe care poluarea mediului le manifestă asupra omului, economiei, societății, naturii. În ultima perioadă, o parte însemnată a specialiștilor din domeniul protecției mediului a încercat să găsească răspuns la întrebarea: „de ce comercializarea cotelor de emisii a devenit o componentă cheie în reforma politicii de mediu?” Pentru a răspunde la această întrebare, dar și pentru a oferi o bază consistentă de evaluare cu succes a reformelor ambientale, trebuie definite unele noțiuni cu privire la alocările optime ale controlului responsabilității. Teoria pe care se bazează rentabilitatea costurilor – principala bază pentru reglementările actuale – este dezvoltată și utilizată ca una dintre principalele căi de măsurare și apreciere a sistemelor existente.

Abstract

After 2000, the topic regarding the emissions trading system was of interest for study and recently for research, as a consequence of the adverse effects which the environmental pollution has on man, economy, society and nature. Lately, a significant part of the environmental protection specialists tried to find an answer to the question: “why is the system of trading emissions a key-component of the environmental policy reform?” To answer this question, and to provide a consistent basis of successful evaluation of the

ⁱ *Scientific Researcher III, Centre for Financial and Monetary Research - “Victor Slăvescu”, Romanian Academy.*

environmental reforms, we need to give definitions to some notions regarding the optimal allocations of responsibility control. The underlying theory of cost profitability – the main basis for the current regulations – is developed and used as one of the main ways to measure and evaluate the existing systems

Keywords: emissions trading, profitability, internalization of the externalities

JEL classification: Q52, Q56

Principles and practices in the emissions trading system

Two main types of participants manifest in the process of air pollution regulation, types which are essential within this complex process. While the regulation authorities have the statutory responsibility to ensure the acceptable quality of the air, the management of the pollution resources (such as the industry, the automobiles, the power stations etc.) they need – as ultimatum – to act in such a way as to reduce pollution to a sufficient level matching the environmental protection goals. The key to the successful application of these regulations is the development of programs which to harmonise the efforts of the two groups.

The main responsibility of the regulating body in environmental matters is to decide the allocation of the responsibility of the control between sources, to design the manner of implementing these decisions, to monitor the compliance with the regulations and to set actions of sanctioning and/or compelling if the regulations are not observed.

The basic problem in approaching the command and control is the mismatch between capabilities and responsibilities. Together with the stimulation of allocating the responsibility of controlling the profitability of costs (authority control), they have too little valid information to accomplish their objectives. Although there may exist the best information regarding the settlement of costs, the enterprise managers are not stimulated to accept voluntarily the responsibility of their actual costs or to transmit impartially the legal cost information towards the empowered authorities. Under these conditions, they may only assume the actual costs. Furthermore, the enterprise managers are stimulated to accept a low level of responsibility control

if there is a possibility to preserve or consolidate a competitive position.

In this type of environmental policy, it is not surprising to find the allocation of the order and of the control, becoming by itself a form of profitability of the actual cost. What may really be surprising, in the light of the complexity of subject, is that this form of cost profitability is not an irrational objective for other activities.

Essentially, this problem narrows to the strategic and tactic analysis of the measures necessary to be implemented worldwide with the purpose to reduce the pollution level, while considering the different rates of pollution produced by every country of the world.

There are countries in which the aspects related to emissions trading and the principles and practices of application are an already experimented field of study and analysis, which determined numerous controversies with the purpose to clarify the financial-monetary aspects of the environmental problems.

Traditionally, the regulating authorities in the USA aim to set emissions standards for each major point of pollution discharge. The literature shows us that these means of distributing the responsibility for control at the discharge points will be hence called proceedings of command and control. While each industrial unit normally has discharge points for several pollutants, each with own standard unique emissions, the level of information which the control authorities need in order to define the profitability of the standard costs is impressive. Normally, the level of the information valid for the regulating authorities under the conditions when the allocations are already accomplished is insufficient.

In some cases, the managers of the enterprises discharging pollutants are in an opposite situation. Under the conditions in which each enterprise manager wants to know (or to know how to know) which are the most suitable devices for the technical control of the polluting emissions in their unit or for the operations running in their unit, as well as the costs associated to the safety of these techniques, we consider that the discussion of the quality of information at this decision-making level is very opportune. Generally, the enterprise managers have an excellent feeling of the technological control, which may produce the most profitable cost, including in the matter of reducing the polluting emissions of their enterprises.

Unfortunately, the enterprise managers lack a very significant element: the stimulus to act regarding this information so as to reduce the emissions costs. Since the unilateral increase of the costs is born individually by the enterprise in competition, each of the existing or potential “rivals” might affect and weaken the competitive position, reason why the enterprises will seek to minimise the costs using any means at their disposal. Thus, the practical means include: exaggeration of costs when the authorities come in control hoping that lower standards are allocated or they seek exempt or derogation from the courts of law on grounds such as lack of availability or unfeasible technology.

Aspects regarding the profitability of the negotiable permits

The notion and idea of negotiable permits relies in principle on the allocation of the actual production costs. The reason why the polluting permits became transmissible (negotiable), therefore, they can be traded, is very simple> usually, the factories have different levels of the costs of controlling the polluting emissions. If the permits can be transferred, the factories which can control the emissions of their activity in a simpler, more advantageous way, consider that it is in their direct interest to control – in a high proportion – the level of emissions, because they may sell the excess of permits. As for the buyers, they can be found any time they consider that it is more convenient to buy permits for their subsequent use in a private factory which uses more equipment of control. This is a form of allocating the responsibility for emissions control. If the allocation of the responsibility for emissions control is not profitable, there also are trading possibilities. When all these opportunities are fully exploited, their allocation is profitable.

The evaluation of efficacy of the negotiable permits policy is an inexact process, which is running. Nevertheless it is essential if program design is to improve in the future. The analysis here is nuanced and stresses that a program's success depends, among other things, on the existing regulatory programs, the cost structure of the industries involved, the interactions with other markets, and the program design. The permit trading programs have generally led to emissions reductions at lower cost. There has been, however, a wide variation in such savings from program to program, and cost cutting

turns out to be very sensitive to the industry involved and the details of the particular emissions trading policy considered.

In principle, the traded permit solve the problems of information and stimulation which are represented by command and control, thus approached as to allow each participant to play the role that suits it best. The regulating authorities provide the safety that these sources benefit of adequate stimulants by determining the pollution objectives and imposing their compliance. The exploitation of the inherent flexibility characteristic of the polluting permits trading, by obtaining the least costs whose limits are set by the responsible authorities, the collective sources of pollution determine lower total costs compared to the total sources of pollution. In principle, the stimulants determined by the own interest are compatible in this case with cost efficacy.

Although the operation principle of the tradable permits is generally valid for all categories of polluters, part of the implementation details (such as the design of the tradable permits) depends, mainly, on the type of pollutant to be regulated. Thus, we can take into consideration three classes of pollutants. The definition of the tradable permits profitability and the design of the trading system compatible with the allocation vary with these classes of pollutants. The characteristic which differentiates a class from the others is the relation between the individual sources of pollution and the pollution target.

The program of polluting permits trading has two forms:

- trading of credit;
- trading the permits.

The trading of credit presumes the certification of transactions in order to quantify the reduction of emissions. However, if the trading of credit is associated to voluntary or negotiated agreements, these mechanisms can enter in force.

The underlying principles of the EU Emissions Trading System (EU ETS) are:

- The system is one of „ceiling and trading” of emissions;
- The system presumes the compulsory participation of the enterprises from the pertinent sectors;
- The system has a solid framework of conformity;
- The system is applied within the EU, but it allows capitalising on the opportunities to reduce the emissions in other countries too.

The practical application of the system takes place along several stages also called “trading periods”.

Stage 1 (1 January 2005 - 31 December 2007) was the pilot stage which presumed the „applied learning” and which prepared stage 2.

The representative activities of this stage were:

- Setting the price for the carbon emissions;
- Free trading of the emission permits across the EU;
- Infrastructure necessary to monitor, report and verify the real emissions of the visited enterprises;
- Establishment of a database with the annual emissions.

Stage 2 (1 January 2008 - 31 December 2012) coincides with the period of engagement by the Kyoto Protocol. The most important result so far in this stage is the reduction of the allowed emissions by 6.5 % compared to 2005.

Stage 3, the future (1 January 2013 - 31 December 2020). The propositions for this stage are:

- Encourage the long-term investments in the reduction of emissions;
- Expansion and consolidation of EU ETS system.

The Kyoto Protocol regarding the UN Framework Convention regarding the climate changes allows working through three flexible mechanisms (the Kyoto mechanisms): trading of emissions, joint implementation, “clean” development.

The EU proposed an Emissions Trading System (EU ETS) which relies on the acknowledgement of the fact that the assignment of a price for the carbon emissions is the best way to reduce significantly the global emissions of greenhouse gases. The “exchange currency” of this system is the quota of emissions. Essentially, this quota allows the emission of one ton CO₂. Thus, the enterprises maintaining their emissions below the allocated level may sell the permits which they didn't use according to the demand and offer on the market at the moment of sale.

A successful emissions trading system must meet some criteria based on:

- Environmental justification: the trading system must be accepted by all participating parties so that sustainable environmental goals can be achieved;

- Economic justification: the trading system must be flexible and profitable compared to other modalities of accomplishing the environmental goals;
- Credibility: the trading system must be credible, because only these systems can have success; hence, the administrative procedures must be adequate so as to ensure the conformity with the climacteric change goals;
- Simplicity: this is an essential aspect, and the deviation from this criterion may appear only if proved as absolutely necessary;
- Equity: this presumes the perfect knowledge of the system because in the first stage it is not possible to obtain benefits for everybody;
- Transparency: the system must be transparent, so as to inspire trust; an imperfect, though transparent system, ends being preferred to any other system with not transparency.

Uniform assimilation of the mixed pollutants

In the first form and in the simplest way, the class of pollutants which can be controlled conventionally is called the class of the "uniformly mixed pollutants". In the case of the pollutants that can be assimilated, the environmental capacity to absorb them is rather permissive about their rate of emission, so that the pollution level of each year is independent of the level of the previous years. These pollutants that are assimilated don't build up in time.

In the case of the uniformed assimilation of the mixed pollutants, their average concentration depends on the total level of emissions, not on the distribution of these emissions from different sources. For this class of pollutants, all the possible distributions of the possible distributions of their control responsibility within a flexible environment, with the same total level of emissions, will produce roughly about the same effect of the pollution target. The greenhouse gases are an example of pollutants which fit this situation.

Some projections,¹ of the emissions from different sources of pollution are:

- The automobiles produce about 12% of the carbon dioxide emissions in the EU;

¹ *Bureau of Information of the European Parliament in Romania, www.europarl.ro*

- The EU reduced the greenhouse gas emissions by about 5% from 1990 to 2004;
- The emissions from road transportation increased by 26% over the same period;
- New harmonized rules will be set for the new automobiles limiting, as of 2012, the CO₂ emissions to 120gr/km (compared to the current level of 160 gr/km);
- The 10% decrease of the greenhouse gas emissions from the fuel producers by 2020.

The greenhouse gases are an example of type of pollution which fits extremely well to describe this study and their contribution to the current climacteric changes and their contribution is no intention of sensitization to the effects of their discharge into the atmosphere.

Each of these features (assimilation and uniform mixture) limit the complexity supposed by the cost efficiency of the tradable permits system. The first feature allows the process of control in case of ignoring the difficult problem of pollutants build up, while the subsequent ones contribute to removing the specific worries about the location of the sources in designing the control policies – which is a significant advantage.

Symbolically, the link between the source of emission and the pollution target for the uniformization of the pollutants than can be assimilated can be written as:

$$A = a + b \sum_{j=1}^J (\bar{e}_j - r_j)$$

where:

A – is the steady-state of pollution in year a ;

\bar{e}_j – is the steady-state of the emission rate of source j which can be sampled if the source fails to the control of any kind of pollution for all the situations (the latter with reference to the uncontrolled emission rates);

r_j - is the rate of growth of the reduction of the emissions produced by source j ;

J – is the total number of sources;

a and b – are parameters.

Normally, parameter a is used to design the pollution fund (from a natural source or from sources which for some reason are not regulated); parameter b is simply a constant of proportionality.

Within this context, cost efficiency is defined as that allocation of the level of emissions between which source J is the one which sets the pollution target (designed, \bar{A}) at the minimal cost. Making $C_j(r_j)$ a continuous functioning cost is a desiderate, because it represents the minimal cost for any achieved level of emission reduction (r_j). Generally, making r_j to increase the marginal cost of pollution may also be a supposition/hypothesis of growth.

Mathematically, the allocation of cost efficiency is the solution to the following problem of minimization:

$$\min_{r_j} \sum_{j=1}^J C_j(r_j)$$

which is the object of the following relations

$$a + b \sum_{j=1}^J (\bar{e}_j - r_j) \leq \bar{A}$$

and $r_j \geq 0$, $j=1, \dots, J$

The necessary and sufficient conditions (the Kuhn-Tucker conditions) for the allocation of the control responsibility between sources (where J is a dimensional vector) so as to make them cost efficient will be treated in another paper.

Internalization of the externalities at the global level

Using cybernetic models and showing the component subsystems, the connections between them and the regulation loops which appear, one can make ARKET, the analysis of ecosystems in their interdependence with the economic systems.

Thus, we can no longer speak today of a sustainable and harmonious development, without the intervention of the state, of the public authority as regulating system in the relationship between economy and the environment.

The literature has such models, one of them being developed by R. Mendelsohn in 1980 and published in the *Journal of Environmental Economics and Management*, nr. 7/1980.

By this model, Mendelsohn attempts to make a specific study of the impact on health and environment of the different air pollutants as well as the cost of decreasing them.

The model can be used to estimate the environmental costs of different pollutants and it can be adapted from the energy industry – for which it was designed – to any firm producing externalities.

Once these costs are calculated, they need to be separated by the polluters; in other words, the cost of externalities must be internalised.

We intend to highlight the connections between the producers and the environment using a cybernetic model. This cybernetic model will be structures in two levels, the microeconomic level of the producer, and the regional, aggregate level.

The model that we will [present subsequently attempts to model the second stage, the distribution of “costs” for the “culprits” so as to maximise the social welfare.

This term of “social welfare” derives from Pareto’s definition of the optimum for an economy, which is the situation in which all the economic agents are satisfied about the way the others around them act.

In other words, a government of the “social welfare” must aim maximizing the satisfaction of all involved agents, therefore both of the firms and consumers, under the conditions of economic limitations – especially – but also political limitations sometimes, which must be observed.

In this function of “social utility” we may mention distinctly the environmental quality and human health due to their particular importance in the social life.

Together with the trend of source exhaustion and with the adverse effects of the human activity – pollution particularly – the environment in which we are living turned “ill” and even if this is not currently so much visible as environmental deterioration, or on the short-term, in the long run it may cause huge losses both for the future economic activity and for the health of the future generations.

In other words, the need to restore the environment and to protect it is immediate, to the present interest and to the interest of the future generations, for the future of Earth as planet.

Within this context, it seems more rational to implement a policy of maximizing the social welfare, which means maximising the satisfaction of all the economic agents (firms or consumers) while meeting the restrictions imposed by the environmental protection.

References

1. Dimitriu M., Oprișănescu G. et al. (2001), *Financial structures and instruments used at the microeconomic level to promote environmental protection and the ecological development of the economy* (in Romanian), research project, CCFM „Victor Slăvescu”, Bucharest
2. Lafferty, W.M. and E. Hovden (2001), *Environmental Policy Integration: Towards an Analytical Framework*, Environmental Politics 12/ 2001 p. 1-22
3. Nagy B. and Elek P. (1995), *Price and Power – A Twentieth Reinterpretation of Interconnected Phenomena*, Akademiai Kiado, Budapest
4. Negrei C. C. (2000), *Instruments and methods in environmental management* (in Romanian), Economic Press, Bucharest
5. Negrei C. C. (2000), *Enforcement in Romania of the “polluter pays” principle* (in Romanian), Ars Docenti, Bucharest
6. North D. (1990), *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*, Cambridge: Cambridge University Press
7. Oprișănescu G., Manolescu Gh. Et al. (2002), *Financial implication of the environmental deterioration. Zonal studies* (in Romanian), research project, CCFM „Victor Slăvescu”, Bucharest
8. Qizilbash M. (2001), *Sustainable Development: Concepts and Rankings*, The Journal of Development Studies 37/2001 p. 134-161
9. Platon V. (1997), *Environmental protection and sustainable development* (in Romanian), Didactic and Pedagogical Press, Bucharest.
10. Vădineanu A., Negrei C. C, Lisievici P. (coordinators) (2000), *Sustainable development – mechanisms and instruments*, University Press, Bucharest.

ENVIRONMENTAL PROTECTION BETWEEN SPECIALIZATION AND MULTIDISCIPLINARY APPROACHES

Florin Răzvan BĂLĂȘESCUⁱ
Cătălin DRĂGOIⁱⁱ
Dorina Amalia BARACⁱⁱⁱ

Rezumat

În cursul istoriei, cercetarea științifică în general, precum și studiile economice privind dezvoltarea durabilă și protecția mediului, în special, au fost, sunt și vor fi influențate de gândirea și de acțiunea omului, individ rațional economic și social, sugerat prin sintagma *homo oeconomicus - zoon politikon*.

Pe scurt vorbind, cele două ipostaze ale omului individ dezvăluie mișcarea continuă dintre specializare și multidisciplinare, dintre individualismul pieței și holismul instituțional științific, între ipoteză și experiment, între optimalitatea externalităților pieței și viabilitatea economică a sistemelor sociale și naturale considerate complexe.

Având în vedere contextul dezvoltării economice durabile precum și dezvoltarea integrat-regenerativă, este de considerat impactul

ⁱ *Scientific Researcher III, Centre for Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu", Romanian Academy.*

ⁱⁱ *Scientific Researcher, Centre for Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu", Romanian Academy.*

ⁱⁱⁱ *Research Assistant, Centre for Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu", Romanian Academy.*

conceptului rețelei clusterelor inteligente inspirat atât din economia neoclasică, cât și din economia instituțională ecologică – rațiunea umană și inteligența naturii.

În acest cadru se pune problema : protecția mediului este doar o simplă analiză a alocării optime a resurselor economice din perspectiva specializării și multidisciplinarității?

Abstract

In the course of history, both scientific research, as well as economic studies on sustainable development and environmental protection, in particular, have been, are and will be influenced by thought and action of rational-social animal human, suggested by the concepts of *homo oeconomicus* and *zoon politikon*.

Briefly speaking, the two hypostases of human individual-specialization reveals the continuously never-ending movement between specialization and multidisciplinary, modal logic versus entropic-psychological principles, hypothesis versus experiment, optimality versus sustainability of economic, social and natural systems.

Taking into account the principles of abstraction, generalization and anticipation, process of thinking-based on an ordered system of operations for collecting, processing, interpretation and use of the information, in an algorithmic or heuristic way-could manifest as an intelligent cognitive ability in the development of a project by illustrating the human capacity to choose the optimal alternative from the set of initially possible, given the risks and opportunities.

Keywords: environmental protection, clusters, specialization, multidisciplinary

JEL Code: B41, C38, O32, Q5

As mentioned in the literature, environmental project management is defined as the subjective, comparative and parametric and efficiency orientated process of analysis, modelling and implementation of specific temporary resources teleological-oriented to achieve a desired result.

In this framework is taking into account both the transition process from classical sustainable economic development to regenerative

economic development – from the so called triple bottom line to the triple top line paradigms –, as well as the concept of network (a matrix of structured interconnected elements), and its possible natural, economic and financial flows, interdependencies or connections within and between the natural entities and socio economic agents.

Thus, it is to consider the impact of intelligent network concept on project management approach by considering both “intelligence of market” and “intelligence of nature”, the neoclassic informational techno-pecuniary externalities as well as the institutional resilient capacity of complex adaptive systems, in the sense of material, formal, final, efficient causes or system thinking paradigms.

Intelligent network could be defined as a geographic, functional, production and institutional space of interconnected clusters that reveal concrete contrasting features: specialisation and multidisciplinary, optimisation and sustainability, market and institutions, human rationality and adaptive intelligence of nature.

Firstly, the market intelligent clusters are specialized to generate and disseminate information through the networked market supply-chains of producers and consumers utilities, in the production, social and geographic space illustrated by pecuniary and technologic informational externalities.

Just as it is known, by considering the distinction between private values and social values externalities illustrate costs or benefits induced by economic operators on tertiary natural and legal persons generating economic and social effects, positive or negative that influences production and consumption decisions of consumers and producers-taking into account the relations between the elements of its mechanism (marginal private cost, external marginal cost, social marginal cost, marginal private benefit) and the consequences of positive and negative externalities as a difference between social values and private values to compensate third parties and to determine through fiscal and regulation tools the optimal level of pollution.

At the same time, the economic literature mention the so-called Marshallian information network externalities, as illustrated in the literature under the binomial concept pecuniary externalities-technological externalities. In general, they illustrate direct and indirect interactions between economic agents, in the presence or absence of price mechanism, considering the structure of relative prices of

resource inputs-the fact that environment can be polluted not only through economic and environmental interactions but also through the benefits and costs access and use of environmental information technology.

In particular, network externalities illustrate three possibilities of manifestation circumscribed to the specific space of microeconomic interactions between the agents involved (technical-economic, socio institutional, geographical region).

Within the productive context of technical, economic and environmental efficiency, network externalities reveals the impact of the presence or absence of price mechanism, by considering the distinction between spontaneous capacity to absorb the benefits of information-technology on the one hand, and the additional costs of setting up the network of structure relative prices necessary to required knowledge of inputs, on the other, the realization that companies buy inputs (and selling products), at cost (prices), which are smaller (larger) than the equilibrium levels due to specific factors relative structure production. In other words, the focus is on the costs faced by firms to access and exploit the informational externalities.

From the social and institutional point of view, information externalities are analysed in the context of considering the features of public goods (non-rivalry, non-exclusion, non divisibility), in order to implement specific strategies for absorption of scientific knowledge, taking into account the continuous development process of public good market as is initiated by classical Arrow-Debreu and Samuelson models.

In the geographical regional space, network externalities raise the question of the distinction between the physical proximity of geographic-information technology spillover effect and functional specialization characteristics of clustered regional areas in the context of regional development: regional development could mean exchanges of information and knowledge between different areas not because they neighbored but because are interested in a real best practice interconnection.

In this context, it is illustrated the transition from spontaneous and technological externalities caused by regional endogenous growth and geographical proximity models-the Arrow-Marshall-Romer externalities (industrial concentration in a single branch), Jacobs externalities (diversity of firms and industries in a given region)

and Porter externalities (competition in the local and regional space) - to the pecuniary externalities spillover caused by the information costs induced by innovators and imitators agents, leading to specific interactions between regional operators, interested in the impact of external costs of using information (searching, structuring, understanding, absorbing, purchasing and acquisition of information by third companies).

Characteristics of the context in which firms operate are important for informational externalities in the reshaping of technological change by reconsidering the role of informational inputs costs of technological change, the effects of structure of relative prices network of other intermediate inputs and the complementarily impact of endogenous and exogenous factors specific to technical – productive, social – institutional or geographical region environment.

Secondly, the intelligent clusters illustrate another side of manifestation in terms of environmental analysis in the context multidisciplinary, institutional economics framework.

On one hand, it is noted that in terms of economic research, the two facets of the human person have illustrated over time different approaches illustrated by the binomial of market self - interested individualism or the holism of social - values, and in practice being mentioned specifically different approaches to risk management of environmental protection such as:

- the macro-social point of view (centred on implementation costs of Kyoto mechanism and directives);
- the micro-environmental accounting flow risk analysis(focused on specific matrix of relative prices network)
- and the last, but not the least, the meso integrative networked impact approach of risks and vulnerabilities on sustainable communities (considering both the business and sociologic sides - EASD projects versus the Natural Step, Melbourne Principles or the New Urbanism approaches arising from unpredictable, innovative and resilient economic, social and natural complex systems).

On the other hand, taking into account the natural entropic socio ecologic metabolism and the creative, unpredictable and resilient features of adaptive complex systems that lead to a thinking system based on the interaction between adaptive innovating management and transition management in the field of technical- economic and socio ecologic areas.

The intelligence of nature is working here as a source of inspiration, its thermodynamic entropic metabolism and the nonlinear, unpredictable and the resilient learning capacity of complex adaptive systems as is revealed by researchers among others like Nicholas Georgescu-Roegen, Jesus Ramos-Martin, C.S. Holling and B. Walker for the analysis of entropic metabolism of economic process but also for revealing the resilient dominant feature of socio ecological networked panarchies.

Briefly speaking, in this respect, the intelligent networked clusters are based on a round table debates between economists, engineers, psychologists, sociologists, political and communitarian interested groups that are in the process of individual and social learning concerning the improving the economic efficiency and sustainable communities actions taking into account the metabolic exchanges of matter, energy and information between the natural and the artificial socio economic environment.

In this context the intelligent project management acts as adaptive productive learning through spin offs and spin outs in the researches and business areas or as social learning resilient sustainable communities in the regional geographic space.

The project management illustrated in the form of intelligent specialized or multidisciplinary clusters reveal different risks and opportunities for financing environmental projects, taking into account both the climate changing risks, as well as the importance of a Mentor given with intellectual financial and experience skills, interested not only for "money investing" but more important to create a "mental abilities investment"- to reason, plan, think abstractly, opened minded to individual and social learning- in the way to minimize mistakes and maximize knowledge efficiency.

However, remains a problem.

As already stated by Fritjof Capra in his article "Is there a purpose in nature?" we may say that the natural, economic and social world laws reflects order, causation and scope, a mirror of quantic cosmogony universe laws that leads to wonder what's happened to us?

In appearance, the intelligent project management it is a matter of mechanics or routine in the sense of something useful for profit or to reflect the interaction between economics, society and nature in the process of adaptation to climate changes.

The human intelligence applied to environmental issues could be

synthetically presented as interaction between *homo oeconomicus* and *zoon politikon*.

In the future the risks of climate changing will generate new challenges that could lead to new approaches of environmental protection management, taking into account not only the simple aspects of economic rationality and economic sociology,

This means to consider another type of analysis including quantitative and qualitative aspects to illustrate the relationship between the two worlds of researcher's spirit: on one hand is about the real world of experiment in the inductive, objective probabilistic research and on the other the essentially inner intuitive subjective spiritual world, of strategic process of thinking, meditation, conceiving in a deductive syllogistic matrix manner.

And, yet, however, the socio-economic management is asymptotically-imperfect, never ending and always surprising every time.

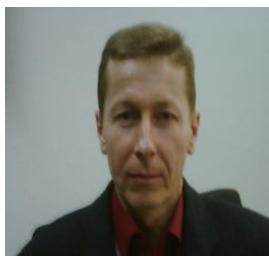
Therefore, given the fact that random experimental science should not be confirmed by facts but must give an account of facts, that objective reality of network matrix **economy-society-environment** is an apparent transient and is not outside the human being but is a meta scientific resonance condition of reason, sensibility and spiritual awareness as well as the "optimistic-realistic" issues caused by butterfly effect - a small step now made for environmental protection and sustainability can generate much later, unpredictable, amazing progress - there is likely to maximize the potential of these visible and invisible worlds of researchers, to reflect more deeply on relationship between information, data and knowledge.

References

1. Antonelli C. (2008), *Pecuniary Externalities: The Convergence of Directed Technological Change and the Emergence of Innovation Systems*, Università di Torino.
2. Bălăşescu R. (2010), *Management of the Network Regenerative Design of Financing the Environmental Protection*, Studii Financiare (Financial Studies), Vol. 14, Issue 2, pp.171-191.
3. Capello R. (2009), *Spatial Spillovers and Regional Growth*:

A Cognitive Approach.

4. Ivancevic V.G.; Ivancevic T.T. (2007), *Computational Mind: A Complex Dynamics Perspective*, Studies in Computational Intelligence, Volume 60, Springer Verlag Berlin Heidelberg, pp.1-89.
5. Noica C. (1993), *De Caelo*, Ed. Humanitas, Bucharest.
6. Olsson P.; Gunderson L.H.; Carpenter S.R.; Ryan P.; Lebel L.; Folke C.; Holling C.S. (2006), *Shooting the rapids-navigating transitions to adaptive governance of social-ecological systems*, Ecology & Society 11.
7. Piciu G.C.; Manolescu Ghe.; Balasescu F.R.; Dragoi C.; Predescu I.; Dobre I.; Trica C.; Clipa R.I.; Paicu C.E. (2011), *Economics and Environment - A Strategic, Integrative and Convergent Approach of Financial Flows for an Industrial Regenerative Economics*, Studii Financiare (Financial Studies), Vol. 15, Issue 1, pp. 210-241.
8. Smith A.; Stirling A. (2008), *Social-ecological resilience and sociotechnical transitions: critical issues for sustainability governance*, STEPS Working Paper No.8, Brighton: STEPS Centre.

ASPECTS OF THE MACROECONOMIC POLICIES MANAGEMENT WITHIN THE CURRENT INTERNATIONAL CONTEXT – CASE OF THE MONETARY POLICY

Silviu-Marius ȘEITAN, PhD

Rezumat

Prezentul studiu ia în calcul posibilitatea unei crize economice prelungite, această prelungire a fenomenului de criză fiind cauzată de efectele pe termen mediu și lung pe care criza economică le-ar putea avea la nivelul economiei românești, în mod special și internaționale, în general. În acest context, la nivelul României, pe fundalul crizei economice și al ineficienței programelor naționale decurgând din strategiile asociate politicilor macroeconomice, se consideră probabilă reducerea investițiilor directe. Pornind de la aceste aspecte, studiul își propune determinarea principalelor aspecte administrative – caracteristici sistemice și principii de funcționare – ale politicii monetare.

Abstract

This paper analyse rise from the hypothesis of a long term international economic crises, the named crisis dimension being a result of the medium and long term effects of the first stage of the economic crisis either on the Romanian economy of on the international one. In such situation, talking about Romania, as a result of the economic crisis as well as the low level efficiency of the national economic programs associated to the macroeconomic policy strategies, a diminishing of the direct investments level it is quite possible. Towards the elaboration of a complex proposal meant to the solving of this important Romanian economic problem, this paper will focus on the determining of the main administrative aspects –

ⁱ *Scientific researcher III, Centre for Financial and Monetary Research “Victor Slăvescu”, Romanian Academy.*

systemic characteristics and functioning principles – of the national monetary policy.

Keywords: crisis, macroeconomic risks, opportunities, monetary

JEL classification: E 61

Current aspects at the international level

The phenomenon of international economic crisis developed because of the strong lagging of the macroeconomic administrative (legislative, institutional and methodological) capacity behind the microeconomic development capacity of the real economy. This major misbalance produced serious functional disturbances both at the macroeconomic and at the microeconomic level (various variants of the misbalance between needs and resources); these misbalances threaten, in turn, the further operation of those systems, menacing the sustainability of the macroeconomic and microeconomic systems, with dramatic consequences on the costs and period of return to the state of balance.

In such a situation, incomparably more serious than any similar historic events (both due to the range of the crisis and to the depth of the impact and temporal perpetuation of its effects), the functioning of the administrative system of the macroeconomic policies becomes the key-element of managing the economic crisis.

In terms of conceptual orientation of the system of macroeconomic policies, in the acceptation of this study, given the state of development reached by the real economy, the current economic crisis might be overpassed by supporting the real economy in its role of main drive of the economic growth; this support should be provided through the system of macroeconomic policies, which should assume the coordination of the economic and social evolution towards the sustainable accomplishment of a set of strategic goals.

Possible evolutions of the macroeconomic trend within the international context

The main problem regarding the aspects evolving worldwide at the macroeconomic level is just the evolution of the crisis, more specifically, the phenomenology of the current crisis, speaking of the

identification, forecasting and prevention of the evolving aspects of the economic crisis.

In the acceptance of this study, the starting point to determine any anti-crisis strategy is to identify the following aspects:

- The ways in which the economic crisis evolves;
- The transmission channels of the economic crisis;
- The potential risks.

This study supports the concept according to which the drive of the economic growth is the real economy; the administrative subsystems of the macroeconomic policies must be organised as an administrative system whose efficient operation provides the legislative, institutional and methodological support for the coordination of the sustainable evolution of the real economy towards the accomplishment of the strategic goals.

From the stand point of the evolution of any phenomenon of economic crisis, the system of the real economy also is the main supplier of transmission channels for this phenomenon. The formation of the transmission channels is linked to the international polarization of the large economic activities, investments and trade, by geographical areas or fields of activity. This polarization is determined by the capacity of the local administrative systems pertaining to the macroeconomic policies to ensure the sustainability at the local macroeconomic level. The phenomenon of international economic crisis is accelerated by the competition between the local administrative systems of the macroeconomic policies to draw placements and the competition of the holders of economic assets to marketing the placements.

Given these aspects, the main characteristic of the strategic approach of the administrative system of the macroeconomic policies appears to be the identification and implementation of the optimal strategy to draw sustainable placements.

Approaches in monetary policy administration

The main risks challenging the macroeconomic system, in terms of monetary policy administration, given the effects of the economic crisis are:

- Destabilization of the monetary market:
 - o *drastic, sudden* – by reducing the circulating monetary mass (due to the possibility to transfer large amounts

of money through the foreign banks operating in Romania, due to the withdrawal of direct and indirect foreign investments, which are redirected towards other geographical locations, etc.);

- *drastic, gradually* – by misbalancing the macroeconomic system when the correlation between the monetary mass in circulation, the economic production and the prices fails (Fischer's equation of the macroeconomic balance);
- Destabilization of the foreign payments balance, by:
 - Misbalance between the volume of exports and that of the imports;
 - Disturbance of the regional commercial flows;
 - Disturbance of the transaction price system;
- Blocking the flow of funds through the state budget, due to the drastic reduction of the revenue to the budget and to the inefficient implementation of sustainable macroeconomic programs.

When the monetary market destabilises *drastically*, the main risk of monetary policy administration is the insufficient volume of monetary reserves compared to the volume required to balance the monetary market.

When the foreign payments balance destabilises, the main risk of monetary policy administration is the unacceptability of the size required by the operations of balancing the foreign payments (the misbalance in a direction, of the current account, is controlled by a reversed misbalance of the financial and capital account, less the "reserve assets"; the possible rest of this operation of counterbalancing influences the reserve assets of the central monetary authority, given the need to use the monetary reserve in operations balancing the monetary market – operations which have priority, because of their higher importance, in front of balancing the foreign payments.

Consequently, the required approaches in monetary policy administration must include the following strategic goals:

- Consolidation of the monetary reserve according to the principle of sustainability, if any scenario comes true;

- Consolidation of the legislative framework and of the monitoring system, in order to ensure the stability of the monetary market;
- Provide access to instruments and measures of monetary policy, which allow an efficient fine tuning of the macroeconomic balance.

Characteristic elements of the administrative behaviour at the level of the public monetary policies within the current context

The characteristic elements actually are an assembly of characteristics, related to utility, of the administrative system of the public monetary policy. They materialise in an assembly of managerial instruments which act on some coordinating and adjusting subsystems acting directly on the administrative system of the public monetary policies.

The main functions of the coordinating and adjusting activities corresponding to these administrative subsystems are:

- Optimization of the public monetary policies intervention in the real economy;
- Provide a reaction time of the administrative system of the public monetary policies to the requirements of the real economy, which must be as close as possible to the real time of intervention, and decrease as much as possible the gap between the required moment of intervention required by the real economy and the possible moment of intervention given by the working capacity of the administrative system of the public monetary policies.

The current international economic context, characterised by the imminence of major economic risks, presumes, in the acceptance of this study, the following characteristic elements of the administrative behaviour of the public monetary policies within the current context:

- *realist*: the monetary policy decisions must rely on information, analyses and realistic forecasts;
- *efficient*: it is more than necessary, within such circumstances with major international macroeconomic risks, to decrease as much as possible the production of the operational risk at the level of the administrative system of the public monetary policies;

- *predictive*: the monetary policy decisions must include predictions, particularly on the medium and long-term, if possible;
- *analytic*: given the low predictability of the economic environment due to the current circumstances, the management of the public policies must rely on test-analyses of the variants and scenarios identified as possible;
- *efficacious*: in close connection with the previous element, the efficacy means the administrative capacity to use alternative, optimal variants of scenarios; the optimality is connected directly to market requirements, whose modification must be associated to the corresponding modification, in real time, of the orientation of the monetary policy decisions;
- *preventive*: under the conditions in which the macroeconomic sustainability – as strategic goal of the whole system of macroeconomic policies – is threatened by one or several international major economic risks, the preventive character of the administrative system of the public monetary policies presumes to ensure the permanent capacity of use a concrete set of prevention instruments which must avoid or diminish the effects of the economic risks.

**Possible scenarios for monetary policy administration
Inputs specific to the current national situation**

The design of possible scenarios for monetary policy administration takes into consideration the following inputs for the macroeconomic situation:

- perspective of the economic decline due to the elements of risk mentioned above;
- the lack of organisation of the macroeconomic policies administration as an integrated system adopting a common macroeconomic strategy directed towards a common strategic goal;
- the lack of a conceptual approach allowing to set and assume sustainable positions of driving factor and of factor stimulating and coordinating the economic growth;
- setting the priorities of the economic interests according to the goals for European integration; some rigid solutions for the macroeconomic policies have been adopted, and we refer mainly to the direct inflation targeting.

Reasons and arguments in favour of adopting directing elements of the monetary policy administration

Given the current situation in Romania, the international circumstances and the perspectives of economic evolution we propose the main directions for setting the main characteristics of the administrative behaviour of the monetary policy:

1. Relation with the other macroeconomic policies:

- Occasional collaboration, imposed by the compulsory participation in joint national programs;
- Permanent collaboration to determine common elements of a macroeconomic program;
- Collaboration within an integrated system of the macroeconomic policies functioning on the principles of strategy coordination and correlation of the specific measures required for the accomplishment of joint strategic objectives;

2. Relation with the environment of the real economy

- The administrative system of the monetary policy must assume the role of driving force of the macroeconomic development;
- The administrative system of the monetary policy must assume the role of coordinating force for the macroeconomic development;

3. Inclination towards setting the priorities of the economic interests:

- Implementation with priority of the programs demanded by the regional economic convergence;
- Implementation with priority of the programs demanded by the promotion of the national interests.

Possible scenarios in monetary policy administration

In order to enumerate the possible scenarios for the monetary policy administration we will start the analysis from the conditions which these scenarios must meet:

- Capacity for risk management;
- Capacity to use the existing opportunities;
- Capacity to create new opportunities;
- Capacity to shape a viable strategy.

Starting from these considerations, we may discuss the following groups and categories of scenarios:

Scenarios whose implementation presumes the promotion of the interests associated to regional convergence

These scenarios are characterised particularly by the monitoring of the entire macroeconomic evolution towards meeting the convergence criteria.

Scenarios included in the strategy of an administrative system of the macroeconomic policies which assumes the role of driving force of the economic development

Scenarios in which the collaboration between the macroeconomic policies is occasional, being required by the compulsory involvement in joint national programs

A.

Scenario in which the real economy environment is forced, through macroeconomic policies, to an evolution characterised by a very narrow trend in terms of development opportunities at the microeconomic level – opportunities created circumstantially, and identified at the level of the microeconomic management.

B.

Scenario in which the real economy environment is stimulated through macroeconomic policies, to an evolution characterised by a broader trend in terms of development opportunities at the microeconomic level – opportunities created circumstantially, and identified both at the level of macroeconomic policies management, and at the level of the microeconomic management.

Scenarios in which the collaboration between the macroeconomic policies is permanent, for the determination of common elements for a macroeconomic program

A.

Scenario in which the real economy environment is forced, through macroeconomic policies, to an evolution characterised by a very narrow trend in terms of development opportunities at the microeconomic level – opportunities created circumstantially, and identified both at the level of macroeconomic policies management, and at the level of the microeconomic management.

B.

Scenario in which the real economy environment is stimulated through macroeconomic policies, to an evolution characterised by a

medium-broader trend in terms of development opportunities at the microeconomic level – opportunities created circumstantially, and identified both at the level of macroeconomic policies management, and at the level of the microeconomic management.

Scenarios in which the collaboration between the macroeconomic policies is permanent and associated to the operation of the policies, within an integrated system of the macroeconomic policies which functions on the principle of strategy coordination and correlation of the specific measures for the accomplishment of common strategic goals

A.

Scenario in which the real economy environment is forced, through macroeconomic policies, to an evolution characterised by a narrow trend in terms of development opportunities at the microeconomic level – opportunities created circumstantially, and identified both at the level of macroeconomic policies management, and at the level of the microeconomic management.

B.

Scenario in which the real economy environment is stimulated through macroeconomic policies, to an evolution characterised by a medium-broader trend in terms of development opportunities at the microeconomic level – opportunities created circumstantially, and identified both at the level of macroeconomic policies management, and at the level of the microeconomic management.

Scenarios included in the strategy of an administrative system of the macroeconomic policies which assumes the coordinating role of economic development

Scenarios in which the collaboration between the macroeconomic policies is occasional, being required by the compulsory involvement in joint national programs

A.

Scenario in which the real economy environment is forced, through macroeconomic policies, to an evolution characterised by a very narrow trend in terms of development opportunities at the microeconomic level – opportunities created circumstantially, and identified at the level of the microeconomic management.

B.

Scenario in which the real economy environment is stimulated through macroeconomic policies, to an evolution characterised by a broader trend in terms of development opportunities at the microeconomic level – opportunities created circumstantially, and identified at the level of macroeconomic policies management.

Scenarios in which the collaboration between the macroeconomic policies is permanent, for the determination of common elements for a macroeconomic program

A.

Scenario in which the real economy environment is forced, through macroeconomic policies, to an evolution characterised by a medium trend in terms of development opportunities at the microeconomic level – opportunities created circumstantially, and identified at the level of macroeconomic policies management.

B.

Scenario in which the real economy environment is stimulated, through macroeconomic policies, to an evolution characterised by a broad trend in terms of development opportunities at the microeconomic level – opportunities created circumstantially, and identified at the level of macroeconomic policies management

Scenarios in which the collaboration between the macroeconomic policies is permanent and associated to the operation of the policies, within an integrated system of the macroeconomic policies which functions on the principle of strategy coordination and correlation of the specific measures for the accomplishment of common strategic goals

A.

Scenario in which the real economy environment is forced, through macroeconomic policies, to an evolution characterised by an optimal trend in terms of development opportunities at the microeconomic level – opportunities created circumstantially, and identified at the level of macroeconomic policies management.

B.

Scenario in which the real economy environment is stimulated, through macroeconomic policies, to an evolution characterised by a very broad trend in terms of development opportunities at the

microeconomic level – opportunities created circumstantially, and identified both at the level of macroeconomic policies management, and at the level of the microeconomic management.

Scenarios whose implementation presumes the promotion of national interests

These scenarios are characterised particularly by the implementation of sustainable programs aiming to protect the national economic values and the related ones.

Scenarios included in the strategy of an administrative system of the macroeconomic policies which assumes the role of driving force of the economic development

Scenarios in which the collaboration between the macroeconomic policies is occasional, being required by the compulsory involvement in joint national programs

A.

Scenario in which the real economy environment is stimulated, through macroeconomic policies, to an evolution characterised by a medium-broad trend in terms of development opportunities at the microeconomic level – opportunities created by the macroeconomic policies management.

B.

Scenario in which the real economy environment is stimulated, through macroeconomic policies, to an evolution characterised by a broad trend in terms of development opportunities at the microeconomic level – opportunities created by macroeconomic policies management.

Scenarios in which the collaboration between the macroeconomic policies is permanent, for the determination of common elements for a macroeconomic program

A.

Scenario in which the real economy environment is stimulated, through macroeconomic policies, to an evolution characterised by a broad trend in terms of development opportunities at the microeconomic level – opportunities created circumstantially, and

identified both at the level of macroeconomic policies management, and at the level of the microeconomic management.

B.

Scenario in which the real economy environment is stimulated, through macroeconomic policies, to an evolution characterised by an optimal-broad trend in terms of development opportunities at the microeconomic level – opportunities created circumstantially, and identified both at the level of macroeconomic policies management, and at the level of the microeconomic management

Scenarios in which the collaboration between the macroeconomic policies is permanent and associated to the operation of the policies, within an integrated system of the macroeconomic policies which functions on the principle of strategy coordination and correlation of the specific measures for the accomplishment of common strategic goals

A.

Scenario in which the real economy environment is stimulated, through macroeconomic policies, to an evolution characterised by a limited trend in terms of development opportunities at the microeconomic level – opportunities created and developed at the level of macroeconomic policies management, in collaboration with the real economy environment.

B.

Scenario in which the real economy environment is stimulated, through macroeconomic policies, to an evolution characterised by a medium-broad trend in terms of development opportunities at the microeconomic level – opportunities created and developed at the level of macroeconomic policies management, in collaboration with the real economy environment.

Scenarios included in the strategy of an administrative system of the macroeconomic policies which assumes the coordinating role of economic development

Scenarios in which the collaboration between the macroeconomic policies is occasional, being required by the compulsory involvement in joint national programs

A.

Scenario in which the real economy environment is stimulated and coordinated through macroeconomic policies, to an evolution characterised by a medium-broad trend in terms of development opportunities at the microeconomic level – opportunities created circumstantially and then identified and developed at the level of macroeconomic policies management.

B.

Scenario in which the real economy environment is stimulated and coordinated through macroeconomic policies, to an evolution characterised by a broad trend in terms of development opportunities at the microeconomic level – opportunities created circumstantially and then identified and developed at the level of macroeconomic policies management.

Scenarios in which the collaboration between the macroeconomic policies is permanent, for the determination of common elements for a macroeconomic program

A.

Scenario in which the real economy environment is stimulated and coordinated through macroeconomic policies, to an evolution characterised by an optimal-broad trend in terms of development opportunities at the microeconomic level – opportunities created circumstantially and then identified and developed at the level of macroeconomic policies management

B.

Scenario in which the real economy environment is stimulated and coordinated through macroeconomic policies, to an evolution characterised by a very broad trend in terms of development opportunities at the microeconomic level – opportunities created circumstantially and then identified and developed at the level of macroeconomic policies management.

Scenarios in which the collaboration between the macroeconomic policies is permanent and associated to the operation of the policies, within an integrated system of the macroeconomic policies which functions on the principle of strategy coordination and correlation of the specific measures for the accomplishment of common strategic goals

A.

Scenario in which the real economy environment is stimulated and coordinated, through macroeconomic policies, to an evolution characterised by an optimal-broad trend in terms of development opportunities at the microeconomic level – opportunities created circumstantially and then identified and developed at the level of macroeconomic policies management, in collaboration with the microeconomic management.

B.

Scenario in which the real economy environment is stimulated and coordinated, through macroeconomic policies, to an evolution characterised by a very broad trend in terms of development opportunities at the microeconomic level – opportunities created circumstantially and then identified and developed at the level of macroeconomic policies management, in collaboration with the microeconomic management.

Analysis for the selection of the optimal scenario for monetary policy administration

Given the main risks challenging the macroeconomic system in terms of monetary policy administration, under the conditions of the phenomena associated to the economic crisis, at the regional level, we propose to introduce among the inputs, the possible modification of the calendar for integration and even of some criteria and strategic directions of the convergence process, with the aim to consolidate the macroeconomic state, as main source of sustainability, both at the national and at the regional level.

From this perspective we propose a first selection of the class of scenarios for monetary policy administration relying on the promotion of the national interests.

The second choice is dedicated to the selection of one of the following classes of scenarios for monetary policy administration:

- the administrative system of the macroeconomic policies which assumes the role of driving force of the economic development
- the administrative system of the macroeconomic policies which assumes the role of coordinating factor of the economic development

For a developed economy, the optimal solution is that the administrative system of the macroeconomic policies which assumes the role of coordinating factor of the economic development, because the market is already configured and displays real trends of development.

The relation between the main macroeconomic indicators is synthesized by Fisher's equation of the macroeconomic balance,

$$M \times V = P \times T$$

where:

M = monetary mass in circulation;

V = speed of money rotation in the economy;

P = level of prices in the economy;

T = level of production in the economy,

The relation is observed, within specific limits of the macroeconomic balance, by the operation of economy, the coordinator role assumed by the administrative system of the macroeconomic policies materializing in its intervention, via specific instruments whose action is directed towards objectives corresponding to the real situation, on these limits of the macroeconomic balance.

The approach in which the administrative system of the macroeconomic policies which assumes the role of driving force of the economic development is taken to be improper and inefficient because it increases the risks of communication between the administrative system of the macroeconomic policies and the system of the real economy, trying to force the development of the real economy to a specific direction.

The third choice regards the collaboration between the components of the administrative system of the macroeconomic policies, and we consider best to choose the formula of building a complex and integrated system for macroeconomic policies administration, from the following reason: The economic-mathematic model of economy functioning at the present moment, is highly complex, corresponding to the high level of complexity of the economic relations between the real market actors. This presumes necessarily the identification of sufficient correspondences between the economic relations and the terms of the equation showing the

macroeconomic balance, represented by the economic-mathematic formula of the model. This number of terms of the equation showing the macroeconomic balance is due to the necessity to intervene in the real economy with complex intervention of moderate depth, to the detriment of punctual, highly deep, interventions – this would ensure the minimal capacity required for risk management, illustrated for the option for the following scenario: *scenario in which the real economy environment is stimulated and coordinated through macroeconomic policies, to an evolution characterised by an optimal-broad trend in terms of development opportunities at the microeconomic level – opportunities created circumstantially and then identified and developed at the level of macroeconomic policies management, in collaboration with the microeconomic management.*

Analysis of the process for the selection of the optimal scenario

Starting from our above option on the optimal scenario, in the acceptance of the present study, we ask the following questions:

- It is possible to choose another scenario while targeting the general strategic objective?
- Which are the significant differences between the selected scenario and the possible variant?
- Which are the advantages of using the optimal scenario?
- Which are the disadvantages of using the optimal scenario?

Regarding the first problem, targeting the general strategic objective which the macroeconomic sustainability, this presumes, in the case of a developed and complex national economy, the intervention through measures of macroeconomic policies, on enough macroeconomic variables so as to manage the economic and social evolution. From this point of view, we express the option for two categories of scenarios:

- Scenarios in which the collaboration between the macroeconomic policies is permanent, for the determination of common elements for a macroeconomic program;

- Scenarios in which the collaboration between the macroeconomic policies is permanent and associated to the operation of the policies, within an integrated system of the macroeconomic policies which functions on the principle of strategy coordination and correlation of the specific measures for the accomplishment of common strategic goals.

Given the current state of the worldwide economic development which imposes for any national macroeconomic system, the option to maintain a rate of economic and social development comparable with the average rate of the economic areas with which it is in connection, we must also consider the enforcement of macroeconomic strategies, which presumes the option for the accomplishment of common strategic goals within the administrative behaviour of the macroeconomic policies; this means the option to select scenarios from the second category and, on the basis of the notes from the previous subchapter, we necessarily end by validating the selected scenario.

Regarding the second problem, the selected scenario has the following features:

- It allows the correlated action within a group of actions fitted to the specific macroeconomic policies, with the following variants:

- o On an accumulation of macroeconomic variables;
- o On one macroeconomic variable,

Such an approach displays both complexity and the capacity to manage the intervention and manage the risks, level of performance which the other categories of scenarios don't have the technical-organisational capacity to attain;

- It allows the reciprocal support among the components of the administrative system of the macroeconomic policies;

- It ensues an optimal capacity to manage the macroeconomic risks, both in terms of the required instruments, and in terms of the spatial-temporal possibilities of action: this is about the complexity of the available instrument and the possibility for real time action – which are better than for other scenarios;

- It allows a better economic-mathematical modelling of the economic evolution and a better predictability due to the feedback received by the administrative system of the macroeconomic policies following the actions towards the real economy, due to the proper organisation of the administrative system of the macroeconomic

policies – system which, in comparison with other scenarios, is much more complex and operates according to rules of a higher technical and methodological level;

- It joins, in complementary areas and in an integrated and uniform variant, the administrative capacities of the main macroeconomic policies towards the materialization and implementation of a macroeconomic strategy, in close cooperation with the environment of the real economy, which is difficult or impossible to accomplish with other scenarios which lack the following elements:

1. Integrated and uniform approach of the administration of the main macroeconomic policies, by developing an administrative system of the macroeconomic policies;

2. Conjugation of the efforts of the administrative system of the macroeconomic policies and of the real economy system towards the accomplishment of the same strategic objective;

- Due to the configuration of the administrative system of the macroeconomic policies in a complex formula and due to the permanent communication with the real economy environment, by implementing the programs of macroeconomic policy, the efficiency and efficacy of the actions undertaken by the administrative system of the macroeconomic policies is higher than the actions of other scenarios.

Regarding the third problem, the scenario proposed by this study confers the following advantages:

- The complexity of approach, proper to the administrative system of the macroeconomic policies confers:

o higher risk management capacity;

o higher level of predictability compared to other variants of scenario;

o increased possibilities of intervention to ensure the macroeconomic sustainability;

- The approach, from the perspective of the role of coordinator of the economic-social evolution assumed by the administrative system of the macroeconomic policies relies on a consolidated level of the legislative and methodological field, which is better than other variants of scenario, which contributes largely to the functional stability of the economic market;

- The higher level of efficiency and efficacy associated to the operation of the administrative system of the macroeconomic policies in the variant of the optimal scenario that was selected, is a formula of approaching the organisation and functioning of the management activity at the level of the macroeconomic policies, better other variants of scenario, by the higher level of utility during the present period of evolution of the world economy – period marked by an acceleration of the phenomena of instability.

Regarding the fourth problem, the main disadvantage associated to the organisation and functioning of an administrative system of the macroeconomic policies like the optimal scenario, is the necessity to ensure the political stability – as main prerequisite for the functional stability of the system; if there is a low level of political stability (both at the national, and at the international level, which affects the national level via the economic relations), the sustainable organisation and operation of such system is impossible.

The necessary directions refer to the identification of the requirement of actions ensuring the functionality of the administrative system of the macroeconomic policies, structured by the three levels of organisation of a functional system of the macroeconomic policies: preparation; organisation; operation.

a. The necessary directions during the stage of preparation correspond to the requirement to implement programs which necessarily precede the organisation and functioning of the administrative system of the macroeconomic policies in the variant selected on the basis of the optimal scenario. In this sense, the directions of action during the stage of preparation are the following:

- at the legislative level: consolidation of the legislative system in the following directions:
 - o elaboration of the legislation required by the organisation and operation of the administrative system of the macroeconomic policies;
 - o elaboration of the legislation required by the regulation and monitoring of the whole macroeconomic market;
 - o elaboration of the support-legislation required by the development and implementation of the working methodology of the administrative system of the macroeconomic policies;
- at the institutional level:

- institutional reorganisation of each;
- at the methodological level:
 - consolidation of the methodology for implementation at the level of each administrative unit of macroeconomic policy;
 - development of the working methodology for the operation of the administrative system of the macroeconomic policies.

b. The necessary directions of action during the stage of organisation correspond to the objective of creating an instructional basis which ensures the functioning of the administrative system of the macroeconomic policies in the following directions:

- organisation of the administrative system of the macroeconomic policies;
- integration of the administrative system of the macroeconomic policies within the functional framework at the macroeconomic level.

c. The necessary directions of action during the stage of operation correspond to the consolidation of the methodological aspect required by the operation of the administrative system of the macroeconomic policies in the following directions;

- consolidation of the methodological framework which ensures the operation of each administrative unit of macroeconomic policy;
- development of the methodological framework required for the operation of the administrative system of the macroeconomic policies.

Conclusions

In the current developmental stage of Romania and within the current international context, the optimal solution of macroeconomic administration is the *scenario in which the collaboration between the macroeconomic policies is permanent and associated to the operation of the policies, within an integrated system of the macroeconomic policies which functions on the principle of strategy coordination and correlation of the specific measures for the accomplishment of common strategic goals, the environment of the real economy is stimulated and coordinated through macroeconomic policies, to an evolution characterised by an optimal-broad trend in*

terms of development opportunities at the microeconomic level – opportunities created circumstantially and then identified and developed at the level of macroeconomic policies management, in collaboration with the microeconomic management.

The functionality of the administrative level of the macroeconomic policies according to the optimal scenario presumes the implementation of a set of programs originating in the required directions of action. Analysing the activities needed to be taken for the implementation of such programs, one will reach the conclusion that the term necessary for the implementation of these programs may range between one and two years, which raises certain problems, particularly because the economic crisis has a much faster speed.

In conclusion, we propose that parallel with the measures necessary for the organisation of the administrative system of macroeconomic policies, a program of transition from the current administrative system of the macroeconomic policies to the optimal variant must run, transition which in the acceptance of this study can be characterized by the selection of intermediary scenarios, compatible with the objective of implementing the optimal scenario. This variant would lead to some extra preparations for the implementation of the optimal scenario, and to the diminishing of several major macroeconomic risks.

At this moment, macroeconomic policies administration in Romania fits the following scenario and characteristics:

- It belongs to the category of scenarios whose implementation presumes the promotion of the interests associated to the regional convergence characterise by the monitoring of the entire macroeconomic evolution towards the accomplishment of some convergence criteria.

- It is included in the strategy of an administrative system of the macroeconomic policies which assumes the role of driving factor of the economic development.

- The collaboration between the macroeconomic policies is occasional, being imposed by the compulsory participation in common national programs;

- The real economy environment is forced, through macroeconomic policies, to an evolution characterised by a limited trend in terms of development opportunities at the microeconomic

level – opportunities created and developed at the level of macroeconomic policies management, in collaboration with the real economy environment

Given the necessity to approach the transition towards a higher level of performance in the administration of the macroeconomic policies, process which should run in a controlled manner and optimal term, we propose the variant of approaching the following stages:

Stage I:

- Implementation of specific programs for the promotion of the national interests, with the assumed strategic general goal: attain and maintain the state of sustainable development;
- Implementation of specific programs for the driving factor role of the real economy, while the administration of macroeconomic factors keeps the role of coordinating factor.

Stage II:

- The real economy environment is stimulated and coordinated through the macroeconomic policies towards an evolution characterised by an expanded-optimal trend in terms of development opportunities at the microeconomic level - opportunities created circumstantially and developed at the level of macroeconomic policies management;
- The collaboration between the macroeconomic policies is permanent, with the purpose of setting some common elements of the macroeconomic program;

Stage III:

- The collaboration between the macroeconomic policies is permanent and associated to the operation of the policies, within an integrated system of the macroeconomic policies which functions on the principle of strategy coordination and correlation of the specific measures for the accomplishment of common strategic goals

This study showed the necessity to enhance the performance of the administrative level of the macroeconomic policies in agreement with the current circumstance – complex process whose necessity presumes the change of the administrative behaviour of the macroeconomic policies

This analysis has a general character which can be applied to any macroeconomic policy; we avoided associating the ideas to a specific

macroeconomic policy, so as not to hint towards a specific hierarchy of the administrative system of the macroeconomic policies. This study expresses an opinion on the necessity to grant equal importance to the components of the administrative system of the macroeconomic policies – system whose functionality may be debated in future theoretical-methodological approaches continuing this analysis.

APPETITE FOR RISK OF THE BANK (II)

Gheorghe MANOLESCU, PhDⁱ

Rezumat

Reprezentând „cantitatea” de riscuri pe care o bancă este capabilă și dispusă să o accepte în urmărirea obiectivelor sale astfel încât să echilibreze nevoile tuturor părților interesate, apetitul (înclinația) pentru risc este exprimat atât în termeni cantitativi, cât și calitativi, și acoperă toate riscurile, nu numai pe cele privind aspectele financiare, așa cum s-a înțeles în ultimii ani.

Problematica apetitului pentru risc cuprinde aspecte, precum: contextul manifestării apetitului și relația sa cu aversiunea față de risc; declararea și comunicarea de către bancă, în mod corect și transparent, a apetitului său pentru risc; aplicarea apetitului pentru risc; determinarea, evaluarea și măsurarea apetitului pentru risc al băncii.

Înțelegerea apetitului pentru risc va fi posibilă numai atunci când riscul la nivelul băncii va fi văzut în contextul profitului potențial și al cerințelor de capital, iar perspectivele afacerii băncii vor fi agregate într-o imagine (portofoliu) a strategiei băncii, o abordare consistentă a apetitului pentru risc echivalând cu o abordare a strategiei băncii, fiind necesar ca întreaga conducere de vârf a băncii să se implice.

Apetitul pentru risc este un concept în evoluție, care necesită un efort continuu de cercetare și, deși acesta este încă neclar, el este un instrument util pentru gestionarea riscurilor în cadrul băncii, ca întreg.

ⁱ Univ. Professor, Spiru Haret University - Bucharest, scientific researcher I, Centre for Financial and Monetary Research “Victor Slăvescu”, Romanian Academy.

Abstract

Representing the "amount" of risk that a bank is able and willing to accept in pursuit of its objectives, so as to balance the needs of all interested parties the risk appetite (propensity) is expressed in terms of both quantitative and qualitative, and covers all risks and not just financial risk, as understood in recent years.

Risk appetite problems include issues such as the context and relationship of the risk appetite to the appetite risk aversion, fair and transparent declaration and communication of its risk appetite of the bank, applying risk appetite, determining, assessing and measuring risk appetite bank.

Understanding the risk appetite will be possible only when the risk to the bank will be seen in the context of potential profit and capital requirements and business prospects of the bank will be aggregated into a picture (portfolio) of the bank's strategy, a consistent approach to appetite risk equivalent to a bank's approach to strategy, requiring that the entire top leadership of the bank to get involved

Appetite for risk is an evolving concept that requires a continuous effort of research and although the concept is still unclear, the appetite for risk is a useful tool for risk management within the bank as a whole.

Keywords: appetite for risk, capacity for risk, bank risk management, risk profile, measuring appetite, economic capital, guiding value, discount factor.

JEL classification: E10, G11, G32

The risk appetite within the context of the strategic risk management

While risk appetite evaluation leads to the core of risk strategy formulation, it can become dangerous in terms of the strategic risk management if the evaluation is incorrect, which can push the bank towards bankruptcy.

In order to determinate properly the risk appetite, one should run through three stages: evaluation of the risk capacity, alignment to the strategic objectives, implementation of the framework for measurement and monitoring.

➤ The **evaluation of the risk capacity** must take into account the fact that the strategic objectives of the bank are expanding, and we mean the market share, the profitability, the increase of share price, reputation, observance of regulations, structure of the capital, etc. In order to reach these objectives, two aspects must be balanced – the trend to assume risks and the disposition to control the risks.

Within the context of determining the risk appetite, as basis of the value which the bank has for the shareholders, relying on the hypothesis that the value for the shareholders is calculated as cash flow, updated with the weighted average cost of the capital, less the value of debts, we may have the following approaches:

- adopt the decisions regarding the strategic objectives and risk analysis, increasing or decreasing, and the qualitative and quantitative impact of these decisions;
- evaluate the interdependence between the different factors which influence the risk appetite;
- develop a matrix design for the risk level and for the impact, which allows the bank management to be flexible in evaluating the individual risks, according to each objective and of the cumulated risk for the bank, as entity.

For instance, the objective of a bank might be to increase the credits 100%, the strategy being to penetrate the emergent markets. The alleviation of risks might be determined by the preferences of the clients, by cheaper banking products, by reducing the operational costs, while the increase of risks might be determined by the high-level corruption, by the geographical distance which decreases the managerial control, by the allowed license, etc. In this case, the risks are enumerated, classified and quantified, so as to valorise the opportunities and alleviate the threats; the figures might be changed in order to evaluate the variation of the different risks, which can change significantly or may remain unchanged, evaluating at the same time the impact of the risks on the value of shares. Then, by a conservative approach, one may take into consideration the value of the threats without deducing the possibilities of evaluating the risk appetite, considering the threatening level with the variation of credit increase, in order to identify the figure for which the management is willing to take risks and their impact on the value of shares; ideally, this figure may correspond to the risk appetite of the bank.

➤ The **alignment of the risk appetite** starts from the possibility that all the operational risks eventually impact on the strategic risks and that the strategic risks influence the operational risks, while it is not an easy matter to align all the risks at the same level. A strategic risk may appear while the tactical and operational risks are attenuated. For instance, the political risk is an external strategic risk which may impact strongly on the bank, while the tactical and operational risks (of liquidity, solvability, etc.) are approached adequately.

We must take into consideration that the risk appetite of the bank changes continuously, function of different events which occur inside and outside the bank, the big problem being the way in which the risk appetite aligns to the strategic objectives, after which other risks are also envisaged.

The conception according to which the risk appetite is fixed for a bank, is a wrong conception. Even more, a bank may have several risk appetites for different strategic objectives, while for the same bank product it may have very different risk appetites depending, for instance, on the geographical location. Therefore, one may say that the risk appetite is a cumulated total of the strategic, tactical and operational risks; the total risk must be assigned to different strategic objectives and plans. From the strategic objectives, the risk appetite divides downwards, by tactical and operational objectives, following this method in order to align the risk appetite from the top to the bottom of bank organisation. To this purpose, measuring criteria are necessary in order to monitor the changes required for each level.

➤ The **implementation of the measuring and monitoring framework** requires an adequate framework for the measurement of the risk appetite, but also of the deviations and exceptions from them. Ignoring this aspect may sometimes lead to losses of million euro, the enforcement of the best criteria for risk appetite measurement being crucial for any bank.

As first step towards accomplishing this objective, one needs to develop a set of key-indicators for risk and control for the strategic objectives of the bank. These indicators will measure the tendency to assume risks and control them, being within the parameters specified in the bank's statement on the risk appetite. After the alignment of the tactical and operational risks to the strategic ones, any deviation will reflect within the entire chain, the effects on the interconnected risks

being obvious; their continuous monitoring allows the bank to update the risks within the risk appetite of the bank and to reveal the errors.

The strategic approach of the risk appetite, otherwise said, the correlation of the risk appetite with bank's strategy, reveals four essential aspects, obvious in the practice of risk management in banking.

1. The ambiguity of the bank council role, meaning that it swings between the direct management and control of the risks, on the one hand, and their delegation to independent department, on the other hand, while the council ensures only the monitoring. In this respect, the relation between the good governance and the proper judgement of the management is important.

2. The practical definition of the "risk appetite" is difficult to determine but the need to link the risk appetite to the strategy is acknowledged unanimously within the bank. It is necessary to characterise each component of banking business and of the defining products in terms of risk and profitability, of requirements regarding the capital, liquidity and cash flow, and the aggregation of these parameters at the portfolio level. This approach generates an "image of the bank" within this approach, the risk appetite being the cornerstone of bank's strategy.

3. Risk governance is a challenge for the bank, knowing the benefits of the recent investments in the detailed risk management techniques; it is often said that a correct judgement provides better elements for risk management than the science. The stress tests and scenario planning surely are useful instruments for a dialogue about the key-hypotheses of the future performance management.

4. The regulative environment, in continuous evolution, shows both opportunities, and challenges, being a mixture of overlapping and contradictory plans. The rate of change, determined partly by the political forces, exceeds the capacity to measure the aggregate impact of the new risks and costs. The aggregate impact of a possible reform of the bank governance, of risk governance, particularly, taking into consideration the risk appetite, might be a too heavy burden for bank performance.

In conclusion, the risk appetite is an essential concept, but without a common definition among the banks or of the regulation authorities, which would claim technical competency, wisdom and judgement.

The understanding of this concept will be possible only when the risk at bank level will be seen within the context of the potential profit and of the capital requirements, and the prospects of bank's strategy will be aggregated in an image (portfolio) of the bank's strategy, a consistent approach of the risk appetite, equivalent to the approach of the bank's strategy, and the entire top management of the bank must get involved in it.

Elaboration and formalization of the risk appetite statement

Any bank has an appetite for risk, which it understands or not explicitly. When they define the risk appetite, the banks must start by understanding the characteristics of assuming the risks in time, then they must align the risk appetite within the context of their strategy and business pattern. For instance, what risks are unacceptable for the bank management? What limits are there for some financial investments? In what fields there are restrictions for bank's policy? Such elements form the basis of approaching the risk appetite. In this respect, the statement of risk appetite should take into consideration the following aspects:

- ❖ Assuming the acceptable risks or the risks min agreement with the strategy, because this acceptance is rewarded enough, being achieved in order to stimulate the growth of the bank. The risk tolerance is often set for these risks (limits of expenditure, time horizon etc.);

- ❖ Avoiding the undesirable risks outside the strategy, for which the tolerances are zero or minimal. The prohibitive policies are developed for these risks. For instance, restrictions for the use of financial derivatives with the purpose to make profit, the types of instruments that are used and the minimal criteria for the counterparts;

- ❖ The parameters within which the management is available to assume the risks of banking, impact on the decisions taken during the cycle of planning and on the strategic priorities, supplying a framework in which the risks may be accepted. There are strategic, financial and operational parameters.

The risk appetite statement unleashes the whole potential of a bank, setting officially the risk value which the bank is willing to accept in pursuit of its strategies and objectives. They give a clear understanding of the major risks and mobilises the executive management to pursuit even more aggressively the opportunities with

the purpose to maximize the performance and ensure the development of the banking risks. In order to simplify the elaboration of the risk appetite statement, it should focus on the trust of the key-stakeholders, on the corporative objectives and strategies of the bank, as well on the major associated risks.

In this respect, the following requirements must be observed when developing the statements:

- Setting a dialogue about risk management between the bank management, the executive managers and the decision-makers regarding the major risks confronting the bank;
- Concerted actions of the bank management, the executive managers and the decision-makers regarding the major risks confronting the bank in order to identify and set the priorities for the expectations of the key-stakeholders, the objectives and strategies and for the relation with the major risks;
- Define the limits of the risk appetite, the measurements, reports and control panel;
- Articulate the risk appetite statement on the top-down structure of the bank;
- Setting a dialogue on risk management between the managers of the executive units, of the centres with critical assignments, of the major business units, of the top positions of the bank;
- Setting the responsibilities regarding the major risks;
- Develop the risk statements and the statement on the aggregate risks of the executive units;
- Setting the bases for the bottom-up implementation in the bank, of the function for business risk control and performance management control;
- Articulate the statement of risk appetite of the executive units by critical business centres, major executive units and top positions within the bank;
- Start programs to transform the culture of risk management, to improve the awareness of employees, the education, professional training and abilities;

On the basis of the risks inherent to the bank, the bank management may consider defining the risk appetite in terms of quantity and quality, and to change the risk appetite when the

conditions change significantly, or when unpredictable opportunities appear.

Within the framework of the periodical dialogue between the bank management and the managers on topics of the acceptable risks, they report the strategy and objectives of the bank, trying to circumscribe the risk appetite to this strategy, considering the following aspects.

1. The **strategic organisational objectives of the bank** may include: the market share; reputation; profit increase; shareholders revenue; observation of the regulations; adequacy of the capitals etc. It is important to understand the direction which these objectives confer. The objectives are determined by a combination of short-term stakeholders' expectations such as the profitability and by the long-term corporative objectives, such as the debt rating and company growth. As bank strategy that may change, the risk appetite must be reviewed continuously, confirming by this that it may contribute to the accomplishment of bank's goals. An expansion, detailing of the strategic objectives of the bank, can be found in its **business plan**, which highlights the way in which the bank intends to meet its objectives and meet stakeholders' expectations. Many banks must draw **management plans regarding capital objectives** required in order to accomplish the strategic objectives; both documents must reflect the risk appetite statement communicated to the stakeholders.

2. **Align the risk profile to the business plans and to the capital management plans**, which implies the determination of the maximal risk level which the bank can take within the context of its capacity to assume risks (for instance, the current and planned capital and the business position expressed in those plans). In order to align the risk profile to the business plans and to the capital management plans, a bank must take the following steps: identify the potential risks confronting the bank; measure the aggregate risk profile and the level of the unexpected losses; understand the capacity to assume current risks; consider the volume of capital that is available (buffer) between the capacity to assume risks and the aggregate risk profile, including the forecast of the unexpected losses; identify the exposures to zero risk tolerance (for instance breaches of conformity or safety) in order to defend bank's reputation.

3. **Determine the risk thresholds.** After the available capital necessary to cover the risks was determined, as well as the current

level of risk exposure, the next step is to identify the intervals of tolerance for the specific risks (to make sure that the appetite remains within the limits of the capital management plans and of the business management plans). The risk thresholds or the risk tolerances are typical measures of risk used to monitor the exposure in relation with the stated risk appetite. In practice, they allow laying out the high level risk appetite, communicate it and materialise it in measures to be applied in the organisational units of the bank.

4. Formalization and approval of the risk appetite statement.

Finally, the bank must formalise the results of the risk appetite process in an official statement to the stakeholders regarding the risk appetite, statement which must be approved beforehand by the board.

The key-components of a definition for the risk appetite are: quantitative components; essential dimensions of the risk; qualitative components – acknowledging the fact that not all risks are measurable, but that they can affect the banking performance; zero risk tolerance – identification of the risk categories that must be avoided (for instance, the appetite for breaching the regulations).

Classifying the relations of the risk appetite with monitoring and reporting the performance goes as follows: the strategic objectives of the bank; risk appetite statement approved by the bank management; bank performance management; management of the individual performance.

Just like the strategy of the bank is linked to performance management, risk monitoring and reporting should be linked to the risk appetite, because both contribute to the quality of banking performance.

An effective risk appetite must be integrated within the decision-making system at all levels of the bank. The decision-making process at all levels, the integration within the stout governing and reporting process should also include the development of the policies and procedures, the expansion and delegation of the matrix of authority and of the adequate tempering strategies, if the tolerance limits are exceeded. An important role of the risk appetite is the attitude towards the risk inside the bank, the risk culture that develops; the importance of the risk culture must not be underscored, since most major examples of fraud and financial failures of the recent decades are linked to situations of deficient or ambiguous risk cultures.

A risk philosophy and statement, clearly articulated, unblock the value and provides significant advantages for the inclusion of a risk appetite statement, properly defined, in the formal governance documentation. The risk appetite must be the basis for an efficient system of risk management. Such system can generate the following advantages to the bank:

- Linking bank's decisions to its strategy;
- Promote the coherent behaviour, the efficient communication of the risk appetite;
- Increase the capacity to assume risks;
- Draw clearer and more intelligible reports on the risks, which to allow a more adequate utilisation of the early warning indicators and of the risk limits;
- Ensure the actual value that must be accomplished, formalization and writing the risk appetite statement, which will be immediately beneficial for the bank.

Briefly, the risk appetite interacts with the following aspects of bank management: the **financial management** – induces optimism in value creation; **business management** – orients the behaviours; **prudential conformation** – observes the prudential requirements; **adopting bank's decisions** – selects the products and transactions; **risk management** – conceives the risk profile.

Risk appetite evaluation is correlated with the banking capital management, the distinction between the economic capital and the regulated capital being particularly important.

One may define the economic capital as representing the volume of capital which the bank management considers necessary in order to cover and protect the shareholders from the potential economic loss (unexpected, negative changes in the economic value), for a given level of trust, in a given time horizon, in agreement with a specific objective or standard (such as a debt rating or solvency standard).

The economic capital of the bank claims the management with a standardized monetary unit, an euro of economic capital, it focuses directly on the risk, it relies on the possession of enough own capital, it serves to cover all the real risks born by the bank, it must be considered as a requirement for "true" capital necessary for the banking business.

Compared to the regulated capital, a process of the economic capital provides the following openings:

- It creates a standard measure applicable to the whole bank (it can be used to compare different types of risk);
- It reflects the economic realities of the bank (measures the real risks);
- It focuses on changes in the true, correct market economic value (not gains or any size fundamental in accounting manner);
- It covers all the forms of risk (credit, market, operational etc.);
- It refers strictly to a purpose or standard of the bank (such as the level of the debts);
- It targets the future, with standard time horizon and level of trust;
- It has a high level of accuracy (adapted to the risk profile of the bank and to its purposes).

Measuring the risk appetite from the investment perspective of the bank

The bank is often in the position of investor; in a way, most of its assets are financial investments, more or less risky, and this calls for a method to measure the risk appetite by the bank in its perspective of investor.

One method to measure the risk appetite of the investor is the variation of level of neutral risk related to the subjective possibilities, used by the investors to evaluate the possible future returns of an asset. This measure of market perception sensitiveness differentiated the risk appetite from the risk aversion, being related to levels rather than to changes.

The neutral risk is the situation when an investor actually ignores the risk when it adopts investment decisions, taking into consideration only the return from each investment.

The subjective probability derives from the judgement of the investor regarding the possibility to accomplish an event, not using formal calculations; it only reflect the subjective options and the previous experience. In practice, it was shown that market perception is a key-factor which determined the general trends of the assets price.

The level to which the investors dislike uncertainty reflects the preferences underlying their choices, decisions, the risk aversion

being part of the intrinsic “makeup” of the investors; this is a parameter which the theoretical suggestions are very unlikely to change significantly over time.

The risk appetite terms, the risk aversion and the risk premium are frequently used alternatively in reference to the sensitiveness of the financial assets market.

The risk appetite can change periodically, as the investors respond to episodes characterised by financial difficulties and macroeconomic uncertainty. Under unfavourable circumstances, the investors will claim expected returns in excess for each unit of risk and the risk appetite will be reduced, being the reverse of the risk price. When the price of risk is taken together with the amount of inherent risk of an asset, the necessary return expected to compensate the investors for the asset they hold represents the **risk premium**.

The discussion below will make formal distinction between the risk appetite on the one hand, and the risk premium and risk aversion, on the other hand.

According to the standard approach of the asset price theory, in an efficient market, with rational and informed investors, the actual price of an asset, p_t , must be equal to the updated expected value of the possible future revenue from the owned asset, l_{t+1} .

Formal, we can write:

$$p_t = F_t(a_{t+1} \times l_{t+1}), \quad (1)$$

where: a_{t+1} is the updating factor, discount, meaning the rate at which the investor is willing to substitute the consumption at moment $t + 1$ for the consumption at moment t .

Supposing that the asset market is complete, a_{t+1} is a factor of stochastic discount, unique for the price of all assets.

The basic equation of the asset price also can be expressed in terms of the gross income V_{t+1} , by dividing equation (1), to the current prices, as follows:

$$1 = F_t(a_{t+1} \times V_{t+1}) \quad (2)$$

Because both the gross income, and the stochastic factor of updating are random variables, equation (2) can be written as follows:

$$1 = F_t(a_{t+1}) \times F_t(V_{t+1}) + \text{cov}_t(a_{t+1}, V_{t+1}), \quad (3)$$

where the right part of the identity comprises the neutral risk component (indifference to risk of the investors) and, by covariance, risk adjustment due to the risk aversion.

Knowing that the gross rate without risk is given by $V^f_{t+1} = 1/F_t(a_{t+1})$, we can rearrange equation (3) to obtain the following expression:

$$F_t(V_{t+1}) - V^f_{t+1} = -V^f_{t+1} \times \text{cov}_t(a_{t+1}, V_{t+1}), \quad (4)$$

Interpreting the equation we may say that, in order to encourage the investors to own an asset, the expected return must exceed the rate without risk, which means that the asset must offer a risk premium. The risk premium, in turn, decomposes in the amount of risk, k_t , inherent to any asset, and the unit price of the risk, which is the same for all assets, u_t .

In particular,

$$F_t(V_{t+1}) - V^f_{t+1} = \frac{-\text{cov}_t(a_{t+1}, V_{t+1})}{\text{var } a_{t+1}} \times \text{var}(a_{t+1}) \times V^f_{t+1}, \quad (5)$$

(k)
(u)

The risk appetite – the willingness of the investors to bear a risk – can therefore be defined as the reverse of the price of risk. Thus, when the risk appetite decreases, the investors expect higher returns in order to accept owning risky assets.

From equation (5) one can see that the risk appetite reflects the variation of the stochastic factor of updating (discount), $\text{var}(a_{t+1})$.

The risk appetite depends on the attitude of the investing bank towards incertitude, the level of incertitude corresponding to the risk aversion and, therefore, the risk aversion reflects the innate preferences regarding the uncertain perspectives of the future consumption, being little probable that they vary significantly in the future.

The analysis of assets price was formulated in terms of the subjective probabilities of the investors regarding the different

situations. The risk aversion of the investors means that the forecast revenue for an asset may also be evaluated using a set of adjusted probabilities. These adjusted probabilities are the neutral risk, so that by assigning higher weights to the undesired states, they generate the same utilities for an investor irrespective of the risk, same like for an investor with risk aversion with the original probabilities. The adjusted probabilities can be inferred from the price of the options contracts for the basic assets.

If there are b possible future states, noted with $b = 1, 2, 3, \dots, B$, the updated expected revenue of an asset can be expressed either as a sum of the updated revenues of each state, weighted as the subjective probability of the investors in the case of a state which appears:

$$1 = F_t(a_{t+1} \times V_{t+1}) = \sum_{b=1}^B a_{t+1}(b) \times V_{t+1}(b) \times \theta_{t+1}(b), \quad (6)$$

or in terms of the neutral risk probability, $\theta^*_{t+1}(b)$, updated with the interest rate without risk:

$$1 = F_t(a_{t+1}) \times F^*_t(V_{t+1}) = \sum_{b=1}^B \frac{1}{V^f_{t+1}} \times V_{t+1}(b) \times \theta^*_{t+1}(b), \quad (7)$$

Taken together, equations (6) and (7) imply that the level of the neutral risk related to subjective probabilities is proportional with the stochastic factor of discount (updating), in the case in which the consistency of the proportionality is given by the gross rate of revenue without risk:

$$\frac{\theta^*_{t+1}(b)}{\theta_{t+1}(b)} = a_{t+1}(b) \times V^f_{t+1}, \quad (8)$$

The way the risk appetite is calculated as variation of the level of neutral risk related to subjective probabilities, presumes estimating two **density functions of the future revenue probability**, a distribution of the neutral risk and a subjective distribution.

The average value of the neutral risk density is given by:

$$V^f_{t+1} = 1/F_t(a_{t+1}), \quad (9)$$

while average value of the subjective density is given by equation (2).

The difference between the two averages is the risk premium.

The increase of the neutral risk level related to subjective probabilities may reflect either an increase of the risk aversion, or changes of other state variables, which lead to the increase of the marginal utility of consumption.

Therefore, one can infer the desire of the investors to pay in order to get insured against such states, meaning that the risk appetite depends in the variation of the stochastic factor of updating (discount) from one state to another.

From equations (5) and (8) it results that:

$$u_t = \frac{1}{V^f_{t+1}} \times \text{var} \left(\frac{\theta^*_{t+1}(b)}{\theta_{t+1}(b)} \right), \quad (10)$$

is a **measure for the risk appetite**, once both densities of the probability for future revenues are derived.

There are several alternative approaches which attempted to measure market sensitiveness – the risk appetite and its reversal – risk aversion.

The first approach relies on the changes in the excess revenues, showing that the excess revenue demanded by the investors to accept holding an asset depends on the risk level inherent to that asset and on the risk appetite of the investors.

A second approach focuses on a comparison of the neutral risk densities with the subjective probabilities.

A third approach, closer to the one presented in this paragraph, compares the estimation of the standard deviations (or volatilities) of the neutral risk distribution with that of the subjective distribution, rather than of all distributions, the difference between the two deviations reflecting the risk premium volatility.

A last approach relies in the trans-boundary portfolio flows, which presumes that the investors have an absolutely constant utility function of the risk aversion, showing that the demand of each investor for a risky asset will depend on the wealth of the investor, on the variance of the excess revenue demanded for the risky asset, on

the covariance of these excess revenues with the excess revenues of other risky assets, as well as on the risk aversion parameters.

The size of market sensitiveness is different from the risk aversion; it can be used to measure the way in which the appetite of investors for risk evolves in time. The empirical analysis suggests that a measure based on the variation of the neutral risk level related to the subjective probabilities, derived from the index of price of the share options, seems to generate results in agreement with the intuition, the measure responding to major financial events in a plausible way. Particularly, it doesn't rely on restrictive hypotheses regarding the preferences of investors and it uses all available information for the distributions of neutral risk and subjective probabilities.

References

1. Bouwman H.S., Christa (2009), *Bank Capital, Monitoring and Bank Performance*, Case Western Reserve University and Wharton Financial Institutions Center
2. Chew D. (2008), *Corporate Risk Management*, Columbia University Press
3. Cochrane J.H. (2001), *Asset Pricing*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
4. Heffernan S. (2005), *Modern Banking*, John Wiley & Sons
5. Misina M. (2003) - *What Does the Risk Appetite Index Measure?* Working Paper nr. 2003-23, Bank of Canada

Web Resources:

- <http://www.ijcb.org/journal/ijcb06q1a5.pdf> (on 5 March 2011)
- http://www.tapestrynetworks.com/documents/Tapestry_EY_BGL_N_Jun10_Insights.pdf (on 5 March 2011)
- <http://www.kpmg.com/CN/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/Risk-appetite-O-200806.pdf> (on 10 March 2011)
http://www.ebizq.net/blogs/chief_risk_officer/2011/04/5_ways_to_put_risk_appetite_in.php (on 17 April 2011).

BRIEF ANALYSIS OF SOME SOURCES OF MANAGERIAL INNOVATION

Tudor CIUMARA, PhD

Rezumat

Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului "Cercetarea științifică economică, suport al bunăstării și dezvoltării umane în context european", cofinanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, contractul de finanțare nr. POSDRU/89/1.5/S/62988". Titlurile și drepturile de proprietate intelectuală și industrială asupra rezultatelor obținute în cadrul stagiului de cercetare postdoctorală aparțin Institutul Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu” al Academiei Române.

În articol sunt prezentate rezultatele unei cercetări ce a pornit de la întrebarea “Cine generează marile schimbări în practicile manageriale?”. Am analizat 50 de modele de management apărute în ultimii 70 de ani. Răspunsurile obținute indică faptul că în general noile modele de management sunt dezvoltate de reprezentanți ai mediului academic și de consultanți în management. Se constată o aparentă accelerare a ratei de apariție de noi modele de management.

Abstract

This paper is supported by the Sectorial Operational Programme Human Resources Development (SOP HRD), financed from the European Social Fund and by the Romanian Government under the contract number SOP HRD/89/1.5/S/62988.

ⁱ *Scientific researcher III, Centre of Financial and Monetary Research “Victor Slăvescu”, Romanian Academy.*

This paper presents results of a research that started with the question "Who generates the major changes in managerial practices?". We analysed 50 management models that emerged in the last 70 years. The responses obtained show that the new management models are generally developed by academics and management consultants. There is an apparent acceleration in the rate of appearance of new management models.

Keywords: managerial innovation, consultancy, management models

JEL classification: M10, O31

This paper is a brief analysis of some sources of managerial innovation. Generally, all that is related to the activity of companies may be perfected: their products or services, the marketing activities, the technologies used, the way the staff is trained, the relation with the environment etc. Innovation is one of the ways to obtain these improvements. Just like all the other aspects of company operation such as the products, services or technologies are influenced by processes of innovation, management too can be improved by innovation. After all, the way that the companies are run doesn't remain unchanged and smaller or bigger changes keep being noticed in time.

The managerial innovation can be defined as the introduction of new management practices in the company with the purpose to upgrade its performance (Birkinshaw and Mol, 2009). Hamel and Breen (2010) introduce another perspective on the managerial innovation which they see as a practice that can change substantially the management activity and changes significantly the standard practices of a company; these changes make the company accomplish its goals.

The actual form taken by the managerial innovations can vary or can be interpreted or perceived differently. For instance, Hamel (2006) proposed a list of 12 innovations which impacted strongly on modern management. These innovations have been selected together with Birkinshaw and Mol from a much larger set of management innovations, depending on the scale of innovation, the competitive advantage it provided to the companies which adopted

the innovation first and the persistence of the innovation to the present moment. The most important managerial innovations selected according to these criteria are:

- The Scientific management;
- The analytical Cost accounting and variance analysis;
- The commercial research laboratory;
- ROI analysis and capital budgeting;
- Brand management;
- Large-scale project management;
- Divisionalisation;
- Leadership development;
- Industrial consortia (multicompany collaborative structures);
- Radical decentralisation (self organisation);
- Formalised strategic analysis;
- Employee-driven problem solving.

Although these elements seem natural within the modern managerial processes, there was a moment when they have been actually “invented”. Previously to that moment these instruments or techniques were not used. For instance, the use of Gantt diagrams is natural at this moment, but a century ago this instrument was practically unknown. It was developed by the management consultant Henry Gantt in 1910-1915. Accepting that most of the managerial instruments used presently have been developed during the past century, we think that it would be interesting and useful to analyse who are those at the origin of the managerial innovations. If we accept the idea that managerial performances are a source of competitive advantage for the companies and the fact that innovation can be a source of increasing these performances, it results that by discovering the sources of managerial innovations we may control better a drive of company development.

The starting point of the research was the question “Who generates the great changes in the managerial practices?” To answer this question, we analysed several management models with the purpose to see which are the sources of their development.

To clarify the notion of “management model” we will use the explanation given by Birkinshaw [2009(2)]. By analogy with the notion of “business model”, which actually is the way in which the company makes profit, the concept of management model has a

complementary role referring to the choices the companies make regarding what happens inside the organisation. The management models refer to the way in which the leadership of the company defines the objectives, motivates the effort, coordinates the activities and allocates resources.

We start from the premises that the way in which companies are run, the techniques and instruments used by the company management, have a life cycle which starts once the model, technique or instrument has actually appeared; after a process of evolution and transformation, which can be longer or shorter, the moment when they are replaced comes.

Our research relied on the book *Success models of company management* (Ten Have, Steven et al., 2008), which was the selection basis for analysed models. The authors of the book present 50 management models with important impact on the companies. We cannot neglect that the process of management model selection has an important subjective side, but this element was integrated within the concept of the study, the results being validated by the subsequent development in the field.

Our approach was to collect data allowing the analysis of the models in terms of their origin. Thus, we tried to determine the year in which the model was launched, the person or organisation author of each model and the professional background of each author. While these elements were determined with no difficulty for some models, obstacles appeared for other. The most obvious obstacle was that several management models evolved simultaneously and it is difficult to determine with accuracy who is the author of the model and the year each model was launched. Another difficulty was to determine exactly which was the professional status of the authors at the moment when the management model appeared. There were frequent situations when the authors had mixed professional activities and in some situations we preferred to notice this status.

Finally we obtained the data we wanted for all the 50 management models. Although different interpretations are possible regarding the aspects mentioned earlier, the most important ones being the determination of model origin and the selection of the 50 cases from the multitude of existing management models, we consider that our analysis is valid and relevant for its purpose. The data we obtained do not have statistical relevance and we didn't even intend to accomplish

this. However, they provide clarifications to the initial question “Who generates the great changes in the managerial practices?”

The names of the management models we took into consideration, the year they were launched, the names of the authors and their professional status are presented in the end of the paper. The table below is a synthesis of our results.

Author status	Period							Total	Percent of total models
	1940-1949	1950-1959	1960-1969	1970-1979	1980-1989	1990-1999	2000-2009		
Consultancy			1		5	7		13	26%
Academic environment	1	1	2	4	5	4	1	18	36%
Academic environment and consultancy		2		3	2	4		11	22%
Management	1			1	1			3	6%
State administration					1			1	2%
Non-profit foundations						1		1	2%
Engineering						1		1	2%
Army	1	1						2	4%
Total management models	3	4	3	8	14	17	1	50	100%
Percent of total	6%	8%	6%	16%	28%	34%	2%	100%	

Two elements are apparent from the table above: over three quarters of the studied management models appeared between 1970 and 1999, and over three quarters of them were produced by authors working in consultancy and in the academic environment. These are de defining elements of the research. It can be seen that the process of management models development accelerates¹, as well as that the consultants and the representatives of the academic environment play a very important role in the development of new management models.

It may be surprising that just 3 of the management models were developed by company leaders. The reality probably is that most

¹ The interval 2000-2009 is poorly represented because the original edition of the book from which we selected the models was published in 2003.

models are a synthesis of many actual managerial experiences, only that the representatives of the academic environment and the managerial consultants were more able to extract the essence of this experience. After all, much of the consultant's work, for instance, takes place within companies, where they have the opportunity to observe and test ideas and practices. Thus, they are very well placed in order to develop a new management model with a wider applicability. Similarly, the management professors are exposed to the newest theories and research and they are thus prepared to give shape to a new model. Company managers, on the other hand, are more concerned by the details regarding the activity of their company and are less interested in generating theories with broader applicability. Managers are often interested even not to popularise some successful instruments or models which give a competitive advantage to their company, thus avoiding to provide support to their competition.

The analysis shows that the representatives of the academic environment had the most consistent and constant contribution. The influence of the military contribution was rather important during the post-war period, but it yielded in front of the managerial specialisation. The recent decades seems to prove the increasing importance of the management consultants in the business world. We cannot ignore that many times there is a very tight relation between consultancy and the academic environment; many professors make private use of their knowledge by providing extracurricular consultancy, while many consultants use their expertise to teach or conduct scientific activities.

The analysis responded to the question "Who generates the great changes in the managerial practices?" This answer is not complete or final because we studied a limited number of models, but it is relevant for this stage of the research.

More important still, the collected data generated a new question: "How do the great changes in the managerial practices appear?" An initial judgement suggests that there may be a fundamental difference between the way in which a management consultant and a management professor develop a new management model: the consultant extracts a lot of information from his/her work experience in different companies and tries to provide a pragmatic response to the emerging managerial problems. Thereafter, he/she tries to make

a framework, a managerial process which to apply repeatedly in the different companies he/she advises. The management professor, on the other hand, can make case studies to see how the different problems have been solved and when he/she sees similitudes may extract that information and use them to construct a new model. From this perspective, the activity of the management professor may have a stronger reactive character than the activity of the consultant. These elements will be analysed more thoroughly in subsequent papers.

The analysis of this topic is of great importance in a moment when the technological and product innovation receive much more attention than the managerial innovation. If the managerial innovation is not generated in the amount and at the standard of quality necessary to establish a balance within the organisations, undesired gaps may appear in the way the organisations are run and the role they are expected to play within the society.

References

1. Mol M., Birkinshaw J. (2009), *The sources of management innovation: When firms introduce new management practices*, Journal of Business Research, No. 62/2009
2. Birkinshaw J. (2009), *Model management*, Strategy magazine, ed. 21, September.
3. Hamel G., Breen B. (2010), *Viitorul managementului*, Publica Publishing House, Bucharest.
4. Hamel G. (2006), *The why, what and how management innovation*, Harvard Business Review, February.
5. Ten Have S., Ten Have W., Frans S, Van der Elst M. (2008), *Modele de succes pentru managementul firmelor*, Andreco Educational Group, Bucharest.

No.	Management model	Year of implementation	Author	Author status
1	Kaizen	1940	Taiichi Ohno	Management
2	Eisenhower's effective time management	1940	Dwight D. Eisenhower	Army
3	Maslow	1943	Abraham Maslow	Academic environment
4	Scenario planning (Shell)	1950	Herman Kahn	Army
5	Deming's cycle	1950	Edwards Deming	Academic environment, consultancy
6	The marketing mix	1953	Neil Borden	Academic environment
7	Ansoff's product/market grid	1957	Igor Ansoff	Academic environment, consultancy
8	SWOT analysis	1960	Albert Humphrey	Academic environment
9	Compliance typology	1965	Amitai Etzioni	Academic environment
10	BCG matrix	1968	Boston Consulting Group	Consultancy
11	Just-in-time	1970	Taiichi Ohno	Management
12	Greiner's growth model	1972	Larry Greiner	Academic environment, consultancy
13	Mintzberg's management roles	1973	Henry Mintzberg	Academic environment
14	Nolan's IT growth stages	1973	Richard Nolan	Academic environment
15	The gods of management	1978	Charles Handy	Academic environment
16	Adizes' Paei management roles	1979	Ichak Adizes	Academic environment
17	Competitive analysis – Porter's five forces	1979	Michael E. Porter	Academic environment, consultancy
18	Generic competitive studies	1979	Michael Porter	Academic environment, consultancy
19	The 7-S framework	1980	Tom Peters, Robert Waterman	Consultancy
20	Value-based management	1981	Jack Welch	Management
21	Belbin's team roles	1981	Meredith Belbin	Academic environment
22	Cultural dimensions – Hofstede's model	1981	Geert Hofstede	Academic environment
23	EVA – economic value added	1982	Joel Stern	Consultancy
24	Kraljic's purchasing model	1983	Peter Kraljic	Consultancy
25	Competitive values of organisation effectiveness	1983	Robert Quinn, John Rohrbaugh	Academic environment
26	Neurotic organisation	1984	Manfred Kets de Vries, Danny Miller	Academic environment, consultancy

27	Value chain	1985	Michael Porter	Academic environment, consultancy
28	Malcom Baldrige Award	1987	US Congress	State administration
29	Activity based costing (ABC)	1987	Robert Kaplan, Robin Cooper	Academic environment
30	Covey's seven habits of highly effective people	1989	Stephen Covey	Consultancy
31	Socio-technical organisation	1989	Eric Trist, Ken Bamforth, Fred Emery	Consultancy
32	Benchmarking	1989	Robert C.Camp	Academic environment
33	The chaos model	1990	Robert Zuijderhoudt	Consultancy
34	The fifth discipline	1990	Peter Senge	Academic environment
35	Kotter's eight phases of change	1990	John Paul Kotter	Academic environment
36	Mintzberg's configurations	1990	Henry Mintzberg	Academic environment
37	Business process redesign	1990	Thomas Davenport, J. Short	Academic environment, consultancy
38	Core competences	1990	Gary Hamel, Coimbatore Krishnarao Prahalad	Academic environment, consultancy
39	The seven forces model	1991	Berenschot	Consultancy
40	EFQM model	1991	EFQM	Non-profit foundation
41	Basic quadrants	1992	Daniel Ofman	Consultancy
42	The balanced scorecard	1992	Robert Kaplan, David Norton	Academic environment, consultancy
43	Valuedisciplines	1993	Michael Treacy, Fred Wiersema	Consultancy
44	The capability maturity model	1993	Watts Humphrey	Engineering
45	Kay's distinctive capabilities	1993	John Kay	Academic environment, consultancy
46	Parenting advantage	1994	Michael Goold, Andrew Campbell, Marcus Alexander	Consultancy
47	Levers of control	1995	Robert Simons	Academic environment
48	Berenschot's model of project management	1998	Berenschot	Consultancy
49	Quadrants of change	1999	Berenschot	Consultancy
50	Schools of strategy synthesis	2001	Tom Elfrig, Henk Volberda	Academic environment

**ACADEMIA ROMÂNĂ
CENTRUL DE CERCETĂRI FINANCIARE
ȘI MONETARE „VICTOR SLĂVESCU”**

**Calea 13 Septembrie, nr.13, Casa Academiei,
Corp B, et.5, sector 5, cod poștal 050711
Punct de contact: ccfm@icfm.ro, icfm01@icfm.ro
Telefon: 040-21-318.24.19
Pagina web CCFM: www.icfm.ro
EconPapers: [RePEc: http://econpapers.repec.org/](http://econpapers.repec.org/)**